

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

AVTOR: BOŽIDAR JOHN ŽELJKO

Izobraževanje policistov v Sloveniji

MAGISTRSKO DELO

MENTORICA: REDNA PROFESORICA DR. LJUBICA JELUŠIČ

SOMENTOR: REDNI PROFESOR DR. ANDREJ ANŽIČ

LJUBLJANA, 2009

ZAHVALA

Ob zaključku priprave magistrskega dela se zahvaljujem Generalni policijski upravi, katera mi je dovolila zbiranje in obdelavo v nalogi predstavljenih podatkov. Zahvala velja tudi mentorici red. prof. dr. Ljubici Jelušič in somentorju red. prof. dr. Andreju Anžiču za usmerjanje in pomoč pri izdelavi magistrskega dela kot tudi red. prof. dr. Marjanu Malešiču, kateri je prevzel usmerjanje dokončanja naloge v času mentoričinega vodenja Ministrstva za obrambo.

Posebna zahvala velja tudi družini, ki mi je ves čas študija kot tudi izdelave magistrskega dela, stala ob strani in mi vlivala moč in voljo.

Avtor

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR	9
2.1 Predmet in cilji proučevanja	9
2.2 Hipoteze	10
2.2.1 Glavna hipoteza	11
2.2.2 Izvedeni hipotezi	11
2.3 Metodologija in struktura magistrskega dela	11
2.4 Opredelitev pojmov	14
3 ZGODOVINSKI PREGLED IZOBRAŽEVANJA ZA POKLIC POLICIST V SLOVENIJI	16
4 KADETSKI SISTEM IZOBRAŽEVANJA ZA POKLIC MILIČNIK/POLICIST	19
4.1 Ustanovitev srednje strokovne šole za miličnike kadete	19
4.2 Vzroki za ustanovitev srednje strokovne šole za miličnike kadete	20
4.3 Srednja triletna strokovna šola za miličnike kadete	25
4.4 Srednja štiriletna strokovna šola za miličnike kadete	31
4.5 Srednja policijska šola	38
4.5.1 Izbira in značilnosti kandidatov za šolanje na Srednji policijski šoli	45
4.5.2 Obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih	48
4.5.3 Pregled diplomantov srednje policijske šole po generacijah	50
5 DO POKLICA POLICIST PREKO POKLICNE PREKVALIFIKACIJE	53
5.1 Postopek za sprejem v milico	53
5.2 Izobraževanje miličnikov pripravnikov	55
6 RAZPRAVA O NAČINU ŠOLANJA POLICISTOV	64
6.1 Cilji poklicnega in strokovnega izobraževanja	65
6.2 Cilji gimnazijskega izobraževanja	67
6.3 Potrebe po kadrih v policiji v času obstoja srednje policijske šole	71

7 ARGUMENTI ZA IN PROTI UKINITVI SREDNJE POLICIJSKE ŠOLE	76
7.1 Argumenti za ukinitve Srednje policijske šole	76
7.1.1 Prezgodnja odločitev za poklic policist po končani osnovni šoli	77
7.1.2 Izoliranost učencev od doma in vzgojne težave	78
7.1.3 Kadetski način izobraževanja in relativna zaprtost izobraževanja	79
7.1.4 Edinstvenost (originalnost) izobraževanja v primerjavi s tujimi sistemi	80
7.1.5 Visoki stroški izobraževanja	80
7.1.6 Šola daje premalo strokovnega znanja in praktičnega dela	82
7.1.7 Preširok obseg splošnih predmetov na račun stroke	83
7.1.8 Nerealne predstave o poklicu in težave v zvezi z motivacijo za poklic	83
7.2 Argumenti proti ukinitvi srednje policijske šole	84
8 IZOBRAŽEVALNI PROGRAM POLICIST – PROGRAM ZA ODRASLE	89
8.1 Možni razlogi za poklicno prekvalifikacijo v poklic policist	90
8.2 Izobraževalni program policist - program za odrasle	92
8.3 Prijava kandidatov za policiste	96
8.4 Potek izbirnega postopka	97
8.5 Zdravstvene in psihofizične zahteve	97
8.6 Preizkus telesnih zmogljivosti in kriteriji	98
8.7 Pogoji za dokončanje izobraževanja	99
8.8 Organiziranje izvajanja izobraževanja	101
9 USPOSABLJANJE ZA VAROVANJE ZUNANJE MEJE	105
10 IZOBRAŽEVANJE KADROV V TUJIH POLICIJSKIH ORGANIZACIJAH...	109
10.1 Izbrani in predstavljeni izobraževalni sistemi tujih policijskih organizacij	109
10.2 Delitev glede na centralizacijo in decentralizacijo	110
10.3 Zvezna Republika Nemčija	111
10.4 Republika Francija	114
10.5 Republika Italija	116
10.6 Primerjalna analiza	118

11 ZAKLJUČEK	121
11.1 Verifikacija hipotez	121
11.1 Predlogi za izboljšanje stanja	134
12 SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE	140
12.1 Knjižni viri ter članki v strokovnih in publicističnih revijah	140
12.2 Pravni viri	145
12.3 Spletni viri	146
12.4 Intervjuji	147

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Predmetnik triletne Šole za miličnike kadete	28
Tabela 4.2: Predmetnik štiriletne Šole za miličnike kadete iz leta 1974	32
Tabela 4.3: Predmetnik Srednje policijske šole	39
Tabela 4.4: Pregled diplomantov Srednje policijske šole po generacijah	50
Tabela 5.1: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano osnovnošolsko izobrazbo	56
Tabela 5.2: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano devetmesečno miličniško šolo	57
Tabela 5.3: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano štiriletno srednjo šolo pred vstopom v milico	58
Tabela 5.4: Predmetnik šole za miličnike - za učence, ki so končali poklicno šolo	59
Tabela 6.1: Število sistemiziranih delovnih mest pooblaščenih uradnih oseb in število zasedenih delovnih mest pooblaščenih uradnih oseb od leta 1988 do 1996	72
Tabela 6.2: Fluktuacija pooblaščenih uradnih oseb od 1988 do 1995	73
Tabela 6.3: Predvidene potrebe po policistih do leta 2003	74

Tabela 7.1: Vzroki za in proti ukinitvi Srednje policijske šole	88
Tabela 8.1: Predmetnik dveh možnosti prekvalifikacije za poklic policist	90
Tabela 8.2: Predmetnik izobraževanja odraslih pri izobraževalnem programu policist	100
Tabela 9.1: Predmetnik usposabljanja za varovanje zunanje meje Evropske unije	106
Tabela 10.1: Značilnosti posameznih policijskih organizacij	111

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Zanimanje kandidatov za delo v milici oziroma policiji	20
--	----

1 UVOD

Namen dela, ki je pred vami, je predstavitev dvaintridesetletne tradicije izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist, katere del sem bil tudi sam. Zaradi svoje posebnosti in vojaškega pridiha je bil poimenovan kot »kadetski« sistem izobraževanja. Skozi zgodovino je v Sloveniji postal tradicionalen sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov, v Evropi pa poseben oziroma specifičen. V tem obdobju je bilo skozi omenjeni kadetski sistem izobraženih 32 generacij, oziroma 5201 miličnikov in pozneje policistov, kateri so odigrali zelo pomembno vlogo tako pri zagotavljanju varnosti v Sloveniji kot tudi v osamosvojitveni vojni za Slovenijo.

Družbenopolitične spremembe v samostojni državi, o katerih se v današnjem času govori kot o tranziciji, so v devetdesetih letih prejšnjega stoletja zajele vsa področja njenega življenja in delovanja. Te spremembe niso obšle niti takratne milice, ki se je v začetku devetdesetih let preimenovala v policijo. Pristojni v slovenski policiji so se pričeli zavedati, da se bo tem spremembam morala prilagoditi tudi slovenska policija.

Pomembno vlogo v delovanju celotnega sistema državne tvorbe je imel tako v preteklosti kot danes tudi sistem vzgoje in izobraževanja. Tako je bilo tudi Ministrstvo za notranje zadeve prisiljeno analizirati svoj izobraževalni sistem, ga ovrednotiti in poiskati možnosti za njegovo nadaljnjo kakovostno rast. To so zahtevale tudi družbene in varnostne razmere, ki so skozi čas postajale vedno bolj zapletene in vse težje obvladljive. Obvladovanje le-teh je zahtevalo vedno bolj vsestransko izobraženega in usposobljenega policista.

Glede na spremenjeno šolsko zakonodajo sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja so razprave sprva potekale glede prilagoditve kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist omenjenim spremembam šolske zakonodaje. Nekoliko pozneje so se pojavile vse glasnejše težnje po ukinitvi in nadomestitvi kadetskega sistema izobraževanja s sistemom poklicne prekvalifikacije. Strokovnjaki so bili razdeljeni na dva tabora; na tiste, ki so kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist povzdigovali in zagovarjali njegovo ohranitev, in na tiste, ki so bili za njegovo čimprejšnjo ukinitvev.

Izoblikovalo se je splošno mnenje, da izobraževalni sistem policije v preteklosti ni bil slab, saj je policija uresničila vsa pričakovanja tako družbe kot tudi lastne organizacije. Tu je šlo in gre še vedno za zasluge tako pri osamosvajanju Republike Slovenije kot pri zagotavljanju visoke stopnje varnosti prebivalcev Republike Slovenije in njihovega premoženja. Nekateri kritiki »kadetskega« sistema izobraževanja policistov pa so še naprej zagovarjali trditev, da je omenjeni sistem izobraževanja zastarel in preživet ter edinstven v Evropi, zaradi česar ga bi bilo potrebno spremeniti in posodobiti.

Značilnost kadetskega sistema izobraževanja miličnikov in pozneje policistov v Sloveniji je bila v novačenju otrok za opravljanje represivnega poklica. Omenjeno izobraževanje je bilo vpeto v čas intenzivnega odraščanja in oblikovanja osebnosti, vse skupaj pa je bilo zaznamovano s trdo vzgojo uniformiranih oseb. Udeležencem omenjenega izobraževanja so bili omejeni stiki z zunanjim svetom, načrtno pa jim je bila privzgojena zavest o vsestransko boljših sposobnostih glede na populacijo ostalih srednješolcev.

Kadetski sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov je temeljil tudi na krepitvi narodne zavesti, pripadnosti skupini in spoštovanju hierarhije. Kljub svojim prednostim in pomanjkljivostim je skozi dvaintridesetletno zgodovino dosegel svoje poslanstvo. Nadomestil ga je sistem poklicne prekvalifikacije, skozi katerega se za opravljanje represivnega poklica policist izobražujejo osebe s predhodno končano srednjo izobrazbo.

Kateri sistem izobraževanja za opravljanje omenjenega represivnega poklica je bil boljši, bo skozi spreminjanje varnostnih razmer pokazal čas.

2 METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR

V metodološko-hipotetičnem okviru naloge bo opredeljen predmet in cilji proučevanja, hipoteze naloge ter natančneje opisana metodologija dela. Nadalje bo opredeljena tudi struktura ter temeljni pojmi, na katerih bo naloga temeljila.

2.1 Predmet in cilji proučevanja

Izobraževanje miličnikov in pozneje policistov ima na slovenskih tleh zgodovinsko gledano dolgoletno tradicijo. Kot zametke tovrstnega izobraževanja lahko omenimo raznovrstna usposabljanja in izobraževanja, ki jih je pričelo razvijati že orožništvo v drugi polovici 19. stoletja. Začetki organiziranega izobraževanja miličnikov na slovenskih tleh segajo v sredino leta 1944, torej v obdobje druge svetovne vojne, ko je narodna zaščita skozi tečajne oblike izobraževanja in usposabljanja urila svoje pripadnike, za opravljanje policijskih nalog.

Do danes se je sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov nekajkrat spremenil. Tako bo v nadaljevanju naloge skozi zgodovinski pregled predstavljen razvoj sistema izobraževanja miličnikov in pozneje policistov na območju Slovenije po drugi svetovni vojni. Kot predmet proučevanja bo izpostavljen tako sistem izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist skozi štiriletno kadetsko izobraževanje, kot tudi sistem poklicne prekvalifikacije, ki se je uveljavil konec devetdesetih let prejšnjega stoletja. Podrobno bodo predstavljeni vzroki za ukinitvev kadetskega sistema izobraževanja miličnikov in pozneje policistov.

Nadalje bodo predmet proučevanja tako prednosti kot tudi slabosti kadetskega sistema izobraževanja miličnikov in pozneje policistov kot tudi prednosti in slabosti sistema poklicne prekvalifikacije, preko katere Slovenija izobražuje policiste od devetdesetih let prejšnjega stoletja. Predstavljeni bodo tudi sistemi izobraževanja policistov v nekaterih zahodnoevropskih državah (Italija, Nemčija in Francija) glede na njihovo centralizirano

oziroma decentralizirano ureditev. Ti tuji sistemi izobraževanja policistov bodo primerjani med seboj kot tudi s sistemom izobraževanja policistov v Sloveniji.

Cilj magistrskega dela je ugotoviti, kako se je po desetih letih svojega obstoja uveljavil in obnesel sistem izobraževanja policistov preko poklicne prekvalifikacije v Sloveniji. Ali udeleženci poklicne prekvalifikacije za opravljanje poklica policist pridobijo dovolj teoretičnih in praktičnih znanj, potrebnih za opravljanje poklica v realnih situacijah. Nadalje je cilj tudi ugotoviti, ali je sistem poklicne prekvalifikacije za opravljanje poklica policist primerljiv s sistemi izobraževanja v nekaterih evropskih državah. Pri tem bo predvsem poudarek na primernosti, transparentnosti in kakovosti sedanjega izobraževalnega sistema za opravljanje poklica policist v Sloveniji v primerjavi z izobraževalnimi sistemi prej omenjenih evropskih držav.

Glede na predhodne ugotovitve in neprestane družbene spremembe bodo proučene in argumentirane tudi smernice za morebitno spreminjanje oziroma prilagajanje sedanjega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist v prihodnosti.

Nenazadnje bo izpostavljeno tudi vprašanje, ali tečaj poklicne prekvalifikacije zadostuje potrebam za opravljanje poklica policist, ter ali bi morali imeti policisti v prihodnosti višješolsko strokovno izobrazbo ali celo visokošolsko strokovno izobrazbo. Prav tako bo potrebno poiskati in utemeljiti tudi odgovore, katera znanja potrebuje pri opravljanju svojega dela policist in ali jih lahko dobi tudi v civilnih šolah, ki izobražujejo kadre za trg delovne sile.

2.2 Hipoteze

Glavni namen magistrskega dela je raziskati, kateri so bili najpomembnejši vzroki, ki so pripeljali do ukinitve kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist. V magistrskem delu bodo preverjene naslednje hipoteze:

2.2.1 Glavna hipoteza

- Spremembe izobraževalnega sistema za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist v Sloveniji so potekale pod vplivom sprememb v družbenem in političnem okolju, spremenjenih varnostnih razmer kot tudi zaradi zgledovanja po drugih demokratičnih državah ter s tem povezanih zahtev po novih znanjih in veščinah za opravljanje poklica policist.

2.2.2 Izvedeni hipotezi

- Kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist je bil nadomeščen s sistemom poklicne prekvalifikacije zaradi spreminjajoče se šolske zakonodaje v sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja, spreminjajočih se norm, ki so omejevale in preprečevale urjenje in usposabljanje mladoletnih kadetov za opravljanje represivnega dela s strelnim orožjem, slabih delovnih rezultatov kadetov po končanem izobraževanju in previsokih stroškov tovrstnega kadetskega sistema izobraževanja.
- Trenutni sistem izobraževanja policistov v Sloveniji s poklicno prekvalifikacijo je primeren in naravnan tako, da omogoča doseganje ustreznih izobraževalnih standardov, primerljivih s tistimi, ki jih dosegajo razvite zahodne države.

2.3 Metode dela

Pri proučevanju spreminjanja izobraževalnega sistema za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist bom upošteval tako splošne značilnosti pedagogike in andragogike kot tudi strokovna merila za opravljanje omenjenega poklica. Pri analizi bom izhajal iz družboslovnega znanstvenega instrumentarija. V procesu verifikacije svojih hipotez in doseganju zastavljenih ciljev se bom oprl na različne družboslovne metode preučevanja.

Na začetku bo sledil zgodovinski oris razvoja kadetskega sistema izobraževanja miličnikov in pozneje policistov v Sloveniji. Tu bom skozi analizo pisnih virov podrobneje analiziral razvoj kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist. Prav tako bom podrobneje analiziral in predstavil tudi pisne vire, ki zajemajo sistem poklicne prekvalifikacije, kateri je nadomestil prej omenjeni kadetski sistem izobraževanja policistov. S primerjalno analizo bom poskušal ugotoviti prednosti in pomanjkljivosti tako enega kot drugega sistema izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist.

Z namenom dokazovanja kompatibilnosti in kakovosti tako sedanjega kot tudi v prejšnjem stoletju ukinjenega kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist bom opravil študije primerov in primerjavo rešitev v nekaterih evropskih državah. V vzorec analize bom uvrstil Italijo, Nemčijo in Francijo, ki imajo urejene svoje policijske organizacije glede na centralizirano ali decentralizirano organiziranje le-teh. S pomočjo analize pisnih virov bom analiziral sistem izobraževanja policistov v posamezni državi. Nato bom ključne ugotovitve glede izobraževanja policistov v posameznih državah s pomočjo primerjalne analize primerjal med seboj kot tudi s trenutnim sistemom izobraževanja policistov v Sloveniji.

Veliko pozornost bom posvetil tudi intervjujem z odgovornimi za spreminjanje izobraževalnega sistema za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist v Sloveniji. Intervjuje bom opravil tako z zagovorniki obstoja štiriletnega kadetskega sistema izobraževanja policistov kot tudi z zagovorniki ukinitve štiriletnega kadetskega sistema izobraževanja policistov. Intervjuje bom opravil v času pisanja omenjene naloge, temeljili pa bodo na ugotavljanju prednosti kot tudi slabosti izobraževalnega sistema, ki jih bo zagovarjal intervjuvani. Z intervjuji bom poskusil dobiti realno sliko spreminjanja izobraževalnega sistema za opravljanje poklica policist v Sloveniji, kot tudi pridobiti čim več podatkov in informacij glede prednosti in pomanjkljivosti na novo uvedenega sistema poklicne prekvalifikacije.

Kot osnovno metodo pri oblikovanju magistrskega dela bom uporabljal metodo analize pisnih virov, ki so relevantni za preučevanje obravnavane tematike. Prav tako bo skozi celotno

magistrsko delo moč zaslediti tudi analitično sintetično metodo. Nenazadnje bom uporabljal tudi deskriptivno metodo, ki bo namenjena opisovanju in ugotavljanju dejstev ter oblikovanju določenih problemskih sklopov. Analiziral bom tudi vsebine različnih znanstvenih in strokovnih člankov ter dokumentov, ki se nanašajo na izobraževanje policistov. Podrobneje bom proučil različne programe izobraževanja policistov v Sloveniji.

Velik pomen bom posvetil pregledu internetnih strani, ki se nanašajo na izobraževanje miličnikov in pozneje policistov v Sloveniji. Prav tako bom do potankosti proučil internetne strani, ki vabijo k vpisu za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist v Sloveniji. Veliko pozornost pa bom posvetil tudi pregledovanju in analiziranju internetnih strani tujih policijskih organizacij, ki se nanašajo na izobraževanje njihovih policistov. Pomembno vlogo bo imela tudi analiza statističnih podatkov, ki bodo vključeni v okvir izdelovanja magistrskega dela.

2.4 Opredelitev pojmov

Zaradi boljšega razumevanja naloge je potrebno najprej opredeliti določene pojme, ki se bodo pogosto uporabljali skozi celotno nalogo. Gre predvsem za pojme, ki so tesno vezani na vsebino celotne naloge in ki le-tej dajejo tudi določen pomen.

Policija - uniformiran in oborožen del državen uprave, specializiran za uporabo fizične sile, da se zagotovi izvajanje odločitev organov javne varnosti. Glede na posebna področja delovanja lahko dobiva tudi dodatne označbe kot prometna policija in podobno. Kot organizirana prisila je podrejena izvršilni in sodni oblasti (Železnik, 2006: 3388).

Milica (zgodovinski pomen) - policijska organizacija v nekdanji Sovjetski zvezi in drugih nekdanjih državah vzhodnega bloka za zaščito in javni red;

(vojaški pomen) - v nasprotju s stalno vojsko oboroženi pripadniki skupin za obrambo ali vzporedna vojaška organizacija. Posebna oblika splošne obrambne obveznosti. Enote se formirajo le v miru (Železnik, 2006: 2691).

Kadet - gojenec šole za podčastnike ali častnike;

- pripravnik za poročnika v trgovski mornarici (Krušič, 1987: 408);

- v Franciji v 17. stoletju poimenovanje za plemiške sinove, ki so se pripravljali na častniški poklic;

- kandidat za častnika;

- študent vojaške ali policijske akademije, v Sloveniji tudi dijak policijske šole (Železnik, 2006: 1879).

Kadetnica - vojaška šola (Bunc, 1974: 207).

Izobraževanje - skupni pojem za vse pedagoške procese, postopke in dejavnosti oblikovanja, kultiviranja, socializiranja in humaniziranja človeka s pridobivanjem znanja, razvijanjem sposobnosti, spretnosti in navad ter z oblikovanjem stališč, nazorov in prepričanj (Železnik, 2006: 1746).

Usposabljanje (pedagoški pomen) - sestavni del izobraževanja, katerega cilj je razviti praktične sposobnosti in spretnosti v poklicu. Razvoj industrijske družbe terja nenehno spreminjanje in prilagajanje usposabljanja;

(vojaški pomen) - glavna dejavnost vojaških enot v miru, katerega cilj je doseči usposobljenost vseh vojakov (Železnik, 2006: 4674).

Učenje - sprejemanje informacij in shranjevanje le-teh v spominu. Skupna označitev za procese, ki posamezniku omogočajo, da spremeni svoje vedenje, pri tem pa do sprememb ne pride zaradi organskega zorenja, utrujenosti, prilagoditve čutov ali posegov od zunaj, ampak samo zaradi ponovnega srečanja z enakim položajem (Železnik, 2006: 4613).

Policijsko izobraževanje - je proces pridobivanja splošnega in določenega policijskega znanja, ki se zaključi z diplomom, bodisi srednješolsko, višješolsko, visokošolsko, magisterijem ali doktoratom. Za izobraževalne programe je značilno, da trajajo več let (Pagon, Virjent-Novak, Djurić, Lobnikar, 1998: 97).

Policijsko usposabljanje - je proces pridobivanja znanja in veščin, potrebnih za policijsko delo, in se ne zaključi s spričevalom, lahko pa se zaključi s potrdilom, ni pa nujno. Značilnost programov usposabljanja je, da so krajši kot izobraževalni programi, trajajo pa lahko od enega dneva do enega leta ali več (Pagon, Virjent-Novak, Djurić, Lobnikar, 1998: 97).

Osnovno usposabljanje - za vse, ki začnejo delati v policiji brez policijskih izkušenj in se usposablajo za osnovne policijske naloge ali veščine (Pagon, Virjent-Novak, Djurić, Lobnikar, 1998: 97).

Specializirano usposabljanje - dodatno usposabljanje na različnih področjih policijskega dela, kot so področje prometa, preiskovanje kriminalitete, mladoletniška kriminaliteta in drugo (Pagon, Virjent-Novak, Djurić, Lobnikar, 1998: 97).

3 ZGODOVINSKI PREGLED IZOBRAŽEVANJA ZA POKLIC POLICIST V SLOVENIJI

Izobraževanje organov pregona ima na slovenskih tleh zgodovinsko gledano dolgoletno tradicijo, kar je potrdil tudi Koren (2002: 94-98). Uspešen sistem šolanja, usposabljanja in izobraževanja je konec 19. stoletja na slovenskih tleh razvilo že orožništvo, potekal pa je na samih orožniških postajah kot tudi v stalnih šolah. Orožniške šole so se delile na pripravniške, patroljne in podčastniške, za napredovanje v višje čine pa so bili potrebni različni tečaji in izpiti.

Izobraževanje orožnikov na območju Slovenije v času Avstro-Ogrske monarhije je podrobneje proučil in opisal Čelik (2005: 212-223). Po njegovem mnenju je izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje orožnikov dvignil na višjo raven in izboljšal prav Zakon o orožništvu. Ta je določal, da mora pripravnik za orožnika končati trimesečno pripravniško šolo ter po zaključku le-te pred komisijo opraviti pripravniški preizkus. Komandirji postaj so morali končati šolo za komandirje postaj, katero so imenovali tudi šaržna šola ali šola za postajvodje.

Nadalje je Čelik (2001: 143-161) opisal tudi izobraževanje orožnikov na območju Slovenije v času Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prav v omenjeni kraljevini naj bi po njegovem mnenju orožništvo razvilo uspešen sistem strokovnega šolanja, usposabljanja in izpopolnjevanja, kateri je obsegal štiri poglavitne sestavne dele, in sicer:

- strokovni pouk v stalnih šolah, ki so bile pripravniške, patroljne in podčastniške;
- usposabljanje in izpopolnjevanje na samih postajah;
- različne tečaje, ki so jih pripravili in izvedli skladno z nastalimi potrebami;
- izpite, ki so bili eden izmed pogojev za napredovanje v povsem določene čine.

Izobraževanje policistov na območju Slovenije je potekalo tudi med in neposredno po koncu druge svetovne vojne. Koren (2002: 94-98) navaja, da je Narodna zaščita med drugo svetovno vojno organizirala v Beli krajini tritedenske tečaje za svoje pripadnike, ki so obsegali tako politične kot tudi strokovne teme. Tudi Čelik (1991: 14-15) je zapisal, da je bilo v Beli krajini,

točneje v Semiču, od poletja 1944 pa do pomladi 1945 organiziranih osem tečajev za pripadnike narodne zaščite. Tečaji so trajali približno tri tedne, obiskovalo jih je od 12 do 32 pripadnikov ali pripadnic. Snov je obsegala politične in strokovne teme, in sicer organiziranost notranje zaščite, kriminalistika, izsledovanje, obveščanje in druge. Zadnji tečaj ni bil izveden v celoti in je bil končan predčasno. Ime narodna zaščita se je kmalu po vojni začelo opuščati, pobude za to pa so prihajale iz Beograda, kjer so to službo že od vojnih časov imenovali ljudska milica.

V prvih letih po drugi svetovni vojni je izobraževanje policistov oziroma takrat imenovanih miličnikov prevzela in izvajala leta 1945 v Ljubljani ustanovljena Šola narodne milice. Bila je popolnoma vojaško organizirana in je izvajala različne tečaje za takratne miličnike, podoficirje, kriminaliste, prometnike, gasilce, vodnike službenih psov in podobno. Izobraževanje je slonelo izključno na tečajni obliki. Primanjkovalo je učnih pripomočkov, učbenikov in strokovne literature. Ker je bil tudi pristop učiteljev do udeležencev izobraževanja vojaško strog, tog in formalističen, rezultati niso bili najboljši. Tudi vlada je ocenila, da številni krajši tečaji ne dajejo udeležencem zadovoljivega znanja za delo v milici, zato je zahtevala spremembo (glej Furlan 1996: 17–23).

Pouk v Šoli ljudske milice oziroma Šoli narodne milice, ki je bila ustanovljena poleti leta 1945, potekal v nekdanjih prostorih Krekove gospodinjske šole v Ljubljani, tam, kjer je danes bolnišnica dr. Petra Držaja, je zapisal Čelik (1991: 55-57). Na omenjeni lokaciji je šola delovala do decembra leta 1948, v njej pa je bilo organiziranih 22 tečajev, ki jih je obiskovalo 1008 miličnikov. Januarja 1949 se je šola preselila v Begunje v prostore nekdanjih zaporov, kjer je delovala vse do avgusta leta 1952. Na omenjeni lokaciji v Begunjah je bilo organiziranih 17 tečajev, ki jih je obiskovalo 1056 miličnikov. Naslednja selitev je bila avgusta 1952 v nekdanji grad v Logatec, kjer se je v dveh sedemmesečnih tečajih izšolalo 150 miličnikov.

Herbaj (2005) je izpostavil težave, ki so se pojavljale pri izobraževanju miličnikov v takratni Šoli narodne milice v Begunjah. Uslužbenci šole so bili po večini mladi ljudje, ki so imeli pomanjkljivo teoretično znanje, prav tako pa jim je primanjkovalo tudi poklicnih izkušenj. Pri

omenjenih uslužbencih je bilo najbolj občutiti pomanjkanje pedagoške izobrazbe. Sama šola se je morala neprestano spopadati na eni strani s prostorskimi težavami, na drugi strani pa z materialnimi težavami. Največjo težavo pa je predstavljala osnovna predizobrazba učencev, saj so nekateri imeli končanih le nekaj razredov osnovne šole, kar je predstavljalo resno oviro pri delu šole.

Leta 1953 je bila v Tacnu ustanovljena Šola državnega sekretariata za notranje zadeve Ljudske Republike Slovenije, ki se je imenovala Strokovna šola za notranje zadeve. V tej šoli so se po enotnem programu izobraževali delavci milice in državne varnosti, šolanje pa je trajalo eno leto. Novo organizacijsko spremembo v sistemu šolanja delavcev organov za notranje zadeve je prineslo leto 1958. Ustanovljena je bila dveletna Srednja strokovna šola za notranje zadeve. Po tem dveletnem programu so se šolali predvsem komandirji postaj milice, njihovi namestniki in delavci drugih strokovnih služb organov za notranje zadeve. Začetniki so osnovno miličniško znanje pridobivali na krajših in daljših strokovnih tečajih. Tudi leto 1958 pomeni organizacijski in tudi kvalitetni preskok v sistemu izobraževanja miličnikov. Dveletni program je učiteljem omogočil, da so posredovali strokovna znanja v potrebnem obsegu in odpravili vrzeli v splošni izobrazbi posameznikov. Šola je že razpolagala s potrebnimi didaktičnimi pripomočki in osnovno strokovno literaturo (glej Furlan 1996: 17-23).

Debeljakova (1997: 31) navaja, da je leta 1953 ustanovil Strokovno šolo za notranje zadeve Izvršni svet Ljudske Republike Slovenije z ustanovitvenim aktom oziroma z uredbo številka 44/141. V omenjeni strokovni šoli so poenotili izobraževanje za pripadnike ljudske milice, javne varnosti in državne varnosti.

Omenjena dveletna Srednja strokovna šola za notranje zadeve je dobila status srednje strokovne šole, kot formalna oblika srednješolske izobrazbe pa je bila priznana tudi navzven. Tu lahko govorimo o prvih začetkih srednješolskega izobraževanja v okviru organov za notranje zadeve, za potrebe takratne ljudske milice. Vse predhodno izobraževanje za opravljanje poklica miličnika lahko klasificiramo kot daljše ali krajše tečaje.

4 KADETSKI SISTEM IZOBRAŽEVANJA ZA POKLIC MILIČNIK/POLICIST

4.1 Ustanovitev srednje strokovne šole za miličnike kadete

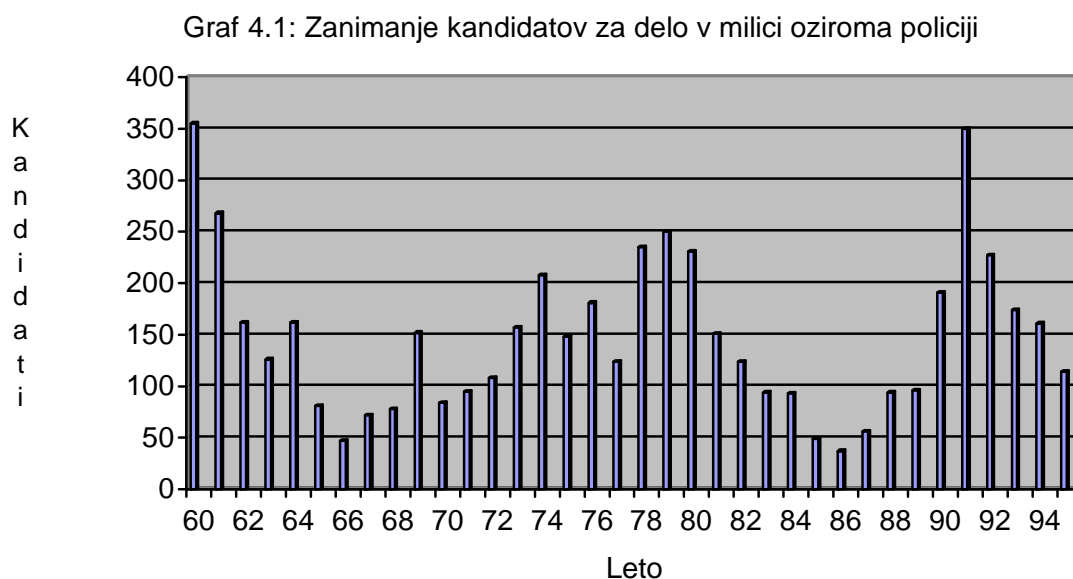
Bajt (1996: 63-65) navaja, da je Skupščina Socialistične Federativne Republike Jugoslavije je 17. decembra 1966 sprejela Temeljni zakon o notranjih zadevah. Že naslednje leto, to je 6. aprila 1967, je Skupščina Socialistične Republike Slovenije sprejela prvi republiški Zakon o notranjih zadevah, s katerim so bile notranje zadeve prenesene v republiško pristojnost. Temeljni zakon o notranjih zadevah je v 2. členu določal, da notranje zadeve opravljajo pristojni upravni organi v republiki, določene notranje zadeve pa opravlja Zvezni sekretariat za notranje zadeve.

Takratni Zakon o notranjih zadevah, ki ga je sprejela Socialistična Republika Slovenija, je določal, da se za pripravo in vzgojo delavcev milice ustanovi v strokovni šoli za notranje zadeve oddelek za šolanje miličnikov kadetov. Nadaljnji členi zakona so določali pogoje za sprejem v šolo in obveznosti miličnikov kadetov ter pogoje šolanja. Dejansko je 1. septembra 1967 začel delovati v okviru Srednje strokovne šole za notranje zadeve Odsek za miličnike kadete, ki je v naslednjih letih prerasel v Strokovno šolo za miličnike kadete.

Strokovna šola za miličnike kadete je bila ustanovljena, ker predhodni način šolanja za miličnike v Sloveniji ni zadoščal takratnim potrebam. Zato so se v tedanjem vodstvu milice odločili za nov način šolanja miličnikov, torej za način, ki so ga poimenovali »kadetski« način šolanja. Jeseni 1967 je Srednja strokovna šola za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, pričel s šolanjem prvih 148 kadetov. Tu je šlo za prvo generacijo mladih fantov, imenovanih kadeti, ki so pričeli izobraževanje za poklic miličnika neposredno po končani osnovni šoli. Tako so se v Tacnu pričeli šolati miličniki na povsem nov način, kar je pomenilo veliko spremembo v takratnem izobraževanju (glej Koren 2002: 94-98).

4.2 Vzroki za ustanovitev srednje strokovne šole za miličnike kadete

Bajt (1996: 63-65) govori o dveh poglavitnih vzrokih, ki so leta 1967 privedli do ustanovitve Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete. Kot najpomembnejši vzrok navaja nezadržno upadanje števila kandidatov za delo v takratni milici. Gre za kandidate, ki bi si kot miličniki pripravniki preko poklicne prekvalifikacije oziroma izobraževanja odraslih pridobili izobrazbo za opravljanje poklica miličnik. V letu 1960 jih je bilo v milico sprejetih 355 miličnikov pripravnikov, nato pa je število kandidatov za delo v policiji strmo upadalo. Leta 1966 je bilo v milico sprejetih le še 47 miličnikov pripravnikov, vsako leto pa je zaradi različnih razlogov takratno milico zapustilo od 200 do 300 miličnikov. Glede na dejstvo, da so se je število nalog miličnikov neprestano povečevalo, število miličnikov pa je nezadržno in vztrajno padalo, so se v enotah milice pričele pojavljati težave.

Vir: Bajt, Vladimir (1996). Zbornik izobraževanje za poklic policist: Podatki o pritoku kadrov v policijo od leta 1960 do 1995 v luči smotnosti obstoja srednje policijske šole. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Uprava za kadre in izobraževanje. Str. 63–65.

Kot naslednji poglavitni vzrok, ki je leta 1967 privedel do ustanovitve Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, Bajt (1996: 63-65) navaja zelo slabo izobrazbeno strukturo miličnikov. Leta 1960 je bilo v milico sprejetih 355 kandidatov za miličnike pripravnike, od katerih je imelo 278 kandidatov končanih od 4 do 7 razredov osnovne šole oziroma nedokončano osnovno šolo. Nadalje je imelo 75 kandidatov dokončano osnovno šolo, samo 2 kandidata pa sta končala 6. razred gimnazije. Tudi v letu 1961 je bilo na podoben način v milico sprejetih 268 kandidatov za miličnike pripravnike, od katerih je imelo 237 kandidatov končanih od 4 do 7 razredov osnovne šole. Torej 237 kandidatov je imelo nedokončano osnovno šolo, ostalih 28 kandidatov pa je imelo dokončano samo osnovno šolo. Od vseh 268 kandidatov, ki so bili v letu 1961 sprejeti v milico, so imeli samo 3 kandidati dokončan šesti razred gimnazije. Izobrazbena struktura kandidatov za miličnike je bila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja zelo slaba, saj so prevladovali predvsem kandidati za miličnike pripravnike z nedokončano osnovno šolo.

Tudi v drugih poklicih se je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja pojavljala precej nizka izobrazbena struktura, saj so v veliki meri prevladovali predvsem poklici, ki so zahtevali ročne spretnosti. Prav zaradi tega izobrazba ni igrala pomembnejše vloge. Kljub temu pa so obstajali tudi poklici, ki so zahtevali nekoliko višjo stopnjo izobrazbe. Tu je šlo predvsem za poklice v šolstvu in zdravstvu.

Miličniki z nedokončano osnovno šolo so imeli pri svojem delu velike težave, velikokrat pa določenih nalog niso zmogli niti opraviti. Težave so se pojavljale, kljub temu da so miličniki osnovno šolo končali ob delu ter nato opravili tudi ustrezne strokovne tečaje za delo v milici. Dodatno izobraževanje je privedlo tudi do velike odsotnosti miličnikov z dela. Spreminjanje družbenih razmer pa je od miličnikov zahtevalo tudi čedalje več različnih znanj in čedalje večjo izobrazbo za nemoteno in kakovostno opravljanje njihovega dela.

Z ustanovitvijo Šole za miličnike kadete se je v slovenski milici bistveno dvignila raven izobrazbe. To je privedlo tudi do spreminjanja sistemizacije delovnih mest v takratni milici, saj se je za opravljanje poklica miličnika kmalu zahtevala srednješolska izobrazba.

Ustanovitev Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, je bila v tistem času edina rešitev, ki je zagotavljala stalen dotok kadrov ter preprečila kadrovske zlome, ki ga je do leta 1966 nakazovalo stalno padanje interesa za delo v milici. Interes za delo v takratni milici je padal predvsem zaradi gospodarske rasti in izboljševanja življenjskega standarda v drugih poklicih v gospodarstvu.

Gojenci Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, so bili poimenovani kot miličniki kadeti. Ti so bili tekom izobraževanja na Kadetski šoli za miličnike in pozneje Kadetski šoli za policiste uniformirani. Poleg izobraževanja iz splošnih in strokovnih vsebin, so jim bile privzgakane še dodatne moralne vrednote, kot so disciplina, poštenje, profesionalizem in politični ideali, ki so veljali v posameznem obdobju. Torej so bili z izrazom »kadet« poimenovani dijaki, ki so bili poleg izobraževanja iz strokovnih in splošnih vsebin deležni še posebne dodatne vzgoje, ki je temeljila na pripadnosti, moralnih vrednotah, disciplini, poštenju, političnih idealih in nekoliko pozneje tudi profesionalizmu.

Debeljakova (1997: 28–33) je zapisala, da so bile naloge šole, poleg Zakona o notranjih zadevah, opredeljene tudi v Statutu strokovne šole za notranje zadeve. Omenjeni Statut strokovne šole za notranje zadeve je bil sprejet leta 1969 in je s spremembami veljal vse do leta 1981. Statut je opredelil tudi naloge šole, in sicer:

- zagotoviti stalen dotok mlajšega kadra v vrste milice in nadoknaditi s tem nenehen kadrovske primanjkljaje ter postopno zapolniti kadrovske vrzeli na terenu;
- postopno izboljšati kadrovske sestave v milici s ciljem, da naj bi imeli vsi miličniki srednjo izobrazbo, to pa bi bilo pomembno glede na vlogo milice v danem družbenopolitičnem trenutku, ki je zahteval širšo in kvalitetnejšo usposobljenost;
- usposobiti kader za poklic, ki bi v večji meri kot do sedaj zagotavljal stalnost in občutek pripadnosti zaprtemu sistemu, ki je zaradi narave službe nujnost.

Tudi iz statuta šole je razvidno, da je bilo v njem opredeljeno osnovno poslanstvo, zaradi katerega je bila ustanovljena Srednja strokovna šola za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete. Tako je bil osnovni namen ustanovitve Srednje strokovne šole za notranje zadeve,

Odseka za miličnike kadete, predvsem v zagotavljanju stalnega dotoka mlajšega kadra v vrste slovensko milico. Stalen in predvsem konstanten dotok mlajšega kadra v slovensko milico naj bi postopno zapolnil čedalje večjo kadrovsko vrzel, ki jo je povzročala fluktuacija miličnikov in nezainteresiranost slovenskih fantov za zaposlitev v milici preko poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik.

Poslanstvo Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, naj bi bilo tudi v prepotrebem izboljšanju kadrovske sestave v slovenski milici. Namen je bil doseči predvsem cilj, da naj bi imeli vsi miličniki v Sloveniji vsaj srednješolsko izobrazbo, katera jim bi omogočala boljše, kakovostnejše in predvsem lažje opravljanje poklica. Tovrstne zahteve je narekovala tudi družbenopolitična situacija in hiter gospodarski razvoj Slovenije, ki je v delo miličnikov neprestano vnašal različne novosti.

Iz omenjenega je mogoče sklepati, da je bila vloga Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, za tisti čas zelo pomembna. Velika uporabnost in pomembnost omenjene šole se je med drugim kazala v privzgajanju občutka pripadnosti milici. Mladostnikom, ki so se takoj po končani osnovni šoli pričeli izobraževati v Srednji strokovni šoli za notranje zadeve, Odseku za miličnike kadete, še niso imeli dokončno izoblikovane osebnosti. Prav zaradi tega jim je bilo mogoče s pomočjo zaprtega sistema izobraževanja in podajanja določenega števila izbranih in prirejenih informacij privzgojiti določene kvalitete, ki so jih potrebovali miličniki pri svojem delu. Šlo je predvsem za privzgajanje občutka pripadnosti milici in občutka stalnosti, katera je vplivala na zmanjševanje fluktuacije v vrstah milice. Na omejevanje fluktuacije v milici je v veliki meri vplivalo tudi dejstvo, da je omenjen kadetski način šolanja za opravljanje poklica miličnik le-tega usposobil za opravljanje kakršnega koli drugega poklica. Miličnik po končani Srednji strokovni šoli za notranje zadeve oziroma šoli za miličnike kadete ni znal opravljati nobenega drugega dela kot delo miličnika. Prav to in privzgojena pripadnost poklicu kot tudi določene bonitete, ki jih je prinašal poklic, so v veliki meri vplivali, da se miličniki niso odločali za odhod iz milice.

Prav zaradi tega je bil tovrsten način izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik, zadetek v polno. Poleg zagotavljanja stalnega in konstantnega dotoka miličnikov se je postopoma izboljševala tudi izobrazbena struktura slovenske milice.

Tudi Furlan (1996: 17–23) ugotavlja, da je bil interes mladih za izobraževanje v Srednji strokovni šoli za notranje zadeve, Odseku za miličnike kadete, in poznejšo zaposlitev v milici velik in stabilen. Kandidatov je bilo vedno precej več, kot so jih lahko vpisali v šolo, zato se je izkazalo, da je bila odločitev za ustanovitev resorske šole pametna in koristna, saj je dvignila raven strokovne in splošne izobrazbe miličnikov ter kadrovsko okrepila milico.¹

Interes kandidatov za izobraževanje na Kadetski šoli za miličnike in pozneje kadetski šoli za policiste je bi vsako leto velik. Vsak posameznik je v želji po opravljanju poklica miličnik in pozneje policist našel zadovoljitev svojih želja. Nekateri bi v opravljanju tovrstnega poklica zadovoljili željo po nošenju uniforme, drugi po zaposlitvi v državni službi, nekateri po dokaj visokem družbenem položaju miličnikov in pozneje policistov v družbi. Prav tako ne gre izključiti tudi raznovrstne ugodnosti tekom izobraževanja, kot so bile brezplačno šolanje z nastanitvijo, zagotovljeno delovno mesto, možnost ukvarjanja z hobiji in druge.

¹ Zaradi boljšega razumevanja nadaljnega besedila je potrebno opredeliti poimenovanje šole v različnih časovnih obdobjih. Nazivi šole so se menjavali z menjavami vzgojno izobraževalne institucije v Organih za notranje zadeve po naslednjih zaporedjih:

- Srednja strokovna šola za notranje zadeve – Odsek za miličnike – kadete, od leta 1967 do 1976;
- Šolski center Republiškega sekretariata za notranje zadeve – Šola za miličnike – kadete, od leta 1976 do leta 1981;
- Izobraževalni center organov za notranje zadeve – Šola za miličnike – kadete, od leta 1981 do leta 1984;
- Izobraževalni center organov za notranje zadeve – Kadetska šola za miličnike, od leta 1984 do leta 1991;
- Izobraževalni center organov za notranje zadeve – Kadetska šola za policiste, od 01. 08. 1991 do 01. 10. 1992;
- Izobraževalni center organov za notranje zadeve – Srednja policijska šola, od 01. 10. 1992 do 30. 06. 1995;
- Uprava za kadre in izobraževanje – Srednja policijska šola, od 30. 06. 1995 do 01. 07. 1997;
- Izobraževalni center – Srednja policijska šola, od 01. 07. 1997 do 01. 04. 2000;
- Policijska akademija – Srednja policijska šola, od 01. 04. 2000 naprej (glej Pezdirc 2002: 16–21).

4.3 Srednja triletna strokovna šola za miličnike kadete

Slovenija je s sprejemom Zakona o notranjih zadevah (1967) zakonsko omogočila izvajanje novega, to je kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica miličnik. Debeljakova (1997: 28–33) in Pezdirčeva (2002: 13–27) sta zapisali, da je Srednja strokovna šola za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, pričel izobraževati prve kadete jeseni leta 1967. Torej sega začetek izobraževanja prvih kadetov za opravljanje poklica miličnik v Sloveniji v šolsko leto 1967/68. Zakon o notranjih zadevah je konkretiziral, da se je za pripravo in vzgojo delavcev milice v strokovni šoli za notranje zadeve ustanovil oddelek za šolanje miličnikov kadetov, katerih šolanje je trajalo tri leta (Zakon o notranjih zadevah, 1967: člen 41). Nadalje je zakon določal, da so se v oddelek za šolanje miličnikov kadetov sprejeli na šolanje tisti, ki so z uspehom končali osemletno osnovno šolo, niso bili starejši kot 17 let, so bili telesno in duševno zdravi ter so bili pri situacijskem testiranju pozitivno ocenjeni (Zakon o notranjih zadevah, 1967: člen 42).

Pezdirčeva (2002: 13–27) govori, da so kriteriji za sprejem v Srednjo strokovno šolo za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, temeljili na rezultatih preizkusa telesnih zmogljivosti, psihološkega testiranja, zdravstvenih pregledov in na poznavanju slovenskega jezika. Na končno odločitev pa je vplivalo tudi osnovnošolsko mnenje in preveritve kandidatov, ki so jih opravile postaje milice matične občine, na območju katere je kandidat prebival.

Omenjena preveritev kandidatov se je v obdobju enopartijskega družbenopolitičnega sistema v Sloveniji nanašala predvsem na politično usmerjenost kandidatove družine. Pomembno vlogo pri dokončni izbiri kandidatov je imela pripadnost kandidatovih prednikov tekom druge svetovne vojne kot tudi morebitno udejstvovanje kandidatovih staršev v enopartijskem sistemu. Velik pomen je imela tudi kandidatova kriminalna preteklost kot tudi urejenost in ostale značilnosti, ki so se pri kandidatih spremljale že tekom osnovne šole.

Zakon je določil tudi splošne pogoje, ki so jih morali izpolnjevati kandidati, ki so se želeli vpisati Srednjo strokovno šolo za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete. Ti pogoji, ki so

v bistvu veljali tudi v letu 1996, ko se je odločalo o spremembah takratnega izobraževanja policistov v Srednji policijski šoli, so bili:

- uspešno končana osnovna šola;
- starost manj kot 17 let;
- telesno in duševno zdravje;
- državljanstvo Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (nato Republike Slovenije);
- kandidat ni smel biti v kazenskem postopku;
- znanje slovenskega jezika na ravni osnovne šole.

Furlan (1996: 17–23) navaja, da je posebna komisija, ki jo je določil tedanji Republiški sekretar za notranje zadeve, preverila, ali prijavljeni kandidati izpolnjujejo te pogoje. Zlasti natančen je bil izbirni postopek pri preverjanju zdravstvenih kriterijev, psihofizičnih sposobnosti in osebnostnih lastnosti kandidatov. Zaradi neizpolnjevanja teh kriterijev je bilo zavrnjenih 25 do 30 % kandidatov.

Že sam zakon je določil, da je šlo v omenjenem primeru za strokovno šolo. Omenjena šola je za tisti čas dajala svojim gojencem oziroma dijakom dobro izobrazbo, saj je v bistvu šlo za srednjo strokovno izobrazbo. To je določal tudi Zakon o notranjih zadevah, ki je določal, da se je po končanem šolanju v oddelku za šolanje miličnikov kadetov le-tem priznala strokovna izobrazba šole druge stopnje (Zakon o notranjih zadevah, 1967: člen 43). V zakon je bila vnesena tudi zaščitna klavzula, ki je določala, da bo moral absolvent oddelka po končanem šolanju delati v organih za notranje zadeve najmanj šest let (Zakon o notranjih zadevah, 1967: člen 44).

Med šolanjem v oddelku za šolanje miličnikov kadetov je gojencu zagotovljena pravica do brezplačnega stanovanja in hrane v šolskem internatu, do obleke, obutve, perila, učnih pripomočkov, zdravstvenega in invalidskega zavarovanja ter pravica do določenega denarnega zneska za osebne potrebe.

Omenjene pravice so predstavljale brezplačno šolanje in so v šolo pritegnile marsikaterega kandidata. Podobne pravice so veljale vse do leta 1997, oziroma do vpisa predzadnje generacije v Srednjo policijsko šolo. Zadnji, to je 32. generaciji, je bil del teh pravic ukinjen, tako da so si morali dijaki omenjene generacije del šolanja plačati sami. Torej se je 32. generacija kadetov in prvič tudi kadetinj šolala pod enakimi pogoji, kot so veljali za dijake v ostalih šolah v Sloveniji.

Kadeti so bili po končanem izobraževanju deležni tudi določenih ugodnosti glede zaposlovanja v policiji brez predhodnega javnega razpisa. Ta ugodnost je bila dana že prvi generaciji z Zakonom o notranjih zadevah, ki je določal, da so bili absolventi oddelka za šolanje miličnikov kadetov sprejeti na delo brez razpisa (Zakon o notranjih zadevah, 1967: člen 46). Omenjen privilegij, ki se nanaša na sprejem na delo brez potrebnega razpisa, je za kadete veljal zelo dolgo, to je do sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so bili na podlagi predhodnega razpisa na delo v milico sprejeti tudi po končani Srednji miličniški šoli. Ta ukrep je pomenil prilagajanje veljavni zakonodaji, potrebe po miličnikih pa so narekovale zaposlitev vseh miličnikov po končani Srednji miličniški šoli.

Od leta 1967 lahko govorimo o dveh sistemih izobraževanja oziroma usposabljanja za opravljanje poklica miličnik. Izobraževanje za poklic miličnik je tako potekalo v Šoli za miličnike kadete, v katero so se vpisovali kandidati po končani osnovni šoli. Prav tako je vzporedno še naprej potekala tudi poklicna prekvalifikacija miličnikov pripravnikov za pridobitev poklica miličnik oziroma pozneje policist.

Herbaj (2005) govori o dejstvu, da je ustanovitev Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, prinesla poleg pričakovanih težav tudi nekatere nepričakovane težave. Omenjena šola je vpisovala predvsem mladeniče, po končani osnovni šoli, kateri so prinesli nove težave in zahteve, na katere pa delavci šole niso bili dovolj pripravljeni. Vzgojno izobraževalni kader je imel pred ustanovitvijo Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odseka za miličnike kadete, le izkušnje za delo s starejšimi kategorijami učencev. Srednja strokovna šola za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, je bil ob ustanovitvi leta 1967 prva tovrstna šola v takratni Jugoslaviji, s čimer je bil storjen korak v neznano.

Tabela 4.1: Predmetnik triletne Šole za miličnike kadete

PREDMET	1. LETNIK (število ur)	2. LETNIK (število ur)	3. LETNIK (število ur)	SKUPAJ
Slovenski jezik in književnost	105	122	210	437
Tuj jezik	105	105	105	315
Zemljepis	70			70
Zgodovina s sociologijo	70	70		140
Družbena ureditev SFRJ		35	70	105
Matematika	105	70		175
Fizika	70			70
Kemija		70		70
Prva pomoč	70			70
Telesna vzgoja	105	105	105	315
Smučarski tečaj	70 (10 dni)			70
Uvod v pravo	52			52
Kazensko pravo	35	70	70	175
Upravno pravo	105	210	175	490
Praktičen postopek za uporabo pooblastil			70	70
Osnove mednarodnega javnega prava		70		70
Kriminalistika	70	140	210	420
Psihologija s psihopatologijo			87	87
Sodna medicina			70	70
Motoristika in	17	35		52
Praktična vožnja	5	10	25	40
Zveze	35	35		70
Miličniška taktika		162		162
Topografija		52		52
Oborožitev in streljanje	87	35	35	157
Zborovski pouk	35			35
Splošni predpisi o JLA	35			35
Vojaška taktika	52			52
vojaška taktika na terenu	128 (10 dni)			128
SKUPAJ	1426	1396	1232	4054
Od tega: v učilnicah	1223	1224	1207	3654
zunaj učilnic	203	172	25	400

Vir: Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, 1970. Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.

Prvih sedem generacij Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, je opravilo triletni strokovni program. Leto 1974 je pomenilo prelomnico, saj se je izobraževanje za opravljanje poklica miličnik pričelo izvajati po novem štiriletnem strokovnem programu (glej Bajt 1996: 63–65).

Furlan (1996: 17–23) je poudaril, da je iz predmetnika tedanje 3-letne šole razvidno, da je bila le-ta vsebinsko zasnovana kot 4-letne strokovne šole in ne kot tedanje poklicne šole, v katerih je prevladoval praktični pouk.

V Odločbi o predmetniku in učnem načrtu odseka za miličnike kadete v Strokovni šoli za notranje zadeve (1971) je bilo določeno, da morajo miličniki kadeti po končanem drugem letniku opraviti enomesečno prakso na postajah milice, po posebnem programu Strokovne šole za notranje zadeve.

Konec tretjega letnika, to je po koncu izobraževanja na Srednji strokovni šoli za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, so morali miličniki kadeti opraviti še zaključni izpit. Zaključne izpite so miličniki kadeti opravljali zadnje tri tedne pred koncem tretjega letnika oziroma izobraževanja na Srednji strokovni šoli za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete.²

² V prvem letniku je bil v okviru telesne vzgoje organiziran desetdnevni smučarski tečaj. Vsa tri leta izobraževanja v Srednji strokovni šoli za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, je v okviru predmeta Motoristika in praktične vožnje bilo izvedenih štirideset ur praktičnih voženj z motornimi vozili. Konec prvega letnika je bilo na Ugarju pri Ribnici izvedeno urjenje iz vojaške taktike v skupnem trajanju osemnajst delovnih dni. Tu so bili miličniki kadeti urjeni v vojaških veščinah, saj jim je bilo po končani šoli priznано, da so tekom šolanja odslužili tudi vojaški rok.

Konec drugega letnika je bilo za miličnike kadete prav tako na Ugarju izvedeno urjenje iz miličniške taktike v skupnem trajanju prav tako osemnajst delovnih dni. Tu so se miličniki kadeti urili v postopkih, ki naj bi jih takratna milica izvajala ob hujših kršitvah javnega reda in miru, ob zasedah, prijetjih storilcev hujših kaznivih dejanj in drugih postopkih milice. Spoznavali so tudi oborožitev in tehniko, ki jo je v tistem času uporabljala milica.

Šolsko leto je trajalo osemintrideset tednov ali 228 delovnih dni. V času izobraževanja po predmetniku triletne Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, je bilo splošnim predmetom namenjenih 1837 ur, kar je predstavljalo 45 odstotkov vseh razpoložljivih ur. Nekaj več kot 43 odstotkov od vseh razpoložljivih ur ali 1758 ur je bilo namenjenih strokovnim predmetom, samo 459 ur oziroma dobrih deset odstotkov vseh razpoložljivih ur pa je bilo namenjenih vojaškemu predmetom (glej Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, 1970).³

Šlo je za strokovno šolo, katere poudarek je bil na strokovnih predmetih in izvajanju in urjenju praktičnih veščin. To je razvidno iz desetdnevnega smučarskega tečaja v prvem letniku, štirideseturne praktične vožnje z motornimi vozili, osemnajstdnevne miličniške taktike na Ugarju in desetdnevne vojaške taktike prav tako na Ugarju.

V Zakonu o notranjih zadevah (1972) je bilo dopolnjeno poglavje o strokovnem izobraževanju in izpopolnjevanju. Bistvena novost je bila predvsem uvedba Šolskega centra za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve ter določitev organov le-tega kot tudi njegove statutarne ureditve. Prav tako se je Strokovna šola za notranje zadeve, Oddelek za šolanje miličnikov kadetov, preimenovala v Šolo za miličnike kadete, ki je delovala v okviru Šolskega centra.

Novo sprejeti Zakon o notranjih zadevah (1972) pogojev za sprejem v Šolo za miličnike kadete ni spreminjal. Prav tako je gojencem Šole za miličnike kadete še naprej zagotavljal pravico do brezplačnega šolanja, nastanitve, hrane, obleke in drugih dobrin kot tudi pravico do žepnine. Na novo je bilo zastavljeno in dopolnjeno trajanja dela v takratni milici po končanem šolanju v organih za notranje zadeve.

³ Zakon je na novo določil, da kdor je končal šolanje v Šoli za miličnike kadete, je moral delati v organih za notranje zadeve dvakrat toliko časa, kolikor je trajalo šolanje. Te obveznosti so se natančno določile s pogodbo.

Prav tako so se s pogodbo določile tudi obveznosti strank za primer, če bi katera od njih samovoljno razdrila pogodbo, ali če se kadet po končanem šolanju ne bi želel zaposliti v takratni milici. Mladoletni učenec je lahko sklenil pogodbo le, če je v to privolil njegov zakoniti zastopnik (Zakon o notranjih zadevah, 1972: člen 111).

Zakon o notranjih zadevah (1972) je prvič omenil sklenitev pogodbenega razmerja pred pričetkom izobraževanja v Šoli za miličnike kadete. Miličniki kadeti, ki so uspešno končali izobraževanje v Šoli za miličnike kadete, so se zaposlili v organih za notranje zadeve, tako kot je bilo določeno v pogodbi o šolanju. Ob vpisu v šolo je namreč republiški sekretariat za notranje zadeve z miličnikom kadetom oziroma z njegovim zakonitim zastopnikom sklenil pogodbo o šolanju, v kateri so bile opredeljene pravice in dolžnosti podpisnikov. Med izobraževanje miličnika kadeta so organi za notranje zadeve le-temu zagotavljali brezplačno bivanje v domu, pravico do uniforme in preventivnega zdravstvenega varstva, žepnino ter zaposlitev po uspešno končanem šolanju. Miličnik kadet se je obvezal, da bo delal v organih za notranje zadeve najmanj dvojno dobo šolanja in da bo povrnil stroške bivanja, prehrane in obrabe uniforme, če v šoli ne bo uspešen ali se ne bo zaposlil.

4.4 Srednja štiriletna strokovna šola za miličnike kadete

Tehnično, tehnološko, organizacijsko in družbeno prilagajanje milice novonastalim razmeram je imelo za posledico uvajanje novih delovnih postopkov ter oblikovanje novih delovnih mest. Vse to je od miličnikov zahtevalo vse več različnih znanj, tako praktičnih kot tudi teoretičnih. Zato se je moral takratni sistem izobraževanja miličnikov prilagoditi novim družbenim zahtevam tistega časa.

V Odločbi o predmetniku in učnem načrtu 4-letne šole za miličnike kadete šolskega centra za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve (1974) je bilo določeno, da se v šoli za miličnike kadete šolskega centra za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve začne v šolskem letu 1974/75 izvajati štiriletni vzgojno-izobraževalni program. Furlan (1996: 17–23) je mnenja, da je leto 1974 pomenilo prelomnico, ki jo je predstavljal prav začetek izobraževanja po novem štiriletnem strokovnem programu. Zaradi potreb in izkušenj iz prakse v enotah milice so bili dopolnjeni učni načrti oziroma predmetniki, zaradi česar je postala učna snov preobsežna za triletni program. Zato se je v šolskem letu 1974/75 začel izvajati štiriletni vzgojno-izobraževalni program za pridobitev

srednješolske izobrazbe za opravljanje poklica miličnik. Vsi, ki so ta program uspešno končali, so pridobili strokovno izobrazbo V. stopnje za opravljanje poklica miličnik.

Odločba o predmetniku in učnem načrtu 4-letne šole za miličnike kadete šolskega centra za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve (1974) je tudi določala, da miličniki kadeti, ki so vpisani v šolskem letu 1974/75 v drugi oziroma tretji letnik omenjene šole, dokončajo šolanje po predmetniku in učnem načrtu triletno Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete. Vsebina posameznih predmetov triletnega programa je morala biti prilagojena vsebini novega štiriletnega učnega programa.

Tabela 4.2: Predmetnik štiriletne Šole za miličnike kadete iz leta 1974

PREDMET	1. LETNIK (število ur)	2. LETNIK (število ur)	3. LETNIK (število ur)	4. LETNIK (število ur)	SKUPAJ
Slovenski jezik in književnost	152	140	105	70	467
Tuj jezik	152	140	105		397
Zemljepis	76				76
Zgodovina		70			70
Samoupravljanje s temelji marksizma		70	70	70	210
Matematika	152				152
Fizika	76				76
Kemija	76				76
Prva pomoč	76				76
Telesna vzgoja	152	140	140	140	572
Psihologija s psihopatologijo				70	70
Upravni predpisi	76	105	210	280	671
Kazenski predpisi		105	70	105	280
Kriminalistika		70	70	245	385
Varnostni sistem SFRJ			105	70	175
Tehnični pouk		105	35		140
Taktika miličniških enot			162		162
Obramba in zaščita	152	175	70		397
Praksa na terenu		180		180	360
SKUPAJ	1210	1400	1402	1075	5087

Vir: Predmetnik in učni načrt šole za miličnike kadete, 1974. Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve.

Pri pripravi predloga za nov učni načrt in predmetnik za štiriletno šolanje kadetov so sodelovali tudi predstavniki strokovnih služb republiškega sekretariata za notranje zadeve, uprav javne varnosti in postaj milice in šolskega centra (glej Debeljak 1997: 28–33). Spreminjanje učnega načrta so zahtevale spreminjajoče se družbene razmere, katerim se je takratna milica prilagajala že z izobraževanjem bodočih miličnikov. Kazniva dejanja so dobivala vedno nove pojavnosti in razsežnosti, pojavljali so se novi prekrški, prav tako pa se je širilo tudi delovno področje miličnikov. Zaradi neprestanega naraščanja števila raznovrstnih prevoznih sredstev in posledično tudi povečanja števila prometnih in drugih nesreč z le-temi, je bilo potrebno za nove izzive izobraziti tudi nove miličnike.

Primerjava predmetnika triletno Srednje strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete, s prenovljenim predmetnikom štiriletne srednje strokovne šole za miličnike kadete, nam razkrije določene spremembe. Štiriletni program je uvedel tri nove predmete in sicer Samoupravljanje s temelji marksizma in Varnostni sistem Socialistične Federativne Republike Jugoslavije in Tehnični pouk. Kot samostojni učni predmet je bila v predmetniku štiriletnega programa navedena tudi Praksa na terenu, ki so jo morali kadeti obvezno opravljati konec drugega in konec tretjega letnika štiriletne srednje strokovne šole za miličnike kadete.⁴

Pri večini obstoječih predmetov, tako splošnih kot strokovnih, je bilo povečano število ur, vendar je šlo pri večini le-teh za zanemarljivo povečanje. Najbolj opazno povečanje ur se pojavi pri Telesni vzgoji, Upravnih predpisih in Kazenskih predpisih. Ukinjen je bil velik del vojaških predmetov, ki jih je nadomestil en sam predmet, imenovan Obramba in zaščita. Miličnikom, ki so uspešno zaključili šolanje na Šoli za miličnike kadete, je bil priznan tudi odslužen vojaški rok.

⁴ Desetdnevni smučarski tečaj v drugi polovici prvega letnika je ostal, organiziran pa je bil v okviru telesne vzgoje. Praktična vožnja motornih vozil in spoznavanje sistema zvez, ki jih je uporabljala milica, se je izvajalo v okviru novoustanovljenega predmeta Tehnični pouk. Urjenje iz vojaške taktike je bilo izvedeno konec drugega letnika v okviru predmeta obramba in zaščita. Konec tretjega letnika je bila na terenu izvedena tudi urjenje iz miličniške taktike, kjer so se kadeti urili v postopkih, ki jih je takratna milica izvajala ob hujših kršitvah javnega reda in miru, ob zasedah, prijetjih storilcev hujših kaznivih dejanj in drugih postopkih milice.

Pogoji za sprejem v štiriletni program Šole za miličnike kadete so bili enaki kot za miličnike kadete prve generacije iz leta 1967. Miličniki kadeti so med šolanjem še naprej imeli pravico do brezplačnega stanovanja in hrane v šolskem internatu, do obleke, obutve, perila, učnih pripomočkov, zdravstvenega in invalidskega zavarovanja in pravico do denarnega zneska za osebne potrebe. Prav tako je Zakon o notranjih zadevah (1972) določal, da se miličniki kadeti, ki so končali šolo, sprejemajo v organe za notranje zadeve brez razpisa.

Novosti glede izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja miličnikov so bile vidne tudi po Zakonu o notranjih zadevah (1980). Ta je že v uvodu poglavja o izobraževanju, izpopolnjevanju in usposabljanju določil, da za izobraževanje, stalno družbenopolitično in strokovno izpopolnjevanje kot tudi za usposabljanje z delom za opravljanje del in nalog s področja varnosti in notranjih zadev skrbi republiški sekretariat za notranje zadeve. Tu je moč opaziti, da je bil dan veliko poudarek prav družbenopolitičnemu izpopolnjevanju, ki ga je vzpodbujal prav enopartijski sistem.

Novo sprejeti Zakon o notranjih zadevah (1980) je preimenoval Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve v Izobraževalni center organov za notranje zadeve. Šola za miličnike kadete se je preimenovala v Kadetsko šolo za miličnike. Pogoji za sprejem v Kadetsko šolo za miličnike se niso spremenili, saj je bil pogoj za sprejem uspešno končana osnovna šola. Najvišja starostna meja za sprejem je ostala še vedno pri sedemnajstih letih, od kandidatov pa se je še naprej zahtevalo telesno in duševno zdravje ter uspešno opravljen sprejemni izpit.

Izobraževalni center je izvajal:

1. Izobraževanje za pridobitev strokovne izobrazbe v srednjem izobraževanju v:
 - kadetski šoli za miličnike;
 - šoli za miličnike;
 - šoli za poklicne gasilce.
2. Izobraževanje za pridobitev strokovne izobrazbe v visokem izobraževanju v višji šoli za notranje zadeve.

3. Izobraževanje za izpopolnjevanje strokovne izobrazbe in usposabljanje z organizacijo:
- stalnih in občasnih tečajev, seminarjev in podobnih oblik izpopolnjevanja ali specializacije in usposabljanja delavcev organov za notranje zadeve;
 - posebnih oblik izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja za potrebe družbene samozaščite za delavce organizacij združenega dela, drugih samoupravnih organizacij in skupnosti (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 117).

Z omenjenim zakonom je zaživela Višja šola organov za notranje zadeve, ki je pomenila nadgradnjo srednješolskega izobraževanja. Po uspešno končanem študiju na višji šoli za notranje zadeve je dobil študent diplomu, ki je pomenila pridobitev strokovnega naslova pravnik notranjih zadev.

Organ upravljanja izobraževalnega centra je bil Svet izobraževalnega centra, ki so ga sestavljali: delegati delavcev izobraževalnega centra, delegati učencev in študentov, delegati delavcev organov za notranje zadeve in delegati Skupščine Socialistične Republike Slovenije in skupščine občine, na območju katere ima izobraževalni center svoj sedež (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 122).

Naloge Sveta izobraževalnega centra so bile:

- sprejemanje vzgojno-izobraževalnih programov;
- določanje razvojnih programov in odločanje o razširjeni reprodukciji;
- obravnavanje letnih in srednjeročnih delovnih načrtov;
- določanje politike vzgojno-izobraževalnega in raziskovalnega dela;
- sprejemanje sklepov, s katerimi so se uresničevali skupni vzgojno-izobraževalni smotri;
- potrjevanje letnih delovnih načrtov šol;
- volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev;
- obravnavanje analiz učinkovitosti dela;
- odločanje o drugih zadevah (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 123).

Zanimivo je predvsem dejstvo, da je Zakon o notranjih zadevah (1980) podrobno urejal nekatera področja izobraževanja za opravljanje poklica miličnik, ki bi bila lahko urejena s pravilnikom. Določal je obvezno bivanje učencev in študentov v času izobraževanja v domovih za učence in študente. Učenca, ki je obiskoval Kadetsko šolo za miličnike, je poimenoval kot kadeta. Ohranil je vse pravice kadetov do brezplačnega šolanja na Kadetski šoli za miličnike, ki je še naprej obsegalo brezplačno nastanitev in hrano, brezplačna oblačila kot tudi učne pripomočke. Kadeti so imeli še naprej zagotovljeno tudi pravico do žepnine za osebne potrebe.

Nadalje je Zakon o notranjih zadevah (1980) opredelil pogoje, v kolikor kadet do konca šolskega leta ni uspešno zaključil letnika. Opredelil je tudi sankcije zoper kadeta, ki tekom šolanja na kadetski šoli ni izpolnjeval svojih dolžnosti, ki je kršil določbe statuta in drugih predpisov. Kot najstrožji ukrep je opredelil trajno izključitev iz Izobraževalnega centra. Prav tako je določil tudi obveznost kadetov, da so po končani Kadetski šoli za miličnike zaposleni v organih za notranje zadeve dvakrat toliko časa, kot je trajalo šolanje. Obveznosti organov za notranje zadeve in kadetom oziroma njegovim skrbnikom glede šolanja v Kadetski šoli za miličnike so se določile z pogodbo. Omenjena pogodba je urejala povračilo stroškov in druge obveznosti, tako organov za notranje zadeve kot tudi kadeta oziroma njegovega zakonitega zastopnika v primeru razdrtja le-te oziroma nezaposlitve kadeta v organih za notranje zadeve po končani kadetski šoli za miličnike kot tudi za povzročeno materialno škodo.⁵

⁵ Zakon o notranjih zadevah (1980) je tudi določal, da je vzgojno-izobraževalne programe za pridobitev strokovne izobrazbe kot tudi druge programe sprejel svet izobraževalnega centra. Ta je moral pred sprejetjem letih pridobiti mnenje strokovnega sveta Socialistične Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje o usklajenosti dela programa, ki obsega splošno izobraževalne predmete, z zakonom o usmerjenem izobraževanju in smernicami za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju.

Prav tako je Zakon o notranjih zadevah (1980) določal tudi, da so za izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela v izobraževalnem centru veljale določbe zakona o usmerjenem izobraževanju. Za izvajanje vojaškega pouka pa so se v izobraževalnem centru uporabljali predpisi, ki so veljali za Jugoslovansko ljudsko armado (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 120).

Nadzor nad izvajanjem vzgojno-izobraževalnega dela v izobraževalnem centru so opravljali:

- za strokovne predmete Republiški sekretariat za notranje zadeve;
- za vojaške predmet Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo;
- za splošno izobraževalne predmete pedagoška služba v skladu s posebnimi predpisi (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 133).

Leta 1982 je bil verificiran vzgojno-izobraževalni program za poklic miličnik, šola je bila priznana kot srednja šola po zakonu o usmerjenem izobraževanju, saj je izpolnjevala vse pogoje v srednjem šolstvu (glej Bajt 1996: 63–65).

Ob pogledu na predmetnika iz leta 1967 in 1974 ni moč zaznati večjih razlik. Leta 1967 je veljal triletni predmetnik, od leta 1974 naprej pa štiriletni predmetnik, vendar je šlo v bistvu za podobne predmete, kateri so bili namesto na tri leta razširjeni na štiriletni program. Vsebine učnih načrtov za posamezne predmete so se dopolnjevale in spreminjale bolj ali manj v skladu s potrebami dela enot milice. Leta 1984 so šolo in dom vpisali v razvid izvajalcev javno veljavnih programov.

Izobraževalni center organov za notranje zadeve je skrbel tako za izobraževanje, izpopolnjevanje kot tudi za usposabljanje kadrov v milici in pozneje v policiji za območje celotne Republike Slovenije. Za pridobivanje kadrov s srednjo strokovno izobrazbo sta v sklopu izobraževalnega centra skrbeli Kadetska šola za miličnike in Šola za miličnike. Omenjeni zakon je prav tako govoril tudi o izobraževalnih programih in njihovem sprejemanju, organih upravljanja izobraževalnega centra, Statutu izobraževalnega centra, Kadetski šoli za miličnike, pogojih za sprejem ter ostalih zadevah v zvezi izobraževanja policistov in kadetov. ⁶

⁶ Z Zakonom o notranjih zadevah (1980) je bil ustanovljen Izobraževalni center organov za notranje zadeve s sedežem v Tacnu. Izobraževalni center je bil temeljna organizacijska enota republiškega sekretariata za notranje zadeve, deloval pa je v skladu z Zakonom o notranjih zadevah, Zakonom o usmerjenem izobraževanju, samoupravnimi akti delovne skupnosti delavcev organov za notranje zadeve, statutom in drugimi predpisi, ki so urejali življenje in delo v usmerjenem izobraževanju. Značilnost omenjenega zakona je bila, da je zelo podrobno urejal področje izobraževanja za opravljanje poklica miličnik.

4.5 Srednja policijska šola

Po letu 1991 je Slovenija zakoračila globoko v tranzicijo oziroma družbeno politično preoblikovanje. Enopartijska socialistična ureditev Slovenije se je preoblikovala v večpartijski kapitalistični sistem, kateremu je bilo potrebno prilagoditi vsa področja delovanja države in njenega aparata. Temu prilagajanju in posledično tudi velikim spremembam se ni mogla izogniti niti policija. Tovrstno prilagajanje je bil dolgotrajen proces, kateri je zajel tudi kadrovsko politiko policije, vključno z njenim izobraževalnim sistemom. Durič (2002) navaja, da je razvoj kadrov sistematičen in načrtovan proces priprave, izvajanja in nadzorovanja vseh kadrovske izobraževalnih postopkov in ukrepov, namenjenih strokovnemu, delovnemu in nenazadnje tudi osebnostnemu razvoju zaposlenih. Enakega mnenja so tudi Jereb, Florjančič in Možina (1998) kot tudi Brejc (2000), dodajajo pa, da je temeljna naloga razvoja kadrov, zagotavljanje in prilagajanje optimalne, poklicne, izobrazbene in kvalifikacijske strukture vseh zaposlenih, tako družbenim kot tudi organizacijskim spremembam.

O Srednji policijski šoli govorimo od oktobra 1992 naprej, preimenovala pa se je iz predhodnice, Kadetske šole za policiste. Koren (2002: 94–98) navaja, da se je po prenovljenem vzgojno-izobraževalnem programu policist pričela leta 1991 na Kadetski šoli za policiste izobraževati 25. generacija kadetov. Po omenjenem programu so se kadeti na Srednji policijski šoli izobraževali do vključno 31. generacije. Gorenak (1996: 37–46) pa je zapisal, da je Srednja policijska šola v devetdesetih letih prejšnjega stoletja delovala po javno verificiranem programu za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Program je bil sestavljen tako, da je dajal splošnoizobraževalna in strokovno-teoretična znanja. Šola je bila odprtega tipa, dostopna vsem kandidatom pod enakimi pogoji kot druge srednje šole. Splošnoizobraževalni del predmetov je bil enak kot na drugih verificiranih srednjih šolah in je bil podvržen vsem ustreznim zunanjim kriterijem, strokovno-teoretični del predmetov pa je določalo ministrstvo za notranje zadeve. V skladu s tem se je izvajal tudi ustrezen zunanji oziroma notranji nadzor nad posameznima sklopoma predmetov. Iz Vzgojno-izobraževalnega programa policist Srednje policijske šole (1992) je razvidno, da je bilo splošnoizobraževalnih predmetov za skupno 2800 ur ali 60 odstotkov. Nadalje je iz omenjenega programa razvidno,

da je bilo strokovno teoretičnih in praktičnih predmetov okrog 2000 ur ali 40 odstotkov. Poleg tega je potrebno omeniti še obvezne vsebine, ki jih je moral med šolanjem opraviti vsak dijak.

Tabela 4.3: Predmetnik Srednje policijske šole

PREDMET	1. LETNIK (število ur)	2. LETNIK (število ur)	3. LETNIK (število ur)	4. LETNIK (število ur)	SKUPAJ
Slovenski jezik in književnost	140	140	140	140	560
Umetnostna vzgoja	70				70
Tuj jezik	105	105	105	105	420
Matematika	140	140	140	140	560
Biologija	70				70
Fizika	70				70
Kemija	70				70
Družbena ureditev			70		70
Zgodovina	70	70	70	70	280
Geografija	70				70
Informatika in telekomunikacije	105	70	105		280
Športna vzgoja in samoobramba	140	140	140	140	560
Notranje zadeve	70	70	70	70	280
Policijska taktika		70	70	70	210
Kriminalistika		105	70	105	280
Kazensko pravo			70	105	175
Pravo o prekrških			70	105	175
Prometna varnost		105	70	70	245
Psihologija				70	70
Prva pomoč		70			70
SKUPAJ	1120	1085	1190	1190	4585

Vir: Vzgojno izobraževalni program – policist srednje policijske šole, 1992. Ministrstvo za notranje zadeve.

Zgornji predmetnik je bil zastavljen tako, da je omogočal pridobitev izobrazbe za začetek opravljanja dela v poklicu policist. Program se je začel izvajati v prvem letniku šolskega leta 1991/92, na kar se je v naslednjih šolskih letih postopoma uvajal v višje letnike. Ta program je pomenil postopno prenehanje izvajanja programa miličnik, kateri je bil nadomeščen s programom policist.

V kolikor primerjamo zgornji predmetnik Srednje policijske šole (1992) s štiriletnim predmetnikom Šole za miličnike kadete (1974), so vidne določene spremembe, ki pa na prvi pogled ne izstopajo. Glede namenjenih ur določenemu predmetu lahko vidimo, da je bil namenjen velik poudarek športni vzgoji in samoobrambi, slovenskemu jeziku, tujemu jeziku in matematiki. Velik poudarek tujim jezikom se je kazal tudi v uvedbi drugega tujega jezika, kar pa zadeva matematiko, je bila le-ta uvrščena v cel štiriletni program izobraževanja z veliko kvoto namenjenih ur.

V predmetniku Srednje policijske šole ni zaslediti vojaških predmetov, ki so bili dodobra okleščeni že v predmetniku Šole za miličnike kadete (1974). Nadalje je pri predmetniku Srednje policijske šole zaslediti zmanjšanje ur glede na predmetnik Šole za miličnike kadete pri nekaterih strokovnih predmetov kot na primer pri kazenskem pravu, kriminalistiki in pravu o prekrških. Pri nekaterih drugih strokovnih predmetih je bilo število ur še povečano, kar je najbolj opazno pri prometni varnosti ter informatiki in telekomunikacijah.

Omenjeni program ni več predvideval praktičnega urjenja iz vojaških veščin na terenu, je pa bilo več pozornosti namenjene praktičnemu usposabljanju iz policijskega dela. Iz vzgojno-izobraževalnega programa policist Srednje policijske šole (2002) so razvidne različne vzgojno-izobraževalne dejavnosti. V prvem letniku je Srednja policijska šola v okviru uvajalnega tečaja izvajala plavalni tečaj na Debelem Rtiču. V drugem letniku je praktično delo obsegalo delo v šolskem operativno komunikacijskem centru, namenjenem za urjenje kadetov ter urjenje kadetov v praktični vožnji motornih vozil, konkretno koles z motorjem. V tretjem letniku je moral kadet kot obvezo opraviti delovno prakso na policijski postaji ter na koncu še urjenje iz policijske taktike. Obvezno praktično delo pa je v četrtem letniku predstavljala delovna praksa.

Število ur in vsebine splošnoizobraževalnih predmetov v programu policist so zagotavljale standard splošnih znanj, ki jih je za vse štiriletno programe predpisalo Ministrstvo za šolstvo in šport, ki je tudi opravljalo nadzor nad izvajanjem teh programov. Furlan (1996: 17–23) je mnenja, da se je pravilnost take rešitve potrdila v praksi, saj policisti niso imeli težav pri komuniciranju o splošnih temah in so praviloma uspešni študenti zlasti na družboslovnih

fakultetah. Obseg in vsebine programov strokovnih predmetov je predpisalo in sprejelo Ministrstvo za notranje zadeve. Vsebine so se sproti dopolnjevale oziroma novelirale v skladu s spoznanji stroke in metodami dela. Glavno besedo pri tem so imeli operativni delavci policije, ki so tudi opravljali nadzor nad izvajanjem teh predmetov. Po končanem izobraževanju so dijaki pridobili strokovno-tehnična in praktična znanja, ki so jim omogočala začetek dela na področju zatiranja kriminalitete, vzdrževanja javnega reda in miru, urejanja in nadzora cestnega prometa, varovanja oseb in premoženja ter za delo na informacijskem sistemu in policijsko taktično ravnanje.

Vsi, ki so se na Srednji policijski šoli vključili v program za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, so imeli v času izobraževanja status dijaka. Iz Vzgojno-izobraževalnega programa policist Srednje policijske šole (2002) je razvidno, da so lahko kadeti glede na veljavno zakonodajo zaključili šolanje na dva načina in sicer z maturo ali z zaključnim izpitom. Maturu so opravljali iz petih predmetov in sicer iz slovenskega jezika in književnosti, matematike, tujega jezika, zgodovine in prava. Zaključni izpit pa so opravljali iz štirih predmetov in sicer iz slovenskega jezika in književnosti, matematike ali tujega jezika, notranjih zadev in izbirnega predmeta, ki je moral biti obvezno strokovni. Tako matura kot zaključni izpit sta dala V. stopnjo izobrazbe in poklic policist. Matura je omogočala nadaljevanje šolanja na vseh fakultetah in visokih šolah, zaključni izpit pa je omogočal nadaljevanje študija predvsem na Visoki šoli za notranje zadeve. Gorenak (1996: 37–46) pa dodaja, da je bila odločitev dijakov glede izbire, kako bodo zaključili šolanje na Srednji policijski šoli prostovoljna. Zaključni izpit so praviloma izbrali dijaki, ki so se odločali za delo policistov ali za študij na visokih šolah, maturo pa so izbrali dijaki, ki so želeli nadaljevati študij na univerzi. V šolskem letu 2001/2002, to je v zadnjem letu štiriletnega izobraževanja za poklic policist, so dijaki in dijakinje opravljali poklicno maturo.

Po končani srednji šoli je nadaljevalo izobraževanje na fakultetah, visokih strokovnih šolah ali višjih strokovnih šolah največ pet najboljših dijakov, ostali pa so se zaposlili kot pripravniki na policijskih postajah.

Življenje in delo dijakov Srednje policijske šole je potekalo v skladu s Statutom šole in hišnim redom. Dnevna obremenitev dijakov s poukom ni presegala 8 ur. Pouk je potekal v glavnem med 08.00 in 14.00 uro. Popoldnevi so bili rezervirani za interesne dejavnosti in učenje. Obvezne učne ure so bile med 16.00 in 18.00 uro. Delo v domu in šoli je podrobneje urejal hišni red, s katerim so bile urejene dejavnosti preko celega dne. Obvezni počitek je bil med 22.00 in 06.00 uro. Ob koncu tedna in med prazniki so dijaki odšli domov. Prost izhod med tednom je bil možen, toda odvisen od obveznosti dijakov v šoli in domu ter od posameznikovega učnega uspeha. Furlan (1996: 17–23) navaja, da so bili učni rezultati dijakov dobri, osip zaradi slabega učnega uspeha pa je bil minimalen, kakor tudi osip zaradi drugih vzrokov. V vsaki generaciji je bilo neuspešnih približno 6 odstotkov dijakov, kar je bil mnogo boljši rezultat kot v drugih strokovnih šolah. Ta uspeh so pogosto pripisovali dobremu delu delavcev šole, deloma pa tudi ostri selekciji pri sprejemu v šolo.

V štiriletno šolanje na Srednji policijski šoli so se do leta 1998 lahko vključili le fantje, ki so končali osnovno šolo in so bili sprejeti v Srednjo policijsko šolo. V zadnjo, to je 32. generacijo, ki je pričela šolanje na Srednji policijski šoli leta 1998, končala pa leta 2002, je bilo poleg 88 fantov sprejetih tudi 23 deklet. To je bila tudi zadnja generacija, ki jo je slovenska policija izobraževala po srednješolskem programu za opravljanje poklica policist. V letih 1967 do 2002 je skozi srednješolski program za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik oziroma pozneje policist, zaključilo izobraževanje 32 generacij oziroma 5201 kadetov in v zadnji generaciji tudi kadetinj. Mnogi izmed njih so naredili bleščečo policijsko kariero in so danes nosilci najodgovornejših nalog pri vodenju slovenske policije. Nekateri so zapustili policijske vrste in se uveljavili kot politiki, vidni nosilci javnih funkcij in tudi uspešni gospodarstveniki (glej Pezdirc, 2002).

Po mnenju Furlana (1996: 17–23) je bila Srednja policijska šola edina izobraževalna organizacija v Sloveniji, v kateri je bilo možno pridobiti poklic policist na ravni V. stopnje strokovne izobrazbe. Omenjena šola je bila notranje organizacijska enota Ministrstva za notranje zadeve, uprave za kadre in izobraževanje. Sestavni del šole so bili tudi dom, v katerem so med šolanjem bivali dijaki, avtošola in Muzej organov za notranje zadeve. Organ upravljanja v šoli je bil Svet Srednje policijske šole, ki je bil sestavljen iz predstavnikov

ustanovitelja, pedagoških in drugih delavcev, udeležencev izobraževanja in lokalne samouprave, štel pa je 11 članov. Šola je zastopal in predstavljal ravnatelj, ki ga je imenoval in razreševal minister za notranje zadeve. Za svoje delo je bil ravnatelj odgovoren ministru za notranje zadeve in Svetu šole. Ravnatelj je bil uniformirana in hkrati tudi pooblaščen uradna oseba.

Nadalje Gorenak (1996) govori, da so morali učitelji, vzgojitelji in šolski svetovalni delavci, ki so bili zaposleni na Srednji policijski šoli, izpolnjevati pogoje, ki so se zahtevali za opravljanje pedagoškega dela. Delovne obveznosti učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov so bile enake obvezam učiteljev v drugih vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Ti niso bili uniformirani in niso bili pooblaščen uradne osebe. Imeti so morali predpisano VII. stopnjo izobrazbe in ustrezno smer šolske izobrazbe ter opravljen pedagoški strokovni izpit. Furlan (1996: 17–23) poudari, da so bili učitelji strokovnih predmetov in vzgojitelji uniformirani delavci in pooblaščen uradne osebe. Tudi njihove pedagoške obveznosti so bile enake obveznostim učiteljev in vzgojiteljev v drugih vzgojno-izobraževalnih organizacijah, vendar so morali po potrebi opraviti poleg pedagoških tudi druge naloge. Učitelji so morali imeti predpisano VII. stopnjo strokovne izobrazbe, vzgojitelji pa predpisano VI. stopnjo strokovne izobrazbe, obvladati potrebne veščine in imeti najmanj 5 let prakse v policijskih enotah. Prav tako so morali pridobiti manjkajoča pedagoška znanja in opraviti pedagoški strokovni izpit. Vsi zaposleni v Srednji policijski šoli so bili delavci Ministrstva za notranje zadeve.

Šola je imela možnosti za uspešno izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela. Zaposleni delavci so bili izkušeni in usposobljeni za izobraževanje. Šola je razpolagala tudi z dovolj prostora in ustrezno učno tehnologijo in je v glavnem uresničevala zastavljene cilje. Udeležence izobraževanja je pripravila za uspešno vključitev v delo na policijskih postajah z različnimi delovnimi področji. Prav tako je vzpodbudila dijake, ki so končali Srednjo policijsko šolo, da so se po nekaj letih službe uspešno vključevali v visokošolski študij.

Zakon o policiji (1998), ki je nadomestil Zakon o notranjih zadevah, se je prav tako dotaknil področja izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Ta ni tako podrobno urejal in razčlenjeval področja izobraževanja za opravljanje poklica policist, kot ga

je pred njim Zakon o notranjih zadevah. Skrb za načrtovanje in izvajanje izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja za potrebe policije je prevzela Generalna policijska uprava.⁷

Zakon o policiji (1998), kateri z nekaterimi spremembami velja še danes, je imel zelo skope določbe glede izobraževanja policistov. V grobem je določal, da je izobraževanje potekalo po javno veljavnih izobraževalnih programih za pridobitev srednje in višje strokovne izobrazbe ter po programih poklicnega izpopolnjevanja in usposabljanja, prekvalifikacije in specializacije. Prav tako je določal tudi, da se naj bi v domu srednje strokovne šole izvajal vzgojni program (Zakon o policiji, 1998: člen 103). Nadalje naj bi po omenjenem zakonu izobraževanje policistov opravljali Srednja strokovna šola in Višja strokovna šola, ki ju je na predlog ministra ustanovila vlada. Izobraževalni programi pa so bili javno veljavni (Zakon o policiji, 1998: člen 104, 105 in 107).

Zakon o policiji (1998) se je dotaknil tudi področja izpopolnjevanja in usposabljanja policistov, ki so ga lahko izvajale in ga lahko še vedno izvajajo tudi druge organizacijske enote policije. To izpopolnjevanje in usposabljanje lahko poteka po programih, ki jih predpiše generalni direktor policije. Delavci policije so se lahko in se lahko še vedno vključujejo tudi v druge organizirane oblike izobraževanja, ki jih izvajajo zunanje ustanove. Generalna policijska uprava s kandidati za izobraževanje sklene pogodbo, v kateri se določijo medsebojne pravice in obveznosti. Medsebojne pravice in obveznosti z udeleženci izpopolnjevanja in usposabljanja se določijo z odločbo o napotitvi. Nadzor nad izvajanjem izobraževanja v policiji izvaja šolska inšpekcija (Zakon o policiji, 1998: člen 109, 110 in 111).

⁷ Gorenak (1996: 37–46) je bil mnenja, da je bila ena izmed značilnosti vpisa v Srednjo policijsko šolo, ob vpisu sklenjena pogodba med starši oziroma svojci kandidata in Ministrstvom za notranje zadeve Republike Slovenije. Ta je do šolskega leta 1995/96 predvidevala takojšnjo zaposlitev vseh kandidatov oziroma absolventov šole. S šolskim letom 1995/96 pa so vse pogodbe predvidevale le možnost oziroma prednost pri zaposlitvi na delovnih mestih policistov in ne več obveznost Ministrstva za notranje zadeve, da vse absolvente tudi zaposli. Seveda se je ob tem pričelo vse pogosteje postavljati vprašanje, zakaj Ministrstvo za notranje zadeve v srednji policijski šoli šola dijake, če jih po končanem šolanju ne namerava zaposliti. Večina dijakov Srednje policijske šole je bila takoj po koncu šolanja zaposlena na Ministrstvu za notranje zadeve. Ministrstvo za notranje zadeve ni zaposlilo po končani Srednji policijski šoli le redkih posameznikov, za katere so pristojni ocenili, da ne bi uspešno opravljali nalog policista.

Zakon o policiji (1998) glede na Zakon o notranjih zadevah posveča zelo malo pozornosti izobraževanju, usposabljanju in izpopolnjevanju za potrebe policije. Omenjeno področje izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja ureja splošna šolska zakonodaja. Samo izobraževanje za opravljanje poklica policist pa poteka po javno veljavnih izobraževalnih programih za pridobitev srednje in višje strokovne izobrazbe ter po programih poklicnega izpopolnjevanja in usposabljanja, prekvalifikacije in specializacije. Kljub temu je določil, da policiste v Sloveniji izobražujeta Srednja strokovna šola in Višja strokovna šola. Programi, ki jih obe šoli izvajata, so javno veljavni in priznani tudi izven policije. Predhodni zakoni, ki so urejali področje notranjih zadev, so veliko bolj podrobno opredeljevali področje izobraževanja miličnikov in pozneje policistov.

4.5.1 Izbira in značilnosti kandidatov za šolanje na Srednji policijski šoli

Izbor kandidatov za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist, kateri spada med zahtevnejše in nevarnejše poklice, mora temeljiti na določenih kriterijih. Prav tako mora omenjeni izbor opravljati skupina strokovnjakov iz različnih delovnih področij. Mejaš (2002) navaja, da izbirni postopek predstavlja način, kako izmed kandidatov za izobraževanje ali opravljanje določenega dela izberemo najprimernejše.

Področje izbirnih postopkov za sprejem v Srednjo policijsko šolo in same značilnosti kandidatov, ki so bili v omenjeno šolo sprejeti je predstavila Mokorel Omerovičeva (1996: 25–36). Po njenem mnenju so bili za šolanje na Srednji policijski šoli glede na specifičnost in zahtevnost poklica pomembni različni dejavniki. Šlo je predvsem za dejavnike, ki jih je bilo pričakovati v večji meri kot pri odločitvah za marsikatero drugo srednjo šolo. Kot prvi izločitveni dejavnik je nastopil učni uspeh, kakor pač na vsaki šoli, ki je morala zaradi prevelikega števila prijavljenih kandidatov omejiti vpis. Premagati je bilo potrebno še drugo oviro, ki jo je predstavljal izbirni postopek, s katerim so bile preverjane psihofizične sposobnosti kandidatov, potrebne za opravljanje policijskega dela. Tu so nastopile težave, ki so bile posledica nedefiniranih zahtev poklica oziroma delovnega mesta policista in zato neoblikovanih psiholoških profilov. Zaradi tega so bile v praksi pogoste nejasnosti in

neenotnosti pri opredeljevanju psihofizičnih lastnosti policistov, ki določajo osebnostno primernost in so hkrati pogoj za uspešno delo.

Izbirni postopek kandidatov, ki bodo vstopili v proces izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, je moral izločiti kandidate z neželenimi lastnostmi. Mejaš (2002) navaja, da se nezaželene lastnosti kandidatov odkrivajo s psihodinamičnimi tehnikami in orodji ter z zdravniškim pregledom. Med nezaželene lastnosti spadajo nizke globalne intelektualne sposobnosti, zdravstvene in psihofizične značilnosti in kandidatova samopodoba, ki je lahko negativna ali povečana.

Dilemo, kateri kandidati so primerni za vpis in kasnejše opravljanje policijskega dela, so pristojni reševali s pomočjo rezultatov pozitivne prakse oziroma z uporabo internih norm, ki so jih oblikovali na osnovi dolgoletnega spremljanja izbirnih postopkov. Po mnenju Mokorel Omerovičeve (1996: 25–36) je dalo petnajstletno spremljanje kandidatov s kompatibilnimi instrumenti vrsto uporabnih podatkov, s pomočjo katerih so strokovneje izbrali primerne osmošolce. Pri kandidatih so se ugotavljale predvsem intelektualne sposobnosti, interes in motiv, nevrotičnost in ekstravertiranost ter izrazitost primarnih emocionalnih dimenzij. Rezultati osebnostnih izkušenj so pristojnim vsa leta kazali specifično osebnostno strukturo kandidatov za vpis v Srednjo policijsko šolo. Na osnovi analiz različnih generacij kadetov ter spremljanja le-teh v različnih obdobjih so pristojni sklepali, da je bila dobljena osebnostna slika tista, ki je bila primerna za opravljanje poklica policist.

Da bi skozi izbirni postopek izbrali najboljše kandidate za opravljanje policijskega dela, mora v njem sodelovati več ocenjevalcev z različnimi znanji. Po mnenju Mejaša (2002) bi morali ocenjevalci izhajati iz predpostavke, da kandidat ne bo naknadno razvil svojih globalnih intelektualnih sposobnosti. Prav tako so psihofizične in zdravstvene značilnosti nespremenljive, kot je nespremenljiva tudi posameznikova samopodoba.

Zelo podobno osebnostno strukturo so pristojni zasledili tudi pri kandidatih za vojaške poklice. Kandidati se odločajo za specifičen poklic, kjer veljajo hierarhični odnosi, ki se ga opravlja v uniformi, ki je javen in daje možnost vplivanja in urejanja nekaterih odnosov med

ljudmi. Jezernikova (1994: 56) je proučevala osebnostne značilnosti in učni uspeh slušateljev Šole za podčastnike, ki so imeli različno predhodno izobrazbo. Pri slušateljih omenjene šole je ugotovila:

- nadpovprečno težnjo po iskanju in navezovanju socialnih kontaktov;
- nadpovprečno vodljivost, zaupljivost in odvisnost od drugih;
- težnjo k impulzivnim reakcijam, pogostim spremembam;
- večjo odvisnost od zunanje kontrole kot od lastne presoje;
- manjšo pripravljenost boriti se za svoje cilje in možnost zatekanja v obrambni mehanizem zanikanja;
- visoko zadovoljstvo s stilom svojega življenja;
- nadpovprečno težnjo po socialnem ugajanju in prilagajanju.

Pri izbranih kandidatih so bila pristojnim za izbiro kandidatov v pomoč dopolnilna mnenja svetovalnih služb v osnovnih šolah. Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let je bilo zaznati večjo naklonjenost in večje zanimanje za šolanje uspešnejših učencev v Kadetski šoli za miličnike in pozneje v Srednji policijski šoli. Prav tako je bilo pri mladih moč zaznati tudi manj predsodkov in odporov do policijskega poklica.⁸

Vse omenjeno je v veliki meri vplivalo tudi na oblikovanje javnega mnenja o šoli, katero običajno pripisuje večjo veljavnost tisti šoli, na katero je težje priti. V kolikor za vpis na neko šolo obstaja še selekcijski postopek, dobi takšna šola v javnosti še večjo veljavo. Tako se je pri učencih osnovnih šol, njihovih starših in strokovnih delavcih v osnovnih šolah počasi dvigovala vrednost Srednje policijske šole.

⁸ Pristojni za izbiro kandidatov za šolanje na Srednji policijski šoli se bi morali zavedati pomanjkljivosti, ki jih lahko v obdobju adolescence predstavlja nek selektivni postopek. Izbirni postopek, ki je obsegal zdravstveni in psihološki pregled ter ugotavljanje motoričnih sposobnosti, je bil izveden v dveh dneh. Po letu 1992 je bil omenjeni izbirni postopek za sprejem v Srednjo policijsko šolo izveden v enem samem dnevu, kar je bila posledica varčevanja. V proračunu enostavno ni bilo namenjenih dovolj finančnih sredstev za dvodnevno izvajanje izbirnega postopka za sprejem v Srednjo policijsko šolo. Pristojni so ves čas zagovarjali dejstvo, da je bil dvodnevni izbirni postopek veliko boljši od enodnevnega, saj je omogočal bolj strokovno delo in s tem tudi objektivnejše rezultate.

Svoje mladoletne otroke velikokrat v poklic usmerjajo tudi starši, saj mislijo, da bodo njihove odločitve za otroka najboljše. Furlan (1996: 17–23) je mnenja, da so k odločitvi za vpis na Srednjo policijsko šolo vplivale prav ugodnosti, ki jih je tekom izobraževanja nudila ta šola. Tako so bili redna zaposlitev, brezplačno bivanje oziroma šolanje na Srednji policijski šoli, žepnina ter po končanem šolanju odslužen vojaški rok, elementi, ki so bili za nekatere starše tako privlačni, da so usmerjali svoje otroke v policijski poklic.

Različni strokovnjaki so imeli različne poglede glede izbirnega postopka za sprejem v Srednjo policijsko šolo. Makovec (1996) se je dotaknil uspešnosti v Srednji policijski šoli ter pri tem ugotovil, da je generacijski osip znašal v povprečju okrog 15 odstotkov. Omenjeni osip je bil po njegovem mnenju zelo ugoden, saj je bil veliko manjši od osipa, ki je v ostalih slovenskih srednjih šolah znašal letno od 20 do 30 odstotkov. To se je dopolnjevalo tudi z uspešnostjo dijakov v vseh letnikih na zaključnem izpitu oziroma maturi, saj je Furlan (1996: 17–23) mnenja, da so kadeti dosegali na maturi dobre rezultate. Mokorel Omerovičeva (1996: 25–36) pa poudarja, da je z notranjo diferenciacijo veljalo načelo, da je potrebno manj uspešne zaposliti na manj zahtevna delovna mesta.

4.5.2 Obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih

Šolanje na Srednji policijski šoli v Tacnu je zaznamovala posebnost, katera je bila značilna za kadetske oziroma vojaške in polvojaške sisteme šolanja. Ta posebnost je bila, da so morali dijaki srednje policijske šole obvezno prebivati v šolskih bivalnih prostorih, domovih oziroma internatih. Dijaki so morali prebivati v domovih srednje policijske šole ne glede na to, koliko je bilo njihovo bivališče oddaljeno od šole. Tovrsten sistem je veljal vse od leta 1967 pa do 1992, ko več ni bilo obveznega bivanja v šolskih bivalnih prostorih.

To posebnost je zakonsko uredil Zakon o notranjih zadevah (1980), ki je določil obvezno domsko bivanje kadetov v času izobraževanja. To je bilo pomembno, ker je zakon določal, da se tudi v domu Srednje strokovne šole izvaja vzgojni program (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 127).

Obvezno domsko bivanje kadetov v času izobraževanja je le-tem prineslo tudi določene ugodnosti. Te so se odražale v brezplačni nastanitvi v domu poleg šole, brezplačni prehrani, brezplačni uniformi kot tudi brezplačnih delovnih in učnih pripomočkov. Te ugodnosti so bile določene v Statutu izobraževalnega centra.

Pezdirčeva (2002: 13–27) navaja, da so do leta 1992 vsi dijaki živeli v domu, konec tedna in ob praznikih pa so odhajali domov. Prosti vikendi so bili na začetku enkrat mesečno, iz leta v leto pa jih je bilo več. Od leta 1992 so dijaki lahko odhajali po pouku tudi domov in se vračali v šolo naslednji dan. Bivanje dijakov v domu ni bilo obvezno, je pa bilo priporočljivo. V šolskem letu 2001/2002 je bilo bivanje dijakov 4. letnika Srednje policijske šole v domu obvezno. Analiza je pokazala, da so imeli boljši učni uspeh tisti dijaki, ki so bivali v domu.

Šolski bivalni prostori oziroma domovi so imeli dodatno in zelo težko nalogo; dijakom, ki so v njih prebivali, nadomestiti domače okolje in starše oziroma skrbnike, ki so jih morali zaradi načina izobraževanja zapustiti v zgodnji mladosti. V šolskih bivalnih prostorih so svoje delo opravljali vzgojitelji, ki so si prizadevali vzgojiti mladostnike v ljudi z vsemi potrebnimi humanimi vrednotami in z vsem tistim, kar naj jih bi oblikovalo v čuteče, odgovorne ljudi.

Po mnenju Mokorel Omerovičeve (1996: 25–36) je obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih v Srednji policijski šoli v Tacnu dijakom povzročalo zelo malo težav v primerjavi z drugimi šolskimi ali internatskimi okolji. Pojavljali so se posamezni primeri, ki pa so bili bolj izjema kot ustaljen način reagiranja. Ti primeri so se odražali predvsem v domotožju zaradi daljše odsotnosti od doma in so po določenem času usahnili. Na to naj bi vplivalo več dejavnikov, od osebnostnih značilnosti dijakov pa vse do nadzorovanega in urejenega internatskega sistema, ki je bil v devetdesetih letih prejšnjega stoletja neprimerno bolj odprt in spodbuden za osebni razvoj kot pred leti. Veliko naj bi prispevala tudi poklicna identifikacija, ki je kot temeljni proces poklicne socializacije pri policijskem delu nujno potrebna zaradi specifičnosti dela, pooblaščenosti in velike odgovornosti ter je v tem kontekstu verjetno delovala kot varovalka.

4.5.3 Pregled diplomantov srednje policijske šole po generacijah

Če povzamemo, je Srednja policijska šola zaživela septembra 1967 z vpisom prvih kadetov v triletni srednješolski program, leta 2002 pa je izobraževanje zaključila zadnja generacija.

Tabela 4.4: Pregled diplomantov srednje policijske šole po generacijah

GENERACIJA	ŠOLSKO LETO VPISA	SPREJETI	KONČALI IZOBRAŽEVANJE
I.	1967/68	148	126
II.	1968/69	147	137
III.	1969/70	165	144
IV.	1970/71	177	158
V.	1971/72	171	155
VI.	1972/73	186	154
VII.	1973/74	208	174
VIII.	1974/75	249	212
IX.	1975/76	203	156
X.	1976/77	214	173
XI.	1977/78	199	161
XII.	1978/79	204	178
XIII.	1979/80	210	165
XIV.	1980/81	279	221
XV.	1981/82	222	187
XVI.	1982/83	206	153
XVII.	1983/84	226	184
XVIII.	1984/85	218	178
XIX.	1985/86	190	161
XX.	1986/87	218	186
XXI.	1987/88	235	196
XXII.	1988/89	254	233
XXIII.	1989/90	231	209
XXIV.	1990/91	240	203
XXV.	1991/92	162	150
XXVI.	1992/93	130	122
XXVII.	1993/94	130	123
XXVIII.	1994/95	151	122
XXIX.	1995/96	154	143
XXX.	1996/97	128	116
XXXI.	1997/98	131	117
XXXII.	1998/99	125	113
SKUPAJ		6111	5201

Vir: Pezdirc, 2002. Tacenska leta 1967–2002, 32 generacij, Ljubljana.

Kadetom je kadetnica pomenila čas odraščanja, čas, ko so bili v svoji želji postati miličniki oziroma pozneje policisti, mogoče le malo prezgodaj iztrgani iz svojega varnega družinskega okolja in vrženi v polvojaško internatsko okolje. Kadetnica je svojim dijakom privzgojila pripadnost poklicu, pripadnost nekemu okolju, tovarištvo do sošolcev, sodelavcev, osebno in kolektivno odgovornost in druge danes vse bolj zapostavljene vrednote.

V 32 letih delovanja Srednje policijske šole v Tacnu je v le-tej izobraževanje za poklic policista pričelo 6111 kadetov, uspešno pa je šolanje zaključil 5201 kadet in v zadnji, to je 32. generaciji, tudi kadetinj. To v odstotkih pomeni, da je izobraževanje za poklic policista uspešno končalo 84,9 %, kar je predstavljalo dokaj velik osip, kateri je znašal 15,1 %. To pomeni, da skoraj vsak šesti dijak, ki je bil sprejet na Srednjo policijsko šolo v Tacnu, le-te ni končal. Pristojni so relativno visok osip pripisovali splošni naravnosti šole in prizadevanjem vzgojiteljem in profesorjem na šoli za red, disciplino ter kakovost in strokovnost izobraževanja (Glej Pezdirc, 2002).

Kadetski sistem izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist je zaznamoval zaprt in strog sistem. Omenjeni sistem je skozi leta postajal vse bolj liberalen in se je prilagajal trenutnim družbenim razmeram, vendar je kljub temu na udeležencih puščal določene karakteristike. Te je pri zelo mladih udeležencih izobraževanja povzročal prav strog in hierarhičen sistem šolanja in popoldanskega domskega življenja z omejenimi izhodi. Zaprtost od zunanjega sveta, specifična vojaška vzgoja, enospolna šola in vcepljanje trenutnih družbenih idealov v bistvu še otrokom, so močno vplivali na nadaljnje življenje mladih policistov. Ti so bili na začetku obstoja kadetnice vzgajani kot odrešitelji naroda in nadljudje, medtem ko jim socialne veščine in osnovni bonton ni bil ne privzgojen niti priučen. V življenju miličnikov in pozneje policistov se je omenjeni kadetski sistem izobraževanja pričel odražati v vsakdanjem življenju. Mladi policisti so hoteli čim prej nadoknaditi »izgubljena« najprej tri in pozneje štiri leta življenja v enospolni kadetski šoli. To se je kazalo v zgodnjih porokah policistov in pozneje tudi v zgodnjih zakonskih razvezah.

Pri mladih miličnikih in pozneje tudi policistih se je poznala odsotnost izobraževanja s področja socialnih veščin in zaprtost izobraževanja. Mladi miličniki in pozneje policisti so

imeli težave pri navezovanju stikov v zunanjem okolju. Štiriletna vzgoja v duhu »odrešiteljev naroda« se je odražala v odnosu mladih policistov kot nadljudi v primerjavi z ostalimi ljudmi. To je lahko kaj hitro privedlo do sporov in konfliktov, v policijskih postopkih pa do prekoračitev policijskih pooblastil. Težave pri navezovanju stikov so se kazale tudi pri izbiri življenjskih sopotnic, katere so običajno izbirali izmed deklet, ki so jih srečevali tekom opravljanja svojega dela. Pri svojem delu pa so mladi policisti pogosto prihajali v stik s prodajalkami in nataricami. Omenjena štiriletna stroga in od zunanjega sveta izolirana vzgoja v enospolnem okolju je vplivala tudi na razvoj policijskega cinizma.

Tudi Gorenak (1996: 37–46) je zapisal, da je sklenjena pogodba med starši oziroma svojci kandidata in Ministrstvom za notranje zadeve Republike Slovenije predvidevala takojšnjo zaposlitev vseh kandidatov oziroma absolventov šole do šolskega leta 1995/96. S šolskim letom 1995/96 pa so vse pogodbe predvidevale le možnost oziroma prednost pri zaposlitvi na delovnih mestih policistov in ne več obveznost Ministrstva za notranje zadeve, da vse absolvente tudi zaposli. Ministrstvo za notranje zadeve ni zaposlilo po končani Srednji policijski šoli le redkih posameznikov, za katere so pristojni ocenili, da ne bi uspešno opravljali nalog policista. Vse to kaže na spremembe, ki so se počasi, pa vendar vztrajno dogajale v slovenski družbi, tem spremembam pa se je morala prilagajati tudi policija.⁹

⁹ Velik pomen je imela pred pričetkom izobraževanja sklenjena pogodba med Ministrstvom za notranje zadeve in bodočim kadetom oziroma njegovim zakonitim zastopnikom. Sklenitev pogodbenega razmerja pred pričetkom izobraževanja v Šoli za miličnike kadete prvič omeni Zakon o notranjih zadevah (1972). Tu lahko rečemo, da je omenjena pogodba predstavljala eno izmed značilnosti vpisa v kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist. Ta je določala pravice in obveznosti tako Ministrstva za notranje zadeve kot tudi kadeta. Med izobraževanjem kadeta je Ministrstvo za notranje zadeve le-temu zagotavljalo brezplačno bivanje v domu, pravico do uniforme in preventivnega zdravstvenega varstva, žepnino ter zaposlitev po uspešno končanem šolanju. Kadet je bil dolžan povrniti ministrstvu vse stroške šolanja, v kolikor je predčasno končal izobraževanje ali pa se ni po izobraževanju zaposlil v policiji. Prav tako je bila pomembna tudi zaveza, da je moral policist po končani Srednji policijski šoli biti zaposlen v policiji dvakrat toliko časa, kot je trajalo njegovo izobraževanje. Omenjene pravice in obveznosti so veljale vse do sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja. Zadnjim generacijam kadetov Ministrstvo za notranje zadeve več ni garantiralo zaposlitve po uspešno končani Srednji policijski šoli, zadnja, to je 32. generacija kadetov in kadetinj, pa je morala del stroškov izobraževanja plačevati sama.

5 DO POKLICA POLICIST PREKO POKLICNE PREKVALIFIKACIJE

O posebni obliki izobraževanja za potrebe Narodne milice po koncu druge svetovne vojne govori Herbjaj (2005), predstavljala pa jo je začasna šola za miličnike pripravnike, ki je na začetku delovala na Jesenicah, pozneje pa v Begunjah. Omenjena šola je bila vojaško organizirana, večina predmetov je imela vojaško vsebino, slušatelji pa so bili pri večini predmetov ocenjeni skupinsko kot oddelek ali vod. V začetku leta 1949 se je omenjena začasna šola za pripravnike združila z republiško šolo Narodne milice, ki je pred tem delovala v Šiški v Ljubljani.

Ves čas šolanja kadetov, to je od ustanovitve Srednje strokovne šole za notranje zadeve – Odseka za miličnike – kadete leta 1967 pa do sprejetja zadnje 32 generacije kadetov in kadetinj v Srednjo policijsko šolo leta 1998, je vzporedno potekalo tudi izobraževanje odraslih za opravljanje poklica policist. Govorimo lahko o izobraževanju odraslih za opravljanje poklica miličnik oziroma pozneje policist v Sloveniji, ki je potekalo vzporedno in v senci kadetskega sistema izobraževanja miličnikov ter pozneje policistov. Glede na omenjeno opazimo, da je do leta 1967 izobraževanje miličnikov v Sloveniji temeljilo izključno na izobraževanju odraslih. Dveletni sistem šolanja miličnikov pripravnikov je bil uveden v šolskem letu 1968/69.

5.1 Postopek za sprejem v milico

Postopek za sprejem v milico se je pričel na postaji milice ali njenem oddelku, kjer je kandidat za miličnika pripravnika podal vlogo oziroma prošnjo za zaposlitev v milici. Kandidat je moral vlogi oziroma prošnji priložiti še:

- življenjepis, iz katerega je bila razvidna njegova predhodna zaposlitev, delovne izkušnje, veščine, ki jih je pridobil tekom izobraževanja in v predhodnih zaposlitvah, ter dodatna znanja, s katerimi je kandidat razpolagal;
- diplomo ali spričevalo o pridobljeni izobrazbi;
- spričevalo o zaključku osnovne šole;

- potrdilo o nekaznovanosti, iz katerega je bilo razvidno, da ni bil obsojen za kaznivo dejanje zoper temelje socialistične samoupravne družbene ureditve in varnosti Socialistične Federativne Republike Jugoslavije, zoper človečnost in mednarodno pravo ali zoper uradno dolžnost, da ni bil obsojen na kazen zapora zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, da ni v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja zoper temelje socialistične samoupravne družbene ureditve in varnosti Socialistične Federativne Republike Jugoslavije, zoper človečnost in mednarodno pravo ali zoper uradno dolžnost ali zaradi drugega naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti in je zanj zagrožena kazen najmanj treh mesecev zapora;
- potrdilo sekretariata za obrambo o odsluženem vojaškem roku;
- potrdilo o državljanstvu Socialistične Federativne Republike Jugoslavije;
- izpisek iz rojstne matične knjige.

Iz Navodila za preverjanje kandidatov za sklenitev delovnega razmerja v milici (1990), ki je bilo vodeno pod oznako tajno, je razviden postopek, ki ga je moralo izvesti vodstvo postaje milice po sprejetju vloge za zaposlitev v milici. Komandir postaje milice oziroma njegov namestnik ali pomočnik je moral s kandidatom za miličnika pripravnika, ki je na postaji milice ali njenem oddelku podal vlogo za zaposlitev v milici, opraviti informativni razgovor. Namen informativnega razgovora je bil seznanitev kandidata za delo v milici s pogoji dela v milici in nalogami, ki jih opravlja postaja milice. Kandidat za delo v milici je bil tudi seznanjen, da bodo o njem zbrani določeni podatki.

Postaja milice je nato kandidata za sklenitev delovnega razmerja v milici evidentirala ter pristopila k zbiranju podatkov o primernosti kandidata za sprejem v milico. Podatke o kandidatu za delo v milici je največkrat zbiral vodja varnostnega okoliša, na območju katerega je kandidat imel stalno prebivališče. Vodja varnostnega okoliša je bil miličnik na postaji milice, ki je skrbel oziroma varnostno obvladoval določeno območje postaje milice, ki se je imenovalo varnostni okoliš. To območje je bilo največkrat odvisno od geografske velikosti, poseljenosti, varnostne problematike in drugih dejavnikov.

Vodja varnostnega okoliša je zbiral in preverjal predvsem podatke in informacije o kandidatu za delo v milici, ki so se nanašali na:

- kandidatovo preteklost;
- kandidatov trenutni status, ki se je nanašal na zakonski stan in kandidatovo trenutno zaposlitev,
- kandidatov ugled v okolju, v katerem je živel;
- kandidatov odnos do dela;
- kandidatova deviantna nagnjenja.

Vodja varnostnega okoliša je podobne podatke zbral tudi o kandidatovih ožjih sorodnikih, kot so kandidatovi starši in kandidatov zakonski partner. Na podlagi podatkov, ki jih je z operativnim delom zbral vodja varnostnega okoliša, je komandir postaje milice podal mnenje o primernosti kandidata, katero je skupaj z dokumentacijo, ki jo je ob prijavi predložil kandidat poslal v kadrovsko službo na Upravo javne varnosti (glej Navodilo za preverjanje kandidatov za sklenitev delovnega razmerja v milici, 1990).

V kolikor so pristojni na podlagi predhodno zbranih in preverjenih podatkov o kandidatu za miličnika ocenili, da je le-ta primeren za delo v milici, se je nato zaposlil v Organih za notranje zadeve. Kandidat je bil razporejen na eno izmed postaj milice in sicer na delovno mesto miličnika pripravnika. Kandidat za miličnika je nato kot miličnik pripravnik vstopil v program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik preko uvajalnega tečaja. Na uvajalni tečaj je bil miličnik pripravnik poklican v najkrajšem možnem času po nastopu službe v Organih za notranje zadeva, takoj ko je bilo sprejeto primerno število miličnikov pripravnikov.

5.2 Izobraževanje miličnikov pripravnikov

Pred uvedbo kadetskega sistema izobraževanja je izobraževanje miličnikov preko različnih tečajev urejal Zakon o strokovni šoli za notranje zadeve. Predmetnike in učne načrte za izobraževanje miličnikov pripravnikov je tako na podlagi Odločbe o predmetnikih in učnem

načrtu odseka za delavce milice v strokovni šoli za notranje zadeve določil Republiški sekretar za notranje zadeve (Zakon o strokovni šoli za notranje zadeve, 1965: člen 6).

Tabela 5.1: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano osnovnošolsko izobrazbo

PREDMET	1. RAZRED/UR	2. RAZRED/UR	SKUPAJ
I.			
Slovenski jezik s književnostjo in pisarniškim poslovanjem	105	210	315
Tuj jezik	105	105	210
Zemljepis	70		70
Zgodovina s sociologijo	140		140
Družbena ureditev SFRJ		70	70
Prva pomoč	70		70
Telesna vzgoja	105	105	210
II.			
Kazensko pravo	70	105	175
Upravno pravo	192	210	402
Praktični postopek za uporabo pooblastil	52		52
Osnove mednarodnega javnega prava	52		52
Kriminalistika	35	315	350
Psihologija s psihopatologijo	52	35	87
Sodna medicina		35	35
Sredstva za zveze in motorna vozila	52	18	70
Miličniška taktika	162		162
III.			
Topografija	52		52
Oborožitev in streljanje	70		70
SKUPAJ UR	1384	1208	2592

Vir: Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za delavce milice, 1970. Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.

V Odločbi o predmetnikih in učnem načrtu Odseka za delavce milice v Strokovni šoli za notranje zadeve (1971) so bili določeni predmetniki in učni načrti za izobraževanje miličnikov pripravnikov v Odseku za delavce milice v Strokovni šoli za notranje zadeve. Iz omenjene

odločbe je razvidno, da so se v takratni program poklicne prekvalifikacije za opravljanje poklica miličnik lahko vključili tudi moški s končano osnovnošolsko izobrazbo. Ti so morali po učnem načrtu končati prvi in drugi razred Strokovne šole za notranje zadeve. Med prvim in drugim razredom pa so morali opravljati na postajah milice enomesečno osnovno prakso. Učenci, ki so že končali devet mesečno miličniško šolo, so morali končati samo drugi razred Strokovne šole za notranje zadeve, kot tudi učenci, ki so pred vstopom v milico končali štiriletno srednjo šolo.

Šolanje je trajalo dve šolski leti, eno šolsko leto pa je trajalo 38 tednov ali skupaj 228 delovnih dni. V prvem šolskem letu so udeleženci izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik opravili tri tedne terenskega dela.

Tabela 5.2: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano devetmesečno miličniško šolo

PREDMET	2. RAZRED/UR	SKUPAJ
I.		
Slovenski jezik s književnostjo in pisarniškim poslovanjem	158	158
Tuj jezik	105	105
Sociologija	70	70
Družbena ureditev SFRJ	53	53
Telesna vzgoja	70	70
II.		
Kazensko pravo	105	105
Upravno pravo	210	210
Praktični postopek za uporabo pooblastil	52	52
Osnove mednarodnega javnega prava	52	52
Kriminalistika	210	210
Psihologija s psihopatologijo	70	70
Sodna medicina	35	35
Sredstva za zveze in motorna vozila	35	35
III.		
Oborožitev in streljanje	35	35
SKUPAJ	1260	1260

Vir: Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za delavce milice, 1970. Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.

Iz predmetnika in učnega načrta Strokovne šole za notranje zadeve (1970) je razvidno, da so morali tu udeleženci izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik opraviti med prvim in drugim šolskim letom enomesečno prakso. Ta je potekala na postajah milice po posebnem programu Strokovne šole za notranje zadeve.

Šolanje je trajalo eno šolsko leto oziroma 38 tednov, kar je skupaj predstavljalo 228 delovnih dni. Po zgoraj prikazanem predmetniku so se izobraževali udeleženci izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik, ki so že končali devetmesečno miličniško šolo. Ti udeleženci izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik niso opravljali tritedenskega terenskega dela, ki ga je predstavljala miličniška taktika na Ugarju v bližini Ribnice. Omenjeno miličniško taktiko so le-ti že opravili med devetmesečnim šolanjem za miličnike, zato jim je bila le-ta priznana.

Tabela 5.3: Predmetnik strokovne šole za notranje zadeve – poklicna prekvalifikacija za učence s končano štiriletno srednjo šolo pred vstopom v milico

PREDMET	2. RAZRED/UR	SKUPAJ
I.		
Pisarniško poslovanje	96	96
Telesna vzgoja	96	96
II.		
Kazensko pravo	128	128
Upravno pravo	288	288
Praktični postopek za uporabo pooblastil	48	48
Osnove mednarodnega javnega prava	32	32
Kriminalistika	224	224
Psihopatologija	32	32
Sodna medicina	32	32
Sredstva za zveze in motorna vozila	48	48
Miličniška taktika	162	162
III.		
Topografija	48	48
Oborožitev in streljanje	35	35
SKUPAJ	1298	1298

Vir: Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za delavce milice, 1970. Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.

Tudi pri omenjeni skupini udeležencev izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik, ki so pred vstopom v milico že končali štiriletno srednjo šolo, je šolanje trajalo eno šolsko leto oziroma 38 tednov ali 228 delovnih dni. Tudi ti udeleženci so morali opraviti tri tedne terenskega dela, katero je predstavljala miličniška taktika na Ugarju v bližini Ribnice, ker so se udeleženci izobraževanja odraslih praktično urili v izvajanju policijskih postopkov.

Tabela 5.4: Predmetnik šole za miličnike – za učence, ki so končali poklicno šolo

PREDMET	1. RAZRED/UR	2. RAZRED/UR	SKUPAJ
Uvajanje v delo	Na postaji milice		
Slovenski jezik		96	96
Tuj jezik		96	96
Samoupravljanje s temelji marksizma in novejšo zgodovino		112	112
Prva pomoč		32	32
Samoobramba in praktični postopek	14	96	110
Kazenski predpisi		96	96
Upravni predpisi			
- Notranje zadeve	62	80	356
- Upravno kazenski predpisi	24	96	
- Prometna varnost	14	80	
Kriminalistika			
- Kriminalistična taktika		64	212
- Kriminalistična metodika		64	
- Kriminalistična tehnika		80	
Varnostni sistem SFRJ	6	64	70
Psihologija s psihopatologijo		32	32
Uvod v avtomatsko obdelavo podatkov		32	32
Taktika miličniških enot		140	140
SKUPAJ	128	1260	1384

Vir: Predmetnik in učni načrt Šole za miličnike za učence, ki so končali poklicno šolo, 1976. Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve.

Iz Predmetnika in učnega načrta Šole za miličnike za učence, ki so končali poklicno šolo (1976), ki je bil sprejet sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja, je razvidno, da je bil program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik na novo zastavljen.

Predmetnik in učni načrt Šole za miličnike za učence, ki so končali poklicno šolo (1976), navaja, da so miličniki pripravniki vstopili v program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik z uvajalnim tečajem. Na uvajalni tečaj so bili miličniki pripravniki poklicani v najkrajšem možnem času po nastopu službe v Organih za notranje zadeve, takoj ko je bilo sprejeto primerno število miličnikov pripravnikov. Uvajalni tečaj je v bistvu predstavljal prvi razred po programu izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik. Program uvajalnega tečaja je bil enoten za vse pripravnike ne glede na njihovo izobrazbo, organizirala pa ga je Šola za miličnike. Namen uvajalnega tečaja je bil seznaniti novo sprejete miličnike pripravnike z organizacijo Organov za notranje zadeve, z nalogami posameznih enot milice ter s pooblastili uradnih oseb Organov za notranje zadeve. Prav tako je bil namen uvajalnega tečaja tudi posredovanje napotkov miličnikom pripravnikom za obnašanje v uniformi.

Miličniki pripravniki so na uvajalnem tečaju dobili tudi temeljne smernice in napotila za izobraževanje v enoti milice. Izobraževanju miličnikov pripravnikov v enoti milice sta bili vsakodnevno namenjeni dve uri. Po končanem uvajalnem tečaju so se miličniki pripravniki do odhoda v drugi razred uvajali v praktično delo v enotah milice. To uvajanje je potekalo organizirano in pod mentorstvom mentorjev, imenovalo pa se je Uvajanje v delo in program učenja v enoti milice. Tu so miličniki pripravniki pri vsakodnevnem praktičnem delu utrjevali in s praktičnimi izkušnjami dopolnjevali znanje, ki so ga pridobili na uvajalnem tečaju. Uspešnost uvajanja v praktično delo kot tudi realizacijo učnega programa miličnikov pripravnikov so v enotah milice ugotavljali predstojniki le-teh, svoje ugotovitve pa so vpisovali z opisno oceno.

Prav tako je prvi razred izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik predstavljalo tudi opravljanje praktičnega dela v enoti milice pred začetkom

izobraževanja v drugem razredu. Praktični del v enoti milice pred začetkom izobraževanja v drugem razredu je bil namenjen uvajanju miličnikov pripravnikov v vse vrste preventivnega in represivnega delovanja postaje milice oziroma oddelka milice. Posebna skrb je bila namenjena varovanju z ustavo določenega reda in uresničevanju družbene samozaščite. Enote milice so morale v veliki meri skrbeti za idejno-politično izpopolnjevanje miličnikov pripravnikov. Vodja policijske enote je miličniku pripravniku zaradi pravilnega uvajanja v delo takoj ob nastopu službe določil mentorja, ki je prenašal svoje delovne izkušnje in znanje na miličnika pripravnika, ki je znal miličniku pripravniku pomagati pri učenju in povezovanju učne snovi s praktičnim delom.

Namen praktičnega dela miličnika pripravnika v enoti milice pred začetkom izobraževanja v drugem razredu je temeljil na seznanjanju le-tega tudi z osnovami kazensko pravne zakonodaje, osnovami preiskovanja kaznivih dejanj, osnovami ukrepanja ob kršitvah javnega reda in miru, osnovami dela po prometni varnosti in obravnavanja prometnih nesreč. Omenjeno seznanjanje miličnika pripravnika v enoti milice je temeljilo predvsem na prikazovanju praktičnega dela enot milice v različnih situacijah in na uporabi različnih predpisov v teh situacijah. Prav tako je bil namen praktičnega dela miličnika pripravnika v enoti milice pred začetkom izobraževanja v drugem razredu, da bi le-ta preko predhodnega praktičnega dela spoznal delo milice, kar bi mu bilo v pomoč pri teoretičnem učenju snovi v drugem razredu.

Pred vpisom v drugi razred je moral miličnik pripravnik opraviti preizkus znanja pred posebno komisijo. Miličnik pripravnik je moral za vpis v drugi letnik izpolnjevati v bistvu tri pogoje, in sicer:

- imeti je moral končano poklicno šolo;
- pridobiti je moral pozitivno opisno oceno predstojnika enote milice, v kateri je opravljal Uvajanje v delo in program učenja v enoti milice;
- uspešno je moral opraviti preizkus znanja iz snovi, podane na uvajalnem tečaju, in iz snovi, predpisane za študij v enoti milice.

Program drugega razreda šole za miličnike je bil enoten tako za udeležence izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik, ki so imeli predhodno končano poklicno šolo, kot za tiste, ki so imeli končano samo osemletno osnovno šolo. Tu je bila dana možnost predavateljem, da so glede na časovno razporeditev učne snovi le-to prilagajali eni in drugi kategoriji udeležencev izobraževanja. Pouk je trajal eno šolsko leto ali štirideset tednov, od katerih so bili trije tedni predvideni za terensko delo, katero je predstavljala miličniška taktika na Ugarju v bližini Ribnice, ker so se udeleženci izobraževanja odraslih praktično urili v izvajanju policijskih postopkov. Prav tako so bili tri tedni predvideni za zaključne izpite in pripravo na le-te.¹⁰

Predmetnik je bil zastavljen tako, da je obsegal veliko praktičnega pouka, in sicer praktični pouk iz prometne varnosti in kriminalistike, ogled bolnišnice za duševne bolezni ter prisostvovanje sodnim razpravam, ki je bilo izvedeno tekom rednega pouka. Program telesne vzgoje je bil izveden izven časa rednega pouka, to je v popoldanskem času. Prav tako so morali miličniki pripravniki opraviti v drugem razredu še trideset ur praktičnega dela v enotah milice na območju Ljubljane in Maribora in sicer izven rednega pouka, največkrat ob sobotah in nedeljah. Po zaključku drugega razreda so morali miličniki pripravniki opraviti še zaključni izpit.

¹⁰ Področje zaposlovanja v milici je nato podrobneje uredil tudi Zakon o notranjih zadevah (1980), saj je natančno opisal pogoje, ki jih je moral izpolnjevati kandidat za sprejem v policijo. Delovno razmerje v Organih za notranje zadeve je lahko sklenil, kdor je poleg splošnih pogojev izpolnjeval še pogoje glede:

- ustrezne psihofizične sposobnosti;
- da ni bil obsojen za kaznivo dejanje zoper temelje socialistične samoupravne družbene ureditve in varnosti Socialistične Federativne Republike Jugoslavije zoper človečnost in mednarodno pravo ali zoper uradno dolžnost;
- da ni bil obsojen na kazen zavora zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, če pa je bil obsojen na kazen zavora zaradi kaznivega dejanja take vrste, pa v primeru, da je že preteklo pet let od dneva, ko je bila kazen prestana, odpuščena ali zastarana;
- da ni bil v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja iz druge alineje ali zaradi drugega naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti in je zanj zagrožena kazen najmanj treh mesecev zavora (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člen 84).

Zakon je nadalje določal tudi, da mora oseba ob prvi sklenitvi delovnega razmerja za delo miličnika imeti odslužen vojaški rok in ne sme biti starejša več kot sedemindvajset let. Za delo v milici se je zahteval strokovni izpit. Oseba ali kandidat, ki tega izpita ni imel opravljenega, je bil sprejet na delo v milico kot pripravnik. Kdor pa je bil sprejet v Organe za notranje zadeve za opravljanje del in nalog pooblaščne uradne osebe ali na dela in naloge na določenih dolžnostih, je moral v enem letu po sklenitvi delovnega razmerja opraviti poseben izpit. Pripravniku ali drugemu delavcu, ki je opravil poseben izpit po prejšnjem odstavku ali ki je uspešno končal najmanj pet mesečni tečaj strokovnega izobraževanja za dela in naloge pooblaščne uradne osebe ali za delavca na določenih dolžnostih, se je priznal opravljen strokovni izpit po splošnih predpisih. Če strokovni izpit ni bil opravljen, je kandidatu oziroma pripravniku prenehalo delovno razmerje. Kandidat za miličnika je moral ob prvi sklenitvi delovnega razmerja za delo miličnika opraviti poleg šolanja še šest mesečno pripravniško dobo (Zakon o notranjih zadevah, 1980: člena 85 in 87).

6 RAZPRAVA O NAČINU ŠOLANJA POLICISTOV

Vzrokov, ki so vplivali na spremembo izobraževalnega sistema za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, je bilo več. V nadaljevanju bodo predstavljeni najpomembnejši vzroki, ki so vplivali na ukinitve Srednje policijske šole in spremembo izobraževanja za pridobitev znanj za opravljanje poklica policist.

Sistem izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja v okviru Ministrstva za notranje zadeve je sistematično urejal Zakon o notranjih zadevah. Ta je urejal tudi posebnosti, ki so veljale za izobraževalne programe in njihove izvajalce. Zakon o policiji (1998) pa je v tem smislu poleg opredelitve nadzora izobraževanja strokovnih predmetov vseboval le skromno določbo, ki je govorila, da Srednja policijska šola deluje v skladu s predpisi, ki urejajo srednje šolstvo.

Dejstvo je, da je bil leta 1996 sprejet sveženj šolskih zakonov, ki so postavili na nove zakonske temelje celoten vzgojno-izobraževalni sistem od vrtca pa vse do izobraževanja odraslih. Uveljavljanje nove zakonodaje je pomenilo poleg statusnih sprememb vzgojno izobraževalnih organizacij tudi vsebinsko prenovo šolskega sistema v Sloveniji. Že v šolskem letu 1996/97 so bile poskusno vpeljane nekatere novosti in sicer strokovne gimnazije, poklicni tečaji, višje poklicne šole in drugo.

Pristojni v policiji so namreč ob spremembi šolske zakonodaje v letu 1996 sprejemali odločitev, ali bo slovenska policija imela srednjo strokovno šolo ali strokovno gimnazijo. Morebitna sprejeta odločitev bi hkrati pomenila tudi odločitev o statusu šole za izobraževanje policistov na srednjem nivoju oziroma obliki organiziranosti le-te. Tako so bili strokovnjaki razdeljeni na dva dela, in sicer na tiste, ki so zagovarjali izobraževanje policistov skozi Srednjo policijsko šolo, in tiste, ki so zagovarjali sistem poklicne prekvalifikacije za pridobitev poklica policista. Pristaši Srednje policijske šole so bili mnenja, da vse ostale oblike izobraževanja za poklic policista ne zagotavljajo dovolj strokovnega kadra, za začetek dela v policiji. Prav tako so bili mnenja, da so le-te za državo in družbo še dražje ali pa predstavljajo nevarnost, da bi se država pri izobraževanju policistov povsem prepustila trgu delovne sile.

Predvsem strokovnjaki iz vrst policije so zagovarjali dejstvo, da večina osnovnega policijskega dela zahteva usposobljenost za poseben poklic, za katerega je značilna posebna poklicna identiteta. Vse omenjeno pa lahko po njihovem mnenju nudi oziroma omogoči le daljša sistematična temeljna poklicna priprava. Za odločitev o nadaljnjem statusu Srednje policijske šole je bila ustanovljena tudi delovna skupina. Ta se je v delovnem gradivu zavzemala predvsem za to, da naj bi Srednjo policijsko šolo statusno opredelili kot strokovno gimnazijo, preko katere naj bi z dodatnim poklicnim tečajem v bodoče prihajali do poklica policist. Tak način poklicnega izobraževanja bi omogočal tudi prehod na univerzitetni študij.

6.1 Cilji poklicnega in strokovnega izobraževanja

Gorenak (1996: 37–46) navaja, da je bilo v času razprav o preoblikovanju Srednje policijske šole, to je v sredini devetdesetih letih prejšnjega stoletja, pridobiti izobrazbo za opravljanje poklica policist na tri načine:

- redno štiriletno izobraževanje na Srednji policijski šoli;
- programom izpopolnjevanja pripravnikov za policiste, ki je bil namenjen zunanjim kandidatom, ki so končali eno od zunanjih štiriletnih srednjih šol in so odslužili vojaški rok;
- programom izpopolnjevanja pripravnikov za policiste, ki je bil namenjen prav tako zunanjim kandidatom, ki so končali eno izmed zunanjih štiriletnih srednjih šol in so pred tem uspešno zaključili program za usposabljanje za pomožne policiste.

Pristojni so nato v okviru raznih okroglih miz in posvetov razpravljali, kako glede spremenjene zakonodaje v prihodnosti organizirati izobraževanje za opravljanje poklica policist. Tu so bile predstavljene različne možnosti izobraževanja za opravljanje poklica policist v prihodnosti, ob predstavljanju le-teh pa so se jim pojavljali tudi najrazličnejši pomisleki. Razprave so potekale predvsem o izobraževanju za opravljanje poklica policista preko strokovne gimnazije oziroma policijske gimnazije, nadalje preko srednje policijske šole, kot tretja možnost pa se je ponujala ukinitve lastnega srednješolskega izobraževanja. Prav

tretja možnost je predvidevala izobraževanje kadrov za opravljanje poklica policista preko poklicnega tečaja. Vsaka od naštetih možnosti naj bi imela tudi svoje prednosti in slabosti.

Poklicno oziroma strokovno izobrazbo je bilo mogoče pridobiti v:

- Nižji poklicni šoli po programih za pridobitev nižje poklicne izobrazbe;
- Srednji poklicni šoli po programih za pridobitev srednje poklicne izobrazbe;
- Srednji tehniški in drugi srednji strokovni šoli po programih za pridobitev srednje strokovne izobrazbe;
- Višji strokovni šoli po programih za pridobitev višje strokovne izobrazbe.

Nadalje je Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (1996) določal, da je bilo mogoče srednja strokovna izobrazba pridobiti tudi:

- v poklicnem tečaju s področja posameznih strok;
- z opravljenim mojstrskim, delovodskim ali poslovodskim oziroma drugim ustreznim izpitom (v nadaljnjem besedilu: mojstrski izpit) v skladu z zakonom (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, 1996: člen 3).¹¹

¹¹ V Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju (1996) je bilo opredeljeno, da je imelo poklicno in strokovno izobraževanje naslednje naloge:

- na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje in veščine, potrebne za opravljanje poklica,
- razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje;
- razvija sposobnost za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku;
- spodbuja zavest o integriteti posameznika;
- razvija zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti in o zgodovini Slovenije in njeni kulturi;
- vzgaja za odgovorno varovanje svobode, za strpnost, miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi;
- razvija in ohranja lastne kulturne tradicije in seznanja z drugimi kulturnimi civilizacijami;
- omogoča vključevanje v evropsko delitev dela;
- razvija pripravljenost za vzpostavljanje svobodne demokratične in socialno pravične države;
- vzbuja zavest odgovornosti za naravno okolje in lastno življenje;
- razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana;
- razvija nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje;
- omogoča izbiro poklica in pripravo na poklic (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, 1996: člen 2).

Gorenak (1996: 37–46) je bil mnenja, da bi imela štiri- ali petletna srednja strokovna šola prav tako svoje prednosti kot tudi slabosti. Temeljna prednost bi bila gotovo ta, da bi lahko zagotavljala ob ne bistveno zmanjšanem obsegu splošnih predmetov še dovolj strokovnih predmetov. S tem pa bi zadovoljile še zlasti želje in potrebe policije po strokovno dovolj dobro usposobljenih kadrih. Omenja pa tudi nekatere negativne posledice take odločitve. Obstajala bi velika verjetnost negativne selekcije, saj bi se v tem primeru za šolanje odločali zlasti kandidati, ki ne bi izpolnjevali pogojev za gimnazije. Prav tako je bilo glede na obstoječe podatke pričakovati tudi dejstvo, da bo večina takrat Srednji policijski šoli primerljivih šol prešla na gimnazije. Prav tako pa ni kazalo zanemariti dejstva, da bi kandidati imeli omejene možnosti prehoda na nadaljnje šolanje. Seveda bi tudi ta varianta šolanja predstavljala relativno velike stroške za ministrstvo.

Glede na omenjeno menim, da bi bila morebitna uvedba srednjega izobraževanja za opravljanje poklica policist v okviru srednje strokovne šole neprimerna in podcenjena za opravljanje samega poklica policist. Glede na pogoje za vključitev v izobraževalni proces v srednjo poklicno šolo bi bila vprašljiva tudi kakovost kandidatov, ki bi se prijavljali za nadaljevanje šolanja na tovrstni srednji šoli.

6.2 Cilji gimnazijskega izobraževanja

Glede na dejstvo, da je delovno področje kot tudi ureditev in ostale zadeve delovanja gimnazij uredil Zakon o gimnazijah (1996), je potrebno pogledati tudi njegove določbe. Gimnazija naj bi predstavljala višjo obliko srednješolskega izobraževanja. Prav zaradi tega so pristojni v policiji v obdobju sprejemanja nove šolske zakonodaje v letu 1996 razmišljali tudi o izobraževanju policistov v policijski gimnaziji.

Z izobraževalnim programom se kot pogoj za vpis lahko določijo:

- znanje iz klasičnih oziroma tujih jezikov, ki so izbirni predmeti osnovnošolskega izobraževanja in
- preizkus nadarjenosti ali športni dosežki (Zakon o gimnazijah, 1996: člen 11).

Gimnazija naj bi imela nalogo, da posreduje znanje, potrebno za nadaljnje izobraževanje v visokem šolstvu. Glede na omenjeno naj bi dajala samo možnosti za izbiro poklica, ne pa tudi poklica, za kar je potreben dodaten poklicni tečaj v trajanju od 6 mesecev do enega leta. Bistvo izobraževanja v strokovni šoli pa naj bi bilo poleg posredovanja znanja tudi posredovanje spretnosti in veščin, potrebnih za opravljanje poklica, kar posledično omogoča poleg izbire tudi pripravo na poklic. Predvsem Likar (1996: 7–15) je poudarjal, da bi bile bistvene razlike v ciljih, ki vsebinsko izhajajo iz drugih nalog, opredeljene v prvi in zadnji alineji obeh členov.¹²

¹² Splošna in strokovna gimnazija ima nalogo, da:

- na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje, potrebno za nadaljevanje izobraževanja v visokem šolstvu;
- razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje;
- posreduje znanje o slovenskem jeziku in književnosti na območjih, ki so opredeljena kot narodno mešana, pa tudi v italijanskem oziroma madžarskem jeziku in književnosti, ter razvija sposobnost za razumevanje in sporočanje v knjižnem jeziku;
- vzpodbuja zavest o integriteti posameznika;
- razvija zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi;
- vzgaja za odgovorno varovanje svobode, za strpnost, miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi;
- razvija in ohranja lastno kulturno tradicijo in seznanja z drugimi kulturami in civilizacijami;
- vzgaja za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije;
- razvija pripravljenost za vzpostavljanje svobodne demokratične in socialno pravične države;
- vzbuja zavest odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje;
- razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana;
- razvija nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje;
- omogoča izbiro poklica (Zakon o gimnazijah, 1996: člen 2).

Zagovorniki srednje poklicne šole so poudarjali, da policijska gimnazija ne bi dala policistom dovolj praktičnih znanj. Po njihovem mnenju policisti po končani policijski gimnaziji ne bi obvladali praktičnih postopkov za izvajanje klasičnih policijskih pooblastil niti ne bi znali uporabljati osnovnih tehničnih pripomočkov. Težave so videli tudi takrat, ko bi bil policist, ki bi končal policijsko gimnazijo postavljen v situacijo za uporabo fizične sile. Po njihovem mnenju ga policijska gimnazija ne bi usposobila v tolikšni meri, da bi lahko v primeru ogroženosti odvrnil napad nase ali na koga drugega. Nemogoča se jim je zdela tudi misel, da bi bil policist po končani policijski gimnaziji sposoben prijeti nevarnega storilca kaznivega dejanja ali prekrška. Zagovorniki srednje policijske šole so bili tudi mnenja, da policist po končani policijski gimnaziji ne bi znal napisati osnovnih pisnih izdelkov, čeprav bi dobro obvladal slovenski jezik in književnost.

Prav tako so bili zagovorniki srednje policijske šole skeptični tudi do izobraževanja oziroma usposabljanja za opravljanje poklica policist preko poklicne prekvalifikacije. Kot ključno vprašanje se je pojavljalo, ali zahteva policijski poklic veščine in spretnosti, ki se jih je možno ustrezno naučiti v poklicnem tečaju? Njihovo enotno mišljenje je bilo, da je poklicni tečaj prekratko obdobje, v katerem se posameznik ne bi mogel dobro naučiti in usposobiti za vsa znanja, veščine in spretnosti, ki jih zahteva policijski poklic. Po mnenju zagovornikov srednje policijske šole bi to pomenilo, da bi odgovornost za pridobivanje teh znanj ostajala na policijskih enotah, katere bi morale skrbeti predvsem za tekoče vzdrževanje oziroma obnavljanje tega znanja.

Ne glede na polemike o preoblikovanju Srednje policijske šole v strokovno šolo ali gimnazijo je Gorenak (1996: 37–46) predlagal še tretjo možnost, katera je predvidevala ukinitvev lastnega policijskega srednješolskega izobraževanja. Ta možnost se je v času razpravljanja o možnostih preoblikovanja Srednje policijske šole zdela na prvi pogled osupljiva in nemogoča, čeprav je bila primerljiva z zahodnimi državami. Za ministrstvo samo bi predstavljala najcenejšo varianto pridobivanja kadrov, ki bi bila hkrati tudi najbolj fleksibilna, saj bi sam poklicni tečaj trajal največ leto dni. To pa bi bilo obdobje, v katerem se bi bilo možno zelo hitro prilagajati spremenjenim okoliščinam, ki vplivajo na kadrovanje. Seveda pa ne kaže zanemariti tudi negativnih učinkov take odločitve, med katerimi kaže še posebej izpostaviti

vprašanje pritoka kadrov v policijo. Statistični podatki iz preteklosti kažejo, da smo že bili priča obdobjem minimalnega pritoka kadrov preko poklicne prekvalifikacije za pridobitev poklica policist.

Tudi Majcen (1996: 69–71) je menil, da v sistemu izobraževanja za opravljanje poklica policist ni potrebna Srednja policijska šola, saj naj bi bil tovrsten način izobraževanja za opravljanje poklica policist predrag. Bodoči kandidati za opravljanje poklica policist naj si pridobijo srednjo strokovno izobrazbo na kateri koli srednji poklicni šoli. Po zaključku katere koli srednje poklicne šole naj kandidati preko poklicne prekvalifikacije nadaljujejo izobraževanje za opravljanje poklica policista. Poklicna prekvalifikacija bi morala omogočiti, da bi bili kandidati določen čas pod nadzorstvom mentorjev, kateri bi spremljali primernost kandidatov za poklic policista. Poklicna prekvalifikacija naj bi trajala eno leto. Pridobljeno strokovno znanje za opravljanje poklica policista naj bi bilo priznано interno, navzven pa le stopnja izobrazbe. Po končani enoletni poklicni prekvalifikaciji bi moral kandidat za policista po uspešno končani pripravniški dobi opraviti še strokovni izpit, ki bi bil pogoj za sklenitev delovnega razmerja v policiji.

Na spreminjanje sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist so vplivali tudi nekateri vzroki znotraj policije. Tako Likar (1996: 7–15) navaja tudi druge vzroke, ki naj bi vplivali na spremembo izobraževalnega sistema za pridobitev potrebnih znanj za opravljanje poklica policist. Kot enega izmed njih navaja uvajanje Projekta policija v letu 1996. Namen le-tega je bil, da bi v organizacijo in izvajanje dela v policijskih enotah vnesel bistveno večjo delitev dela in zahteve po specializaciji, kot je bilo to urejeno v preteklosti.

Tako je na Ministrstvu za notranje zadeve pričelo prevladovati mnenje, da bi bilo potrebno izobraževalni sistem Ministrstva za notranje zadeve kakovostno in količinsko obogatiti s strokovno-teoretičnimi in praktičnimi programi. Policisti bi morali pridobiti predvsem tisto znanje, ki bi ga bilo v praksi možno in potrebno uporabiti za kakovostno delo. Omenjeno je narekovalo nekatere korekcije vzgojno-izobraževalnega procesa v korist strokovnih predmetov. Poleg teoretičnega izobraževanja bi bilo policiste potrebno tudi praktično usposabljanje za izvajanje vsakodnevnih policijskih nalog. Tekom odločanja o preoblikovanju

izobraževanja za opravljanje poklica policist je bilo govora tudi o potrebah po kadrih v slovenski policiji.

6.3 Potrebe po kadrih v policiji v času obstoja srednje policijske šole

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je slovenska policija srečevala z izrazito neenakomernim teritorialnim pritokom kadrov. Gorenak (1996: 37–46) je zapisal, da je bil na območju Celja, Maribora, Murske Sobote, Slovenj Gradca, Krškega in Novega mesta veliko večji interes kadrov za delo v policiji, kot so jih ta območja potrebovala. Za območje Ljubljane, Kranja, Postojne, Kopra in Nove Gorice pa je bil interes kadrov za delo v policiji glede na potrebe bistveno premajhen.

Težave so se pojavile pri zaposlovanju policistov iz območij, kjer je bil večji interes za delo v policiji na območja, kjer je bil interes za delo v policiji manjši. Tu so se pojavljale predvsem težave pri reševanju stanovanjskih vprašanj, kar je pričelo policijo siliti v zaposlovanje in razporejanje kandidatov čim bližje njihovem domu. Z enakimi težavami se policija srečuje tudi danes. Število prijav iz suficitarnih območij je izrazito veliko, število prijav iz deficitarnih območij pa je zelo majhno, upoštevajoč splošne kriterije vpisa pa prihajamo v situacijo, ko se nam ta problem iz leta v leto povečuje.

Potrebe po novih policistih na eni strani pogojujejo nove naloge in s tem število sistemiziranih delovnih mest, na drugi strani pa tudi fluktuacija. Veliko novih nalog je policija prevzela po letu 1991, ko je prevzela varovanje celotne državne meje, varovanje tujih diplomatsko konzularnih predstavništev, nove naloge na področju preiskovanja kaznivih dejanj, zagotavljanja javnega reda ter na ostalih delovnih področjih policije.

Gorenak (1996: 37–46) je predstavil podatke o številu sistemiziranih delovnih mest miličnikov in pozneje policistov ter zasedenih delovnih mest miličnikov in pozneje policistov v obdobju od leta 1988 pa do leta 1996.

Tabela 6.1: Število sistemiziranih delovnih mest pooblaščenih uradnih oseb in število zasedenih delovnih mest pooblaščenih uradnih oseb od leta 1988 do 1996

LETO	SISTEMIZACIJA PUO	PUO UNIFORMIRANI	ZAPOSLENI NEUNIFORMIRANI	SKUPAJ
1988	6293	4181	1482	5663
1989	6410	4245	1501	5746
1990	6414	4388	1422	5810
1991	6789	4710	1412	6122
1992	7227	4847	1644	6491
1993	6731	4855	1347	6202
1994	7011	5034	1498	6532
1995	7118	5138	1619	6757
1996	7413	5145	1594	6842

Vir: Gorenak, 1996. Kako do poklica policist glede na novo zakonodajo. Zbornik izobraževanje za poklic policist, Ljubljana. Str. 37–46.

Zgornja tabela v drugem stolpcu prikazuje sistemizirana delovna mesta vseh delavcev policije, ki pri svojem delu uporabljajo policijska pooblastila, to je uniformiranih miličnikov oziroma pozneje policistov kot tudi kriminalistov in drugih delavcev policije s policijskimi pooblastili. Tretji stolpec prikazuje število zaposlenih uniformiranih miličnikov oziroma pozneje policistov, medtem ko četrti stolpec prikazuje število zaposlenih neuniformiranih miličnikov oziroma pozneje policistov. V petem stolpcu pa je moč videti seštevek vseh zaposlenih uniformiranih in neuniformiranih miličnikov oziroma pozneje policistov.

Iz omenjene tabele je moč razbrati, da je število sistemiziranih delovnih mest miličnikov oziroma pozneje policistov vse od leta 1988 naprej z manjšimi nihanji in padci naraščalo. Število zaposlenih uniformiranih in neuniformiranih miličnikov oziroma pozneje policistov pa se ni nikoli povsem približalo številu sistemiziranim delovnim mestom.

Nadalje je Gorenak (1996: 37–46) predstavil tudi podatke o fluktuaciji delavcev milice oziroma pozneje policije, ki so pri svojem delu uporabljali pooblastila in sicer od leta 1988 pa vse do leta 1995.

Tabela 6.2: Fluktuacija pooblaščenih uradnih oseb od 1988 do 1995

LETO	NA LASTNO ŽELJO PUO	OSTALO (upokojitev, smrt, disciplinski) PUO	SKUPAJ
1988	97	118	215
1989	76	164	240
1990	65	298	363
1991	71	254	325
1992	69	153	222
1993	68	114	182
1994	87	64	151
1995	94	62	156

Vir: Gorenak, 1996. Kako do poklica policist glede na novo zakonodajo. Zbornik izobraževanje za poklic policist, Ljubljana. Str. 37–46.

Podatki torej kažejo, da je v obdobju od leta 1988 pa do 1995 po lastni želji zapustilo milico oziroma pozneje policijo od 70 do 90 miličnikov oziroma pozneje policistov. Da bi dobili končno številko odhodov, je bilo potrebno tej številki dodati odhode zaradi upokojitve in smrtnih primerov. Pri tem lahko vidimo, da je od leta 1988 pa do 1991 število upokojitev strmo naraščalo, po letu 1992 pa je pričelo upadati. Upokojitve niso povzročale veliko skrbi, ker se jih je dalo vnaprej predvideti, tako da so težavo predstavljali predvsem nepredvideni odhodi. Na podlagi predvidenih upokojitev so lahko pristojni na podlagi predhodnih izračunov vsaj delno predvideli en del odhodov iz policije.

Na podlagi predvidenih upokojitev, širjenja nalog policije, spreminjanja zakonodaje in drugih pokazateljev so lahko pristojni po predhodnih izračunih vsaj delno predvideli potrebe po policistih v prihodnosti. Veliko potrebo po policistih so pričeli predstavljati šengenski standardi varovanja državne meje, nato evropski standardi o številu prebivalcev na enega policista, širjenje nalog policije, obvladovanje romske problematike, obvladovanje kriminalnih žarišč.

Tabela 6.3: Predvidene potrebe po policistih od leta 1996 do leta 2003

LETO	PREDVIDENE POTREBE PO PUO
1996	490
1997	340
1998	300
1999	250
2000	200
2001	310
2002	290
2003	250

Vir: Gorenak, 1996. Kako do poklica policist glede na novo zakonodajo. Zbornik izobraževanje za poklic policist, Ljubljana. Str. 37–46.

Glede na naloge, ki jih je slovenska policija opravljala sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja, pristojni niso pričakovali bistvenega povečevanja števila delovnih mest pooblaščenih uradnih oseb oziroma pozneje policistov. Po mnenju Gorenaka (1996) je bila obstoječa sistemizacija zaokrožena in postavljena tako, da je pokrivala vse potrebe slovenske policije, tudi tiste, ki so nastale z vzpostavitvijo varovanja južne meje.

Pristojni so upoštevali tudi dejstvo, da je v Sloveniji relativno velika nezaposlenost in da se glede na vzpostavljanje tržne ekonomije nikoli več ne bomo vrnil v čase skoraj popolne zaposlenosti, kar pomeni, da bo pritok kadrov za prekvalifikacijo relativno konstanten.

Spremenjene družbene razmere so narekovale tudi nujne spremembe v organizaciji in delu policije. Neprestano uvajanje novosti v delo policije lahko zaživi le z ustreznim izobraževanjem in vzgojo. Današnja vloga policista ni samo strogo in enostransko izvajanje klasičnih policijskih nalog. V policijskem delokrogu se pojavlja vse več nalog, ki so podobne socialnim, humanitarnim, vzgojnim, svetovalnim in drugim dejavnostim. Nekatere tuje raziskave ugotavljajo, da policija opravlja 50 odstotkov nalog, ki niso le policijske. Za obvladovanje teh nalog policist potrebuje širok spekter splošnega znanja in strokovno teoretičnih podlag, splošne kulture in poznavanja družbenih vrednot. Pri vsakdanjem delu se srečuje z različnimi situacijami in ljudmi, kar zahteva hitre odločitve, določeno samostojnost, strokovnost pristopa. Prav tako so bili v obdobju priprav na preoblikovanje izobraževalnega

sistema policije na novo sprejeti tudi nekateri pomembni zakoni, in sicer Zakon o kazenskem postopku (1995), Kazenski zakonik (1995) in nenazadnje se je pripravljalo tudi sprejetje Zakona o policiji (1998). Tudi spreminjanje zakonodaje, ki je predstavljala temelj za delo policije, je močno vplivalo na spreminjanje izobraževalnega sistema v policiji.

Klub neenotnim pogledom na preoblikovanje izobraževalnega sistema Ministrstva za notranje zadeve se je večina strokovnega osebja na Ministrstvu za notranje zadeve zavzemala za ohranitev lastnega izobraževalnega sistema kot strokovne šole za izobraževanje policistov. Tvrsten sistem izobraževanja policistov naj bi po ocenah večine pristojnih na Ministrstvu za notranje zadeve dajal bistveno bolj usposobljene policiste kot pa program prekvalifikacije.

7 ARGUMENTI ZA IN PROTI UKINITVI SREDNJE POLICIJSKE ŠOLE

Vedno ko je bilo v času obstoja in delovanja srednje šole v Tacnu govora o sistemu policijskega izobraževanja, so bile izpostavljene nekatere dileme, ki so istočasno nekaterim pomenile glavne argumente za ukinitvev srednješolskega izobraževanja v Srednji policijski šoli.

Vprašanji sta bili predvsem:

- Ali je lasten sistem izobraževanja za poklic policista sploh potreben oziroma primeren?
- Ali izobraževalni program Srednje policijske šole ustreza nalogam, ki jih imajo policisti?

Po letu 1987 se naj bi po mnenju Majcna (1996: 69–71) začeli na Srednjo policijsko šolo vpisovati manj uspešni osmošolci. Pri vzgoji je bilo čutiti manj reda, saj je vodstvo šole prihajalo do spoznanja, da so kadeti izločeni iz svojih sredin postavljeni v meje totalne institucije. Še vedno so maturanti pridobili ustrezno stopnjo strokovnega znanja, slabšal pa se je odnos do uniforme, avtoritet, nadrejenih, odnos do sodelavcev.

7.1 Argumenti za ukinitvev Srednje policijske šole

Makovec (1996: 73–78) navaja najpogostejše argumente za ukinitvev Srednje policijske šole, in sicer:

- prezgodnja odločitev za poklic po končani osnovni šoli;
- izoliranost učencev od doma, vzgojne težave;
- kadetski način izobraževanja, relativna zaprtost izobraževanja;
- edinstvenost (originalnost) izobraževanja v primerjavi s tujimi sistemi;
- visoki stroški izobraževanja;
- šola daje premalo strokovnega znanja in praktičnega dela;
- preširok obseg splošnih predmetov na račun stroke.

O omenjenih vzrokih za ukinitve Srednje policijske šole je pisal tudi Anžič (1993), kateri je izpostavil še:

- nerealne predstave o poklicu in težave v zvezi z motivacijo za poklic;
- dolžino trajanja učno vzgojnega procesa;
- probleme med splošnoizobraževalnimi in strokovnimi vsebinami;
- relativno nizko raven strokovnega znanja ob visoki odsotnosti življenjskih izkušenj.

O podobnih vzrokih za ukinitve Srednje policijske šole v Tacnu sta spregovorila tudi Anžič in Pogorevc (1998) skupaj tik pred ukinitvijo šole.

7.1.1 Prezgodnja odločitev za poklic policist po končani osnovni šoli

Strokovnjaki so največ kritik kadetskemu sistemu izobraževanja za opravljanje poklica policist pripisovali prav starosti kandidatov, ki so vstopali v omenjen izobraževalni proces. Prehod iz osnovne šole v zahtevnejše izobraževalne programe predstavlja pomembno področje mladostniškega razvoja. Ta prehod pomeni odločitev za poklic, za katerega se bo mladostnik dokončno izobrazil in ga v prihodnosti tudi opravljal. Prav zaradi omenjenega tovrstna odločitev ni enostavna, pogosto je odvisna tudi od vrste dejavnikov, ki pri poklicni odločitvi ne bi smeli imeti večjega pomena, pa velikokrat usodno vplivajo na poklicno izbiro. Mladostnik se pri tem odloči, kaj želi v življenju početi s svojimi dejanskimi sposobnostmi in talenti, pri tem pa velikokrat potrebuje pomoč odraslih.

Kot veliko pomanjkljivost, ki je ni bilo možno odpraviti, navaja Majcen (1996: 69–71) dejstvo, da se je štirinajstletnega fanta odtegnilo iz njegove sredine in ga postavilo v novo vodeno sredino. Nekateri so menili, da je ta način preživet in da po laični presoji pušča na kadrih določene psihične posledice. Velikokrat se je postavljalo tudi vprašanje, ali je bila odločitev mlajšega mladoletnika zares njegova ali je bila to želja staršev.

Muršak (1993: 5–20) poudarja, da delo v policiji zahteva posebno resno odločitev in visoko stopnjo osebnostnega razvoja kot tudi življenjske zrelosti. Prav zaradi tega se je pogostokrat postavljalo vprašanje, ali ni poklicna odločitev za delo v policiji pri 15 ali 16 letih prezgodnja,

saj prej opisanih lastnosti mladostnik še ne more imeti. Mladostnik je po končani osnovni šoli daleč od osebnostne zrelosti. Le-to posameznik doseže med intenzivnimi procesi šolanja in pozneje s pričetkom dela na svojem poklicnem področju. Tako gre vsaka poklicna odločitev v mladosti skozi določeno preizkušnjo in verifikacijo. Praksa kaže, da obstaja določen obseg napačnih odločitev, ki pa se kompenzirajo s pomočjo poznejšega preusmerjanja ali ustreznega prilagajanja. Zgodnja odločitev in sistematično uvajanje v določen poklic ima nedvomno nekaj prednosti, ki se lahko tudi pri policijskem poklicu pokažejo kot ugodne.

Problem zgodnje odločitve za poklic policista je tudi formalne narave, ker gre za mladoletne osebe, ki se ne morejo usposabljanje za določeno delo. To se nanaša zlasti na uporabo strelnega orožja in nekaterih tehničnih sredstev. To težavo pozna tudi vrsta drugih poklicev, pri katerih se za opravljanje določenih del zahteva polnoletnost. Rešiti ga je mogoče z ustreznim prerazporejanjem učne snovi in bolj sistematično pripravo na take vrste del. To pa lahko pripelje do razvoja večje odgovornosti in ustreznega ter spoštljivega odnosa do uporabe teh sredstev takrat, ko je posameznik zadostil tudi formalnim pogojem.

Odraslost se kaže kot obdobje, ki sledi otroštvu in mladosti, je predhodnik starosti in se od teh obdobj razlikuje. Ličen (2006) govori o odraslosti, za katero naj bi v zahodni kulturi veljalo, da je obdobje, na katerega se človek pripravlja že v otroštvu. Razlike se generirajo z dvema procesoma, in sicer z individualizacijo in socializacijo. Sociološki modeli raziskav poudarjajo spremembe socialnih vlog, psihološki modeli pa stopnje psihosocialnega razvoja in osebnostne rasti.

7.1.2 Izoliranost učencev od doma in vzgojne težave

Šolanje na Srednji policijski šoli v Tacnu je zaznamovala posebnost, katera je bila značilna za kadetske oziroma vojaške in polvojaške sisteme šolanja. Za omenjene dijake je veljalo obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih ne glede na to, koliko je bilo njihovo bivališče oddaljeno od šole. Ta obveznost je veljala vse od leta 1967 pa do 1992, ko več ni bilo obveznega bivanja v šolskih bivalnih prostorih. Obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih so še oteževali omejeni izhodi v mesto in domov. Srednja šola v Tacnu je bila naravnana tako,

da je bilo veliko šolskih obveznosti potrebno izvajati tudi v popoldanskem času, nočnem času, med vikendi in dela prostimi dnevi. Tu je potrebno izpostaviti raznovrstna dežurstva na različnih mestih šole in klasično vojaško stražo na stražarskih mestih okrog šole, katera se je izvajala nepretrgoma štiriindvajset ur na dan, vsak dan in vse dni v letu. Omejeni so bili tudi odhodi domov med vikendi, in sicer z prej omenjeno stražarsko službo in morebitnim izvajanjem učnih obveznosti v času vikenda. To vse je povzročalo izolacijo od zunanjega sveta in vplivalo na socializacijo dijakov srednje šole v Tacnu. Proti koncu so se razmere seveda spremenile.

Omeniti je potrebno tudi dejstvo, da je obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih onemogočalo tudi druženje z nasprotnim spolom, saj do leta 1998 v Tacensko srednjo šolo niso sprejemali deklet. Tudi to dejstvo je močno vplivalo na socializacijo dijakov omenjene šole.

Vzgojne težave pa so bile običajne težave, značilne za mladostniško odraščanje. Napaka je bila samo v tem, da vzgojitelji, ki so bili odgovorni za bivanje dijakov v šolskih bivalnih prostorih, običajno niso imeli dovolj primernih znanj, da bi se lahko spopadali s temi težavami in jih tudi ustrezno reševali. Omenjeni vzgojitelji so bili namreč policisti, ki so jih iz različnih razlogov premestili iz operativnega dela v Tacen za vzgojitelje. Njihovo spopadanje z vzgojnimi težavami je običajno temeljilo na policijskih metodah in vojaški hierarhiji.

7.1.3 Kadetski način izobraževanja in relativna zaprtost izobraževanja

Muršak (1993: 5–20) poleg vzgojnih vidikov obravnava tudi izobraževalni vidik priprave na policijsko delo. Po njegovem mnenju je področje policijskega dela tako obsežno, da je priučitev za opravljanje tovrstnega dela praktično nemogoča. Delo na policijski postaji je zelo nepredvidljivo in pestro, da ga je v bistvu nemogoče zaupati človeku, ki je specialist samo za določeno področje. Poleg širokega spektra poklicnih znanj, pa je prav splošna izobrazba policista tista, ki mu omogoča, da se znajde v različnih nepredvidljivih situacijah. Prav tako mu omogoča tudi družbeni ugled in večje možnosti vključevanja v svoje socialno okolje. Izobraževanje mora policistu omogočiti poleg širokega spektra strokovnih znanj tudi širok

spekter splošnih znanj, kar pa je po mnenju strokovnjakov komaj mogoče doseči v štirih letih intenzivnega izobraževanja.

Nadalje delo v policiji zahteva nekatere posebne spretnosti in sposobnosti, zlasti ko gre za fizično vzdržljivost, sposobnost samoobrambe, obvladovanje psihičnih in fizičnih stresov in za obvladovanje drugih veščin in spretnosti. Po mnenju strokovnjakov je učljivost za spretnosti in sposobnosti, ki so povezane s fizičnimi predispozicijami, neprimerno večja v mladosti, obenem pa zahteva tudi večletno sistematično pripravo. Razvoj specialnih znanj in usmerjanje v posebna področja dela v policiji zahteva temeljito splošno pripravo in široko bazo temeljnih znanj, čemur ustreza široko zastavljen program štiriletnega šolanja.

7.1.4 Edinstvenost (originalnost) izobraževanja v primerjavi s tujimi sistemi

Pri pregledu sistemov izobraževanja za opravljanje poklica policist v tujini so bile ugotovljene precejšnje razlike pri posameznih evropskih državah. Najprej je potrebno omeniti dejstvo, da nobena evropska država nima zastavljenega sistema izobraževanja za poklic policist preko štiriletnega šolanja, kot je le-to potekalo do leta 2002 v Sloveniji. Vsaka država ima sistem urejen na svojstven način, vsem državam pa je v bistvu enotno, da za poklic policista ne izobražujejo, temveč usposablajo. V bistvu večina držav izvaja poklicno prekvalifikacijo, v katero vključijo dijake po končani srednji šoli in jih naprej preko usposabljanja, ki v različnih evropskih državah traja različno dolgo, usposobijo za opravljanje poklica policist. V določenih državah je potrebna različna stopnja srednješolske izobrazbe, kasneje pa različne evropske države tudi različno dolgo po končanem procesu usposabljanja uvajajo kandidate za policiste v policijsko delo.

7.1.5 Visoki stroški izobraževanja

Visoki stroški izobraževanja so se nanašali predvsem na obvezno štiriletno bivanje dijaka Srednje policijske šole v šolskih bivalnih prostorih, domovih oziroma internatih. To obvezno bivanje v šolski bivalnih prostorih je bilo povezano z velikimi stroški tako ogrevanja teh prostorov, njihovega čiščenja, tekočega vzdrževanja in amortizacije, zagotavljanja določenega

števila vzgojiteljev in spremljevalnega osebja. Obvezno bivanje v šolskih bivalnih prostorih je bilo vezano tudi na zagotavljanje prehrane dijakom Srednje policijske šole kot tudi športnih aktivnosti, dodatnih popoldanskih aktivnosti in drugih spremljevalnih aktivnosti.

Med stroške šolanja na Srednji policijski šoli je potrebno šteti tudi uporabo in obrabo uniforme, ki je predstavljala obvezno oblačilo dijaka Srednje policijske šole. Prav tako so dijaki Srednje policijske šole v šoli dobili vse učne pripomočke, knjige in delovne zvezke, ki so jih potrebovali v procesu izobraževanja za opravljanje poklica policista.

Stroške šolanja so povečevale tudi določene praktične aktivnosti in strokovni predmeti. Tu je potrebno omeniti predvsem usposabljanje dijakov Srednje policijske šole za opravljanje izpita za vožnjo motornega kolesa kot tudi za vožnjo osebnega avtomobila. V ta namen je bilo potrebno zagotoviti določeno število motornih koles in motornih vozil kot tudi poligon in inštruktorje. Nadalje so bili dijaki Srednje policijske šole v času izobraževanja usposobljeni tudi za rokovanje z različnim strelnim orožjem, kar je zopet zahtevalo primerno opremljene učilnice, poligone in strelišča, kot tudi inštruktorje in profesorje.

Dijaki Srednje policijske šole so se udeleževali tudi različnih usposabljanj na terenu, in sicer tako imenovane »Vojaške taktike« in »Policijske taktike«, kar je bilo povezano z bivanjem na terenu, zagotavljanjem logistične podpore, določenega števila inštruktorjev, materialno tehničnih sredstev in ostalega. To so samo nekateri izmed stroškov, ki jih je potrebno omeniti v procesu štiriletnega izobraževanja dijakov v Srednji policijski šoli.

Muršak (1993: 5–20) navaja, da ekonomika danes investicije v izobraževanje obravnava tako kot vse ostale ekonomske investicije, pri čemer se investicije v človeški kapital vendarle obnašajo nekoliko drugače. Predvsem se rentabilnost ne more ugotavljati neposredno, pač pa le posredno in v dolgih časovnih obdobjih. S tega vidika lahko ocenjujemo, da je Slovenija v preteklosti zelo veliko vlagala v izobraževanje policije. Strokovnjaki pa so več ali manj zavzeli enotno stališče, da so bila visoka vlaganja v izobraževanje policije v preteklosti upravičena, kar se je pokazalo in potrdilo v osamosvojitvenih procesih.

7.1.6 Šola daje premalo strokovnega znanja in praktičnega dela

Mladi policisti naj bi imeli po zaključku Srednje policijske šole oziroma ob začetku nastopa službe v policijskih enotah po mnenju Majcna (1996: 69–71) pomanjkljivo znanje strokovnih predmetov. Ti naj bi po pričevanju policijskih vodstvenih delavcev slabo obvladali policijska pooblastila, znanje o kriminalistični taktiki, tehniki in metodiki. Prav tako so večkrat pokazali, da zelo slabo obvladajo praktični postopek. Znanje samoobrambe je bilo na nizki stopnji, tako da marsikateri policist, ki je končal Srednjo policijsko šolo, ni bil uspešen v policijski intervenciji oziroma v privedbi. Zaradi tega je prihajalo do netaktnih intervencij, v katerih so bili mladi policisti večkrat napadeni oziroma jim je bilo uradno dejanje preprečeno. Mladost je velikokrat botrovala slabi oceni predkonfliktne situacije, ki se je kasneje končala s pritožbo zoper neodločno ravnanje policistov. Vodstvo policijskih postaj je nadalje ugotavljalo tudi, da so se mlajši policisti velikokrat izogibali javnosti. Opazovalno službo so tako opravljali v mestnih četrtih, kjer v bistvu ni bilo problematike, in s tem zanemarjali frekventne točke z veliko operativno problematiko.

Radmelič (1996: 47–53) predlaga, da bi bilo potrebno v program Srednje policijske šole vnesti več praktičnih znanj, bolj kvalitetno prakso na policijskih postajah, ki bi trajala dalj časa, urediti status učiteljev in vzgojiteljev, ki bi omogočil zamenjavo neustreznih z ustreznimi. Nadalje bi bilo potrebno mladim policistom v prvem letu službe zagotoviti ustrezno usposobljene in stimulirane mentorje, pripravniško dobo ali učno preizkusno dobo pa bi bilo potrebno podaljšati na eno leto. Po končani pripravniški dobi bi bilo potrebno uvesti strokovni izpit.

Kot je bilo že omenjeno, policist za opravljanje svojega dela potrebuje poleg širokega spektra poklicnih znanj tudi širok spekter splošnih znanj. Po mnenju strokovnjakov je prav splošna izobrazba policista tista, ki policistu omogoča, da se znajde v različnih nepredvidljivih situacijah. Splošna izobrazba policistu omogoča tudi družbeni ugled in večje možnosti vključevanja v svoje socialno okolje. Po mnenju strokovnjakov mora izobraževanje policistu omogočiti poleg širokega spektra strokovnih znanj tudi širok spekter splošnih znanj.

7.1.7 Preširok obseg splošnih predmetov na račun stroke

Omenjeno lahko povežemo s predhodno točko, kjer smo že ugotovili, da policist pri svojem delu potrebuje tako splošna znanja kot tudi strokovna znanja ter veščine in spretnosti. Poudariti je potrebno, da delo v policiji zahteva tudi nekatere posebne spretnosti in sposobnosti, zlasti ko gre za fizično vzdržljivost, sposobnost samoobrambe, obvladovanje psihičnih in fizičnih stresov in za obvladovanje drugih veščin in spretnosti. Prav zaradi omenjenega mora izobraževanje policistov zajemati tako pridobivanje splošne izobrazbe kot tudi strokovne izobrazbe ter spretnosti in veščin. Vse skupaj pa mora biti preneseno na področje praktičnega dela.

Celar (1996: 55–56) navaja, da bi moral sodobni policist razpolagati s širokim interdisciplinarnim znanjem s področja policijskega prava, psihologije, psihopatologije, sociologije, odnosa do globalne družbe, razumevanja multikulturnega prostora do določenih socialnih skupin ter nenazadnje tudi z znanjem policijskih veščin. Po njegovem mnenju bi moral imeti policist tudi dobre psihofizične sposobnosti, da bi lahko prenašal vse strese težkega poklica, ki jih povzročajo mrtvi, ranjeni, delo v posebnih policijskih enotah in drugo. Prav tako se zaveda tudi novih pojavnih oblik kriminalitete na področju organizirane kriminalitete, terorizma, trgovine z prepovedanimi drogami, trgovine z orožjem, trgovine z ukradenimi vozili, ropi, vsemi oblikami nasilja, nedovoljenih migracijah, tihotapstva z radioaktivnimi snovmi, informacijske kriminalitete in drugih pojavnih oblikah. Prav to zahteva usposobljene policiste, ki bodo lahko obvladovali domačo kriminalno in drugo deviantno sceno in pri tem ščitili poštenega državljana in družbo pred nasilnimi posegi.

7.1.8 Nerealne predstave o poklicu in težave v zvezi z motivacijo za poklic

Dejstvo je, da mladostniki, ki so se odločali za izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, niso imeli realnih predstav o samem poklicu. Velikokrat so si izoblikovali svoje predstave, ki so temeljile na dejanjih različnih filmskih junakov. Skozi izobraževalni proces so velikokrat ugotovili svojo zmoto o poklicu, za opravljanje katerega so se odločili in vstopili v izobraževalni proces. Prav srečanje z realnostjo, ki jo prinaša

policijsko delo, je pri posamezniku povzročilo pomanjkanje motivacije za nadaljnje opravljanje poklica. Vse skupaj pa se je lahko odražalo tudi v odhodih posameznikov iz policije.

Dolžino trajanja učnovzgojnega procesa lahko primerjamo z visokimi stroški izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Prav tako se je dolgotrajen izobraževalni proces težko prilagajal hitrim družbenopolitičnim spremembam. Torej težava je bila v odzivnosti dolgotrajnega šolanja na družbenopolitične spremembe.

Probleme med splošno-izobraževalnimi in strokovnimi vsebinami lahko združimo skupaj z relativno nizko ravni strokovnega znanja ob visoki odsotnosti življenjskih izkušenj. Kadetski način izobraževanja naj ne bi bodočih policistov v celoti pripravil na opravljanje zahtevnega policijskega dela.

7.2 Argumenti proti ukinitvi srednje policijske šole

Makovec (1996: 73–78) navaja tudi nekaj argumentov, ki so narekovali potrebo po ohranitvi lastnega izobraževalnega sistema za opravljanje poklica policista:

- strnjeno štiriletno izobraževanje;
- poklicno področje policista je obsežno, zahteva širok spekter splošnih, strokovnih znanj in veščin, ki si jih v drugih izobraževalnih ustanovah ne da pridobiti oziroma je potreben daljši čas za priučitev;
- konstantno zagotavljanje policijskega kadra;
- pomembna vzgojna komponenta (vzgajanje tipičnih policijskih osebnosti);
- identifikacija s poklicem;
- dobra kadrovska baza za ostale operativne službe.

Zagovorniki ohranitve kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist so bili mnenja, da policijsko delo zajema tako širok spekter znanj, da jih policist lahko pridobi samo tekom strnjene štiriletne izobraževanja. Tudi Muršak (1993: 5–20) je bil mišljenja, da je

delo na policijski postaji zelo nepredvidljivo in pestro, zaradi česar ga ne bi bilo mogoče zaupati človeku, ki je usposobljen samo za določeno področje policijskega dela. Poleg širokega spektra poklicnih znanj pa naj bi bila prav splošna izobrazba policista tista, ki mu naj bi olajšala delo v različnih nepredvidljivih situacijah. Izobraževanje za opravljanje poklica policist bi moralo omogočiti široka strokovna znanja. Glede na specifičnost in zahtevnost poklica so se pojavljale tudi težnje po podaljšanju obstoječega kadetskega štiriletnega izobraževanja za opravljanje poklica policist na petletno izobraževanje.

Pojavljale so se tudi ideje, da naj bi bil prvi del izobraževanja za opravljanje poklica policist namenjen predvsem pridobivanju splošnih znanj. Šele v drugem delu izobraževanja naj bi kadeti pridobivali strokovna znanja za opravljanje poklica policist. Delo v policiji med drugim zahteva tudi nekatere posebne spretnosti in sposobnosti, ki se nanašajo predvsem na fizično vzdržljivost, sposobnost samoobrambe ter obvladovanje psihičnih in fizičnih stresov. Za učenje in urjenje fizičnih spretnosti in sposobnosti so veliko bolj dovzetni prav mladostniki.

Prav tako se je potrebno zavedati, da je investicija v izobraževanje bolj rentabilna, če je bolj zgodnja. Stroški, ki nastanejo z vlaganjem v pridobivanje znanja za poklicno delo, so premo sorazmerni s trajanjem uporabe tega znanja. To govori v prid zgodnejšemu vlaganju v znanje, kar ne izključuje niti policije. Izobraževanje za dva poklica je z vidika države dražje kot izobraževanje v zgolj eni poklicni usmeritvi. Če bi ob istem nivoju splošnih znanj posameznika izobrazili za dva poklica, se bi stroški za poklicni del podvojili. Namesto da bi posameznik napredoval in dosegel višji nivo usposobljenosti na enem poklicnem področju, bo končni rezultat dvojnega usposabljanja slabša usposobljenost za dve področji. Učinek dela bo lahko slabši, izobraževanje pa dražje.

Po mnenju Muršaka (1993: 5–20) ima zgodnja odločitev za poklic tudi nekatere pozitivne značilnosti. Ena izmed njih je predvsem štiriletno opazovanje in spremljanje razvoja mladostnika med šolanjem. Le-to omogoča boljše spoznavanje posameznika, kot kateri koli diagnostični psihološki test. Konkretno ravnanje v najrazličnejših situacijah, v katerih lahko posameznika opazujemo in vodimo skozi proces njegovega šolanja, omogoča predvidevanje

njegovega ravnanja tudi v konkretnih življenjskih in poklicnih situacijah, v katerih se bo posameznik znašel.

Prav tako je zgodnja odločitev za poklic pozitivna z vidika sistematične poklicne socializacije mladega človeka, saj omogoča njegov razvoj v takšni smeri, ki bo najbolj ugodna za delo v poklicu. Pri tem je potrebno izvzeti ekstremne posameznike in posameznike s psihičnimi motnjami in boleznimi.

Pri zgodnji odločitvi za poklic je pozitivno tudi sistematično izobraževanje, katero omogoča precejšnje možnosti za vzgojno vplivanje in usmerjanje interesov in razvoja bodočega policista. Tako se tudi tisti nastavki za posamezne osebnostne in karakterne lastnosti lahko ustrezno usmerjajo in razvijajo v smeri, ki bodo koristne za osebnostni razvoj in s tem tudi za delo v policiji. Da bi bilo to doseženo, pa je potrebno zagotoviti kvalitetno vzgojno izobraževalno delo.

Srednja policijska šola je zagotavljala tudi enakomeren in konstanten dotok kadra v policijo. Po trditvah pristojnih se je za izobraževanje vedno prijavilo veliko več kandidatov, kot je bilo razpisanih mest. Prav ta masa prijavljenih kandidatov za izobraževanje na srednji policijski šoli je pristojnim omogočala, da so preko selekcijskih postopkov izbrali najbolj primerne kandidate za nadaljnje izobraževanje. Kadeti, ki so vstopili v proces izobraževanja za opravljanje poklica policist, glede na svojo mladost še niso imeli docela izoblikovane osebnosti. Izobraževalni proces in policijska sredina, v kateri je bilo obvezno popoldansko bivanje, so tekom štiriletnega izobraževanja močno vplivali na identifikacijo s poklicem in izoblikovanje »policijske osebnosti«.

Prav slednje je bil največji kapital, ki ga je ustvarjal štiriletni kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist. Prav ta sistem izobraževanja je v policijo vnašal dokaj izobražene in zanesljive kadre, ki so bili identificirani s poklicem, ki so ga opravljali. Pri večini policistov iz štiriletnega kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist pa je bilo zaznati veliko dokaj podobnih karakternih značilnosti, ki so se kazale v iskanju pravičnosti, uveljavljanju reda, določeni meri agresivnosti in ostalih. Srednja policijska šola in njeni

»izdelki« so predstavljali kadrovske baze, iz katere se je dopolnjevala tako policija kot druge operativne službe, ki so pri svojem delu uporabljale policijska pooblastila.

Velikokrat so bili izpostavljeni tudi visoki stroški štiriletnega izobraževanja kadetov v primerjavi z udeleženci poklicne prekvalifikacije. Že površna krajša primerjava stroškov kadetskega sistema izobraževanja s stroški usposabljanja kandidatov za opravljanje poklica policist je pokazala, da ni nikakršne razlike. Če odmislimo ceno osebja, ki je sedaj udeleženo in je tudi bilo udeleženo v procesu izobraževanja kadetov, lahko primerjamo samo štiriletno skrb za kadete, ki so imeli brezplačno izobraževanje. Udeleženci izobraževanja odraslih pa prejemajo poleg brezplačnega izobraževanja še plačo. Tako o večjih stroških izobraževanja, ki ga naj bi prinesel kadetski sistem izobraževanja, nikakor ne moremo govoriti.

Izobraževanje za dva poklica je z vidika države dražje kot izobraževanje v zgolj eni poklicni usmeritvi. Če bi ob istem nivoju splošnih znanj posameznika izobrazili za dva poklica, se bi stroški za poklicni del podvojili. Namesto da bi posameznik napredoval in dosegel višji nivo usposobljenosti na enem poklicnem področju, bo končni rezultat dvojnega usposabljanja slabša usposobljenost za dve področji.

Pristaši ohranitve Srednje policijske šole so bili mnenja, da vse ostale oblike izobraževanja za opravljanje poklica policist ne zagotavljajo dovolj strokovnega kadra za delo v policiji. Predvsem strokovnjaki iz vrst policije so zagovarjali dejstvo, da večina osnovnega policijskega dela zahteva usposobljenost za poseben poklic, za katerega sta značilna posebna poklicna identiteta, identifikacija in etika. Vse omenjeno pa lahko po njihovem mnenju nudi oziroma omogoči le daljša sistematična temeljna poklicna priprava. Prav tako so bili mnenja, da so le-te za državo in družbo še dražje ali pa predstavljajo nevarnost, da bi se država pri izobraževanju policistov povsem prepustila trgu delovne sile. V bistvu se lahko skozi sistem izobraževanja odraslih policiste izobrazijo in usposobi s področja vseh strokovnih predmetov. Veliko težje pa je starejšim udeležencem izobraževanja, ki že imajo izoblikovano svojo osebnost in mnenje o neki organizaciji, privzgojiti in priučiti pripadnost le-tej organizaciji.

Tabela 7.1: Vzroki za in proti ukinitvi Srednje policijske šole

Vzroki za ukinitve Srednje policijske šole	Vzroki proti ukinitvi Srednje policijske šole
Prezgodnja odločitev za poklic policist po končani osnovni šoli.	Strnjeno štiriletno izobraževanje.
Izoliranost učencev od doma in vzgojne težave.	Poklicno področje policista je obsežno, zahteva širok spekter splošnih, strokovnih znanj in veščin, ki si jih v drugih izobraževalnih ustanovah ne da pridobiti, oziroma je potreben daljši čas za priučitev.
Kadetski način izobraževanja in relativna zaprtost izobraževanja.	Konstantno zagotavljanje policijskega kadra.
Edinstvenost (originalnost) izobraževanja v primerjavi s tujimi sistemi.	Pomembna vzgojna komponenta (vzgajanje tipičnih policijskih osebnosti).
Visoki stroški izobraževanja.	Identifikacija s poklicem.
Šola daje premalo strokovnega znanja in praktičnega dela.	Dobra kadrovska baza za ostale operativne službe.
Preširok obseg splošnih predmetov na račun stroke.	
Nerealne predstave o poklicu in težave v zvezi z motivacijo za poklic.	

Vir: Na podlagi Zbornika izobraževanje za poklic policist (1996), Ljubljana, pripravil Božidar John Željko.

8 IZOBRAŽEVALNI PROGRAM POLICIST – PROGRAM ZA ODRASLE

Policijski izobraževalni sistem ima zelo dolgo tradicijo, v zgodovinskem razvoju pa se je dopolnjeval in prilagajal potrebam, ki so jih narekovale družbene razmere. V razvoju policijskega izobraževanja je bilo nekaj pomembnih mejnikov, med katerimi je treba posebej omeniti razvojno obdobje po letu 1998.

V nadaljevanju bo govor o modelu izobraževanja policistov, ki ni nov in ga poznamo tako pri nas kot tudi v tujini. Gre za model, ki v izobraževanje vključuje le kandidate, ki so že končali neko poklicno izobraževanje in torej že imajo določeno poklicno izobrazbo. Prehod na nov način usposabljanja za poklic policista ni v Sloveniji nič novega. Tovrstna prekvalifikacija je že potekala vzporedno s tako imenovano Srednjo policijsko šolo v Tacnu. Gre samo za uveljavitev sistema, ki se je v Sloveniji odvijal že dalj časa nekako v senci srednje policijske šole. Novi sistem je dvignil stopnjo predhodne izobrazbe, na podlagi katere se je mogoče nadalje usposablјati za poklic policista. Nepotrebno je posebej poudarjati, da nikakor ne more biti triletna poklicna izobrazba tisti temelj, na katerem bi bodoči policisti naprej gradili nadaljnje usposabljanje za poklic policista. Le-ta namreč ne bi zagotavljala dovolj splošne izobrazbe, katere nivo se danes za potrebe dela v policiji nenehno dviga. Tudi sam transfer oziroma prenos strokovnih poklicnih znanj, ki jih imajo kandidati s končano triletno srednjo strokovno šolo, je navadno ozek in omejen le na področje, za katerega se pripravljajo.

V času obstoja Srednje policijske šole je bilo možno pridobiti poklic policista preko dveh možnosti prekvalifikacije. Prvo možnost so lahko izkoristili tisti, ki so se po končani kateri koli štiriletni srednji šoli zaposlili kot pripravniki za policiste. Ti so morali imeti odslužen vojaški rok, njihova prekvalifikacija pa je trajala 21 tednov ali 835 ur. Drugo možnost prekvalifikacije je predstavljal program prekvalifikacije, ki je bil namenjen zaposlenim policistom pripravnikom, ki so predhodno končali program usposabljanja za pomožne policiste in so imeli končano katero koli štiriletno srednjo šolo. Ta program je trajal 14 tednov oziroma 575 ur. Upoštevajoč dejstvo, da je program usposabljanja pomožnih policistov že zajemal praktično vse strokovne predmete, med programoma prekvalifikacije ni bilo bistvenih razlik. Število posameznih ur obeh možnosti prekvalifikacije prikazuje spodnja tabela (glej Gorenak, 1996: 37–46).

Tabela 8.1: Predmetnik dveh možnosti prekvalifikacije za poklic policist

PREDMETI	ŠTEVILO UR PO OBEH PROGRAMIH POLICIST PRIPAVNIK	PREKVALIFIKACIJA POMOŽNI POLICIST
Notranje zadeve	110	90
Kriminalistika	120	90
Pravo o prekrških	90	70
Kazensko pravo	90	70
Informatika in telekomunikacije	90	70
Prometna varnost	80	60
Samoobramba	90	60
Psihologija	35	35
Tuj jezik (strokovni)	30	30
Policijska taktika	100	
SKUPAJ:	835	575

Vir: Gorenak, 1996. Kako do poklica policist glede na novo zakonodajo. Zbornik izobraževanje za poklic policist, Ljubljana. Str. 37–46.

Model, po katerem glavna pot do poklica policista vodi preko prekvalifikacije iz drugih, pretežno tehniških področij, zastavlja vprašanje poklicne preusmeritve posameznika. Ključno vprašanje, ki se pri tem zastavlja, je, zakaj nekdo, ki je v svojem strokovnem poklicnem področju dosegel določeno raven izobrazbe, spreminja poklicno področje in v bistvu zapušča svojo prvotno poklicno pot. Tu so mišljene predvsem spremembe, ki ne pomenijo nadgradnje ali preusmeritve znotraj istega strokovnega in poklicnega področja.

8.1 Možni razlogi za poklicno prekvalifikacijo v poklic policist

Različni avtorji navajajo različne razloge, zakaj se osebe odločajo za poklicno prekvalifikacijo iz enega poklica v drug poklic. Prav tako so različni tudi razlogi, zaradi katerih se osebe odločajo za poklicno prekvalifikacijo iz svojega prvotnega poklica za opravljanje poklica policist. Muršak (1993: 5–13) govori o štirih razlogih, zaradi katerih se ljudje odločajo za poklicno prekvalifikacijo. Kot prvi razlog omenja, da je posameznik lahko ugotovil, da je izbral poklic, ki ne odgovarja njegovim interesom, lastnostim in sposobnostim. Tak razlog je pogost v najrazličnejših poklicih in posamezniki ga rešujejo na različne načine, pretežno tako,

da se preusmerjajo v druge poklice in na novo ali z intenzivnim dodatnim izobraževanjem pridobivajo znanja za tista dela, za katera menijo, da jim ustrezajo. V tem primeru obstaja velika nevarnost, da se odločajo napačno na podlagi predstav, ki ne ustrezajo dejanskemu stanju. Neuspela prva poklicna izbira pomeni določeno tveganje tudi pri naslednji.

Kot drugi razlog avtor navaja, da posameznik v svoji poklicni karieri ne uspeva, čeprav ima ustrezne sposobnosti in znanje pa tudi interes. Zaradi omenjenega se posameznik preusmerja drugam, kjer meni, da ima več možnosti. Tudi v tem primeru je težko ugotoviti prave razloge za neuspeh na prvem področju. Lahko gre za določeno stopnjo nesposobnosti, neznanja ali slabih delovnih in življenjskih navad. Druga poklicna odločitev ponavadi temelji zgolj na objektivni presoji možnosti, ne pa tudi na oblikovanem interesu in sposobnostih. Ta možnost je lahko zelo sporna, saj kaže na določeno stopnjo preračunljivosti, kar pa ne more biti osnova za dobro delo policista.

Tretji razlog za poklicno prekvalifikacijo v poklic policista naj bi bil po mnenju avtorja ta, da je posameznik izgubil delo ali ni poiskal druge možnosti zaposlitve. Zaradi omenjenega se je odločil za preusmeritev in poklicno prekvalifikacijo ter se tako poskušal rešiti grozeče brezposelnosti. Tako kadrovanje v policijski poklic je lahko sporno iz več razlogov. Prvi je, da ne bi šlo za zavestno odločitev za delo v policiji, kar ne more biti dobro izhodišče za zahtevno in odgovorno policijsko delo.

Kot četrti možni razlog za poklicno prekvalifikacijo v poklic policista avtor navaja, da je posameznik na svojem poklicnem področju uspešen in zadovoljen, bi pa rad svoje znanje uporabil za delo v policiji. Tak posameznik bi želel v policiji razvijati svojo specialnost, veščine in spretnosti za potrebe policije. Tovrstni primeri naj bi po trditvah avtorja obstajali, v praksi pa naj bi bili zelo redki. Predvsem naj bi bilo težko najti dovolj poklicno uspešnih posameznikov, ki bi hoteli in želeli delati v policiji kot policisti.

Na podlagi Zakona o policiji (1998) je bil s 1. 4. 2000 uveljavljen Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Ministrstvu za notranje zadeve in Policiji. Področje izobraževanja in usposabljanja v policiji je s tem aktom dobilo potrditev kot izredno

pomembno področje dela v obliki novoustanovljene organizacijske enote Policijske akademije. Policijska akademija je notranja organizacijska enota Generalne policijske uprave, ki skrbi za načrtovanje in izvajanje izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja za potrebe policije. Njeno poslanstvo je stalna skrb za strokovno usposabljanje delavcev policije, ki bodo kompetentno in v zadovoljstvo državljanov oziroma javnosti opravljali svoje naloge (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

8.2 Izobraževalni program policist – program za odrasle

Leta 1999 je srednješolski program izobraževanja policistov zamenjal program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Omenjeni program izobraževanja odraslih je verificiral Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje. Način usposabljanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist je po mnenju pristojnih povezan s sodobnimi pristopi.¹³

¹³ Leta 2000 je bil v okviru Policijske Akademije ustanovljen Programski svet policijske akademije, kateri skrbi za strateško načrtovanje in izvajanje izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja v policiji. Programski svet določa prioritete na področju policijskega izobraževanja, obravnava predlog kataloga usposabljanj za vsako leto in nove programe izpopolnjevanja in usposabljanja, katere predlaga v podpis generalnemu direktorju policije (Koren, 2002: 95).

Svoje poslanstvo Policijska akademija uresničuje s programi svojih notranjeorganizacijskih enot:

Višje policijske šole (izobraževalni program višji policist);

- Šole za policiste;
- Centra za izpopolnjevanje in izpostavljanje (oddelka za usposabljanje pomožne policije, oddelka za izpopolnjevanje in usposabljanje Gotenica; avtošole);
- Oddelka za šolanje službenih psov;
- Šolskega operativno-komunikacijskega centra;
- Oddelka za podporo;
- Oddelka vrhunskih športnikov (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

Namen omenjenega načina usposabljanja je po mnenju pristojnih posredovati bodočim policistom sklop znanj in veščin, potrebnih za uspešno izvajanje nove miselnosti in novih načinov dela. Osemnajst mesecev trajajoč program za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist je javno verificiran program. Po zagotovilih pristojnih je načrtovan tako, da zadovoljuje stvarnim potrebam policijske stroke in vsakodnevnim delovnim nalogam, upošteva pa tudi dejstvo, da slovenska policija opravlja svoje naloge znotraj Evropske unije.

Omenjeni program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist je bil potrjen s Pravilnikom o izobraževalnem programu za odrasle za pridobitev srednje strokovne izobrazbe Policist (2004).

Program je zasnovan v treh modulih z dvema vmesnima obdobjema praktičnega učenja in dela, ki ga kandidati za policiste opravljajo na policijskih postajah. Omenjeni način pridobivanja izobrazbe za opravljanje poklica policist daje velik pomen temu, da policisti povezujejo teorijo in poznavanje zakonodaje z vsakdanjimi življenjskimi okoliščinami, v katerih se morajo pozneje poklicno odločati in ukrepati. Omenjeni sistem izobraževanja daje velik pomen tudi dejstvu, da kandidati opravljajo prakso na policijski postaji, na kateri bodo pozneje zaposleni. Na ta način se odgovornost za učenje kot proces in rezultat tega učenja porazdeli med šolo in policijsko postajo, ki je prav gotovo motivirana za dobro usposobljenega policista.

Večina kandidatov in kandidatk tekom izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist biva v domu v Tacnu, čeprav le-to ni obvezno.

V izobraževalni program policist – program za odrasle, ki je javno verificiran, se lahko vključi tisti, ki na podlagi razpisa sklene v policiji delovno razmerje za določen čas in ob sklenitvi izpolnjuje naslednje pogoje:

- končana srednja strokovna šola ali gimnazija;
- državljanstvo Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji;
- ne sme biti pravnomočno obsojen zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ne sme biti obsojen na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece;

- ne sme biti v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja iz prejšnje alineje;
- nima dvojnega državljanstva;
- ni uveljavljal ugovora vesti vojaški dolžnosti;
- ima vozniško dovoljenje B-kategorije;
- ustrezne psihofizične sposobnosti (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

Koren (2002) navaja še dva pogoja, ki jih naj bi izpolnjeval kandidat, kateri se želi vključiti v izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Ta pogoja sta, da kandidat ni starejši od 30 let in da sklene delovno razmerje v policiji.

Psihofizične sposobnosti ugotavlja Policija na predizbirnem testu, na preizkusu telesnih zmogljivosti, zdravniškem pregledu in pri selekcijskem intervjuju.

Izobraževalni program se imenuje Izobraževalni program za odrasle za pridobitev srednje strokovne izobrazbe policist. Cilji izobraževalnega programa so, da se kandidati za policiste v izobraževalnem programu usposobijo za:

- opravljanje nalog, ki zagotavljajo varnost življenja, osebno varnost in varnost premoženja ljudi;
- opravljanje splošnih nalog policista, primerljivo z državami EU;
- uporabo zakonov in predpisov skupaj s temeljno državno in evropsko zakonodajo pri izvajanju nalog in pooblastil;
- delovanje po zakonih, prepoznavanje protipravnih dejanj in odkrivanje storilcev ter ustrezno uporabo policijskih pooblastil;
- spoštovanje in varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
- pomoč pri reševanju problemov v skupnosti v smislu preventivnega delovanja in zatiranja kriminalitete (Izobraževalni program policist, 2004).

V izobraževalnem programu kandidati:

- spoznajo in razumejo organizacijo policije in naravo policijskega dela;
- spoznajo in upoštevajo etična načela policijskega kodeksa pri svojem delu;

- razvijajo socialne veščine, zlasti komunikacijske spretnosti;
- razvijajo osebne, socialne in strokovne kompetence skladno z načeli vseživljenjskega učenja;
- spoznajo tehnična sredstva in opremo ter jih znajo ustrezno izbrati in varno uporabljati pri svojem delu in pri izvajanju policijskih pooblastil;
- krepijo in vzdržujejo psihofizično pripravljenost, pomembno za policijsko delo (Izobraževalni program policist, 2004).

Izobraževalni program za odrasle za pridobitev srednje strokovne izobrazbe policist traja 18 mesecev. Pogoji za vključitev v omenjeni program se delijo na splošne pogoje in na posebne pogoje. Splošni pogoji določajo, da se v izobraževalni program za pridobitev srednje strokovne izobrazbe policist lahko vključi, kdor je z maturo ali s poklicno maturo končal gimnazijo ali kateri koli program srednjega strokovnega izobraževanja. Kandidat, ki izpolnjuje splošne pogoje, mora imeti tudi sklenjeno pogodbo o zaposlitvi s policijo, kar je opredeljeno kot posebni pogoj.

Izobraževalni program za odrasle za pridobitev srednje strokovne izobrazbe policist predvideva obvezno preverjanje in ocenjevanje znanja. Znanje se preverja in ocenjuje pri pouku ali izpitu iz naslednji predmetov:

- Pravo in prekrški;
- Organizacija in naloge policije;
- Policijska pooblastila;
- Kriminalistika s kazenskim pravom;
- Policijska taktika;
- Informatika in telekomunikacije;
- Socialne veščine;
- Sporočanje v slovenskem in tujem jeziku – strokovna terminologija;
- Praktični postopki in veščine;
- Vožnja vozil policije;
- Prva pomoč;

- Praktično izobraževanje v policijskih enotah (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

8.3 Prijava kandidatov za policiste

Kandidatova prijava mora vsebovati:

1. Izjavo o izpolnjevanju pogoja glede zahtevane izobrazbe, iz katere mora biti razvidna stopnja in smer izobrazbe ter leto in ustanova, na kateri je bila izobrazba pridobljena;
2. Izjavo kandidata da:
 - je državljan Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji;
 - ni bil pravnomočno obsojen zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ni bil obsojen na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece;
 - ni v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja iz prejšnje alineje;
 - nima dvojnega državljanstva;
 - ni uveljavljal pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti (moški);
 - ima vozniško dovoljenje B-kategorije.
3. Kandidat lahko k svoji prijavi priloži dokazila, ki dokazujejo izpolnjevanje zgoraj navedenih pogojev, ali pa poda izjavo, da za namen tega izbirnega postopka ministrstvu za notranje zadeve, policiji, dovoljuje pridobitev podatkov iz 2. točke iz uradnih evidenc.

Prijava naj bi vsebovala tudi kratek življenjepis ter navedbo, da kandidat v njej poleg formalne izobrazbe navede tudi druga znanja in veščine, ki jih je pridobil.

Formalno nepopolnih prijav, iz katerih ni mogoče razbrati, da kandidat izpolnjuje pogoje, navedene v javni objavi, policija ne uvrsti v izbirni postopek. O opravljeni izbiri policija pisno obvesti kandidate v osmih dneh po opravljeni izbiri.

Policija nato kandidate, ki izpolnjujejo formalne pogoje, povabi v okviru izbirnega postopka k opravljanju preizkusa telesnih zmogljivosti, na psihološki pregled, na zdravniški pregled in na selekcijski intervju. Nato policija z izbranimi kandidati sklene delovno razmerje za določen čas in jih napoti na usposabljanje v policijsko akademijo (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/razpis-kandidati07.php>).

8.4 Potek izbirnega postopka

V okviru izbirnega postopka kandidati opravljajo naslednje preizkuse oziroma preglede:

- preizkus telesnih zmogljivosti;
- psihološki pregled (pisni in psihološki intervju);
- zdravniški pregled.

Nato policija povabi kandidate, ki uspešno opravijo oba preizkusa, na zdravniški pregled in psihološki intervju. O opravljeni izbiri policija pisno obvesti kandidate ter z njimi sklene delovno razmerje za določen čas do 5 let (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/potekIzbirnegaPostopka07.php>).

8.5 Zdravstvene in psihofizične zahteve

Za vključitev v program usposabljanja so potrebne posebne zdravstvene in psihofizične zahteve:

- ustrezne duševne lastnosti: primerne intelektualne sposobnosti, emocionalna stabilnost, ustrezna motivacija, primerne verbalne sposobnosti, ustrezne osebnostne lastnosti;
- dobre psihomotorne sposobnosti;
- odsotnost psihopatološke simptomatike;
- dobra oksiformna kapaciteta, obrambna sposobnost in strjevanje krvi;
- normalno stanje živčevja in čutil: brezhibne vidne funkcije, normalen sluh in ravnotežje, normalne govorne sposobnosti;

- normalno stanje obtočil, dihal, prebavil, sečil, kože;
- normalno stanje gibal z ustrežno telesno zgradbo;
- dobra fizična kondicija in vzdržljivost za fizične napore (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/psihofizicneZahteve.php>).

8.6 Preizkus telesnih zmogljivosti in kriteriji

Kandidat mora pred sprejemom v postopek izobraževanja za opravljanje poklica policist uspešno opraviti tudi preizkus telesnih zmogljivosti. Preizkus telesnih zmogljivosti obsega:

- Skok v daljino z mesta;
- Cooperjev test;
- Premagovanje ovir nazaj;
- Vesa v zgibi;
- Tek na šestdeset metrov.¹⁴

¹⁴ Preizkus teka na 60 metrov se izvaja v veliki telovadnici, start je pol-visok, teče pa se v polkrogu. Kandidat ima možnost ponovitve samo v primeru padca. S preizkusom se meri motorično lastnost hitrosti. Preizkus skoka v daljino z mesta se opravlja na posebni preprogi za merjenje skoka v daljino. Odriv mora biti sonožen. Pred odzivom se sme kandidat vzpeti na prste, ne sme pa izvesti odriva s poprejšnjim poskokom. Preizkus meri motorično lastnost, eksplozivnost, odrivno moč nog ter koordinacijo odriva. Pri premagovanju ovir nazaj mora kandidat z vzvratno hojo po vseh štirih, pri čemer z rokami ne sme drseti, preiti prostor v razdalji 10 metrov. Preizkus meri motorično sposobnost koordinacije gibanja vzvratno, koordiniranje prenosa obremenitev vseh okončin in prostorskega zaznavanja. Pri vesi v zgibi kandidat na drogu vztraja v vesi s pokrčenimi rokami v podprijemu. Ves čas mora imeti brado nad višino droga. Preizkus meri vzdržljivost v moči mišic ramenskega obroča, prsnih mišic in upogibalk rok ter dinamično moč rok. Cooperjev test v dolžini 2400 metrov za kandidate in 1600 metrov za kandidatke predstavlja tek vzdržljivosti in se izvaja na atletski stezi. Meri se vzdržljivost srčno-žilnega in dihalnega sistema ter vzdržljivost mišic nog. Kandidat oz. kandidatka, ki je neuspešen pri tem preizkusu, ne opravi sprejemnih izpitov (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/kriteriji.php>).

Nato policija z izbranimi kandidati sklene delovno razmerje za določen čas in jih napoti na usposabljanje v policijsko akademijo (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/razpis-kandidati07.php>).

Koren (2002: 103) navaja, da izbirni postopek za kandidate in kandidatke za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist opravlja kadrovska služba v sodelovanju s policijsko akademijo. Policijske uprave vse vloge odstopijo kadrovski službi policije, ki glede na kadrovske potrebe po posameznih regijah vabi kandidate in kandidatke, ki izpolnjujejo formalne pogoje, na preizkus telesnih zmogljivosti in psihološki pregled. Vsi, ki uspešno opravijo preizkus telesnih zmogljivosti, še isti dan opravljajo psihološki pregled, s katerim se ugotavlja predvsem kandidatovo duševno zdravje, emocionalna zrelost in stabilnost ter primernost intelektualnih sposobnosti. Naslednje sito je zdravniški pregled, pri katerem se preverja, ali imajo kandidati in kandidatke primerno telesno zgradbo. Bodoči policist oziroma policistka ne sme imeti nobene kronične bolezni, okvare ali hibe, ki bi ga ali jo lahko ovirale pri delu. V zaključni fazi se kandidate, ki uspešno opravijo vse preizkuse, razvrsti glede na dosežene rezultate ter glede na kadrovske potrebe po posameznih regijah. Izbrani kandidati se nato vključijo v program izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policista. Prav tako policija z izbranimi kandidati za čas izobraževanja sklene delovno razmerje za določen čas.

8.7 Pogoji za dokončanje izobraževanja

Pogoji za dokončanje izobraževanja oziroma programa so:

- Uspešno opravljene vaje, izpiti in praktično izobraževanje v šoli ter delovnem procesu;
- Uspešno opravljena drugi in četrti predmet poklicne mature.

Kandidat je lahko ocenjen pri vajah, praktičnem izobraževanju v šoli in v delovnem procesu samo, če je opravil najmanj 80 % s programom določenih obveznosti. Poklicno maturo lahko opravlja kandidat, ki je uspešno opravil vse obveznosti po programu.

Poklicna matura obsega obvezni in izbirni del:

1. Obvezni del obsega:
 - Pisni in ustni izpit iz slovenščine ter pisni in ustni izpit iz policijskih pooblastil.
2. Izbirni del obsega:
 - Pisni in ustni izpit iz matematike ali tujega jezika;
 - Storitve in zagovor (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

Tabela 8.2: Predmetnik izobraževanja odraslih pri izobraževalnem programu policist

PREDMET	ŠTEVILO UR V PROGRAMU
A. Strokovno-teoretični predmeti	
Pravo in prekrški (Tematska področja: pravo o prekrških, upravni postopek, mejne zadeve in tujci, varnost cestnega prometa).	260
Organizacija in naloge policije	110
Policijska pooblastila	100
Kriminalistika s kazenskim pravom	220
Policijska taktika	180
Informatika in telekomunikacije	120
Socialne veščine (Tematska področja: psihologija in komunikacijske veščine, poklicna etika)	120
Sporočanje v slovenskem in tujem jeziku – strokovna terminologija	60
B. Praktično izobraževanje v šoli	
Praktični postopki in veščine (Tematska področja: praktični postopki, samoobramba, psihofizična priprava)	270
Vožnja vozil policije	15
Prva pomoč	15
C. Praktično izobraževanje v delovnem procesu	
Praktično izobraževanje v policijskih enotah	720
Skupno število ur A + B + C	2.190

Vir: <http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>, dne 13. 1. 2008.

Urnik je naravnan tako, da omogoča predavateljem več svobode pri oblikovanju vaj in uporabi različnih učnih metod. Program se izvaja po principih izkustvenega učenja, kar pomeni uporabo metod, kot so študija primera, simulacije, igre vlog, delo v skupinah in podobno. Z vajami in skupinskim delom kandidati pridobivajo večšine medsebojnega komuniciranja in dela v skupini.

8.8 Organiziranje izvajanja izobraževanja

Izobraževanje poteka v dveh delih, pri čemer mora biti kandidat za nadaljevanje izobraževanja v drugem delu programa pozitivno ocenjen v prvem delu programa. Pozitivna ocena mora zajemati vsebine strokovnega dela v šoli in uspešno opravljeno praktično izobraževanje v policijskih enotah.

Prvi del izobraževanja obsega:

- strokovni del v šoli, ki traja 26 tednov.

Prvi del predstavlja osnovno strokovno, teoretično in praktično izobraževanje za policijski poklic. Kandidati spoznavajo temeljne pravne, teoretične in praktične zakonitosti ter principe policijskega dela in urijo osnovne policijske veščine.

- praktično izobraževanje v policijskih enotah, ki traja 6 tednov.

Praktično izobraževanje v policijski enoti je namenjeno povezovanju strokovno-teoretičnega znanja s prakso, s spremljanjem in opazovanjem policijskega dela.

Drugi del izobraževanja obsega:

- strokovni del v šoli, ki traja 20 tednov.

Tu se kandidati učijo povezovati znanja z različnih pravnih in strokovnih področij v preprostih in kompleksnih primerih, poglobijo določena pravna in teoretična znanja, rešujejo probleme in urijo policijske postopke in veščine.

- praktično izobraževanje v policijskih enotah, ki traja 12 tednov.

Praktično izobraževanje je namenjeno poklicni in delovni usposobljenosti na podlagi poznavanja in razumevanja strokovno teoretičnih temeljev za policijsko delo ter pridobivanju sposobnosti predvideti posledice strokovnih odločitev in opravil. Praktično izobraževanje v drugem delu je učenje z delom ob pomoči in vodstvu inštruktorjev na policijskih postajah.

- zaključek, ki traja 3 tedne.

Obsega priprave na zaključek izobraževanja in izvedba izpitov drugega in četrtega predmeta poklicne mature (<http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html>).

Po zaključku usposabljanja policija z izbranimi kandidati sklene pogodbo o zaposlitvi za določen čas do 5 let, za opravljanje nalog varovanja zunanje meje evropske unije in varovanja objektov, ki jih v skladu s predpisi varuje policija. Policija lahko podaljšuje pogodbo za enako časovno obdobje (<http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/razpis-kandidati07.php>).

Ličen (2006) navaja, da zdajšnji sistem izobraževanja odraslih v zahodnem svetu načrtuje in izvaja mnogo programov, ki večinoma sledijo prikritim shemam imperativov informacijskega kapitalizma. V družinskem izobraževanju pa so se pogosto razvijali tisti programi, ki so bili potrebni zaradi težav v družinah, ko se je izobraževanje že prepletalo s terapijo in nadzorom.

Trenutni sistem izobraževanja policistov v Sloveniji temelji na poklicni prekvalifikaciji kandidatov, katera traja 18 mesecev. Velik poudarek je na izbirnem postopku kandidatov, ki morajo poleg umskih in psihičnih kriterijev pokazati tudi dobro fizično kondicijo in motoriko. Kandidati so izbrani na podlagi preverjanja in primerjanja rezultatov sprejemnega izpita. Tajnica šole Marta Mur Poklukar (intervju, marec 2008) je v intervjuju izrazila veliko zaskrbljenost, saj po njenem mnenju na sprejemne izpite ne prihajajo dovolj kakovostni

kandidati, tako da je velikokrat potrebno zniževati kriterije za sprejetje določenega števila kandidatov.

Izbrani kandidati morajo najprej skleniti delovno razmerje v policiji, nato pa so napoteni na izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Pred napotitvijo na izobraževanje s policijo sklenejo pogodbo za čas izobraževanja, v kateri so določene njihove pravice in dolžnosti. Z omenjeno pogodbo je namreč kandidatom v času šolanja zagotovljeno prejemanje plače, prav tako pa imajo tudi druge ugodnosti. Te ugodnosti so brezplačno osemnajstmesečno izobraževanje, brezplačna nastanitev, brezplačna prehrana, brezplačna uniforma, povrnitev potnih stroškov od doma do šole ter druge ugodnosti. Udeleženka tovrstnega izobraževanja Petra Goli (intervju, marec 2008) je v intervjuju potrdila vse navedene ugodnosti, kot dolžnost pa je navedla samo pravočasno opravljanje izpitov.

Izobraževalni proces je zastavljen na kombinaciji teoretičnega učenja in praktičnega dela oziroma prenašanja teoretičnega znanja v praktično delo. Kandidati tekom poklicne prekvalifikacije skozi proces izobraževanja odraslih pridobivajo samo znanja strokovnih predmetov s področja prava, upravnega prava, prava o prekrških, kriminalistike ter ostalih ozkospecializiranih policijskih predmetov. Predmetnik ne vsebuje splošnih predmetov, saj so jih kandidati osvojili že tekom srednješolskega izobraževanja. Izobraževalni proces zahteva tudi izvajanje obvezne prakse v policijskih enotah tekom izvajanja poklicne prekvalifikacije. Tako kandidati utrjujejo pridobljena teoretična znanja tekom operativnega dela v samih policijskih enotah. Po končanem izobraževalnem procesu kandidati opravijo predvidene izpite in opravijo poklicno maturo ter s tem formalno zaključijo proces poklicne prekvalifikacije ali izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Nato kandidati nastopijo opravljanje pripravniške dobe, skozi katero združijo vsa pridobljena teoretična znanja s praktičnim operativnim delom na terenu.

Omenjeni program izobraževanja odraslih za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist predvideva za kandidate veliko ugodnosti, neizpolnjevanje dolžnosti pa ni sankcionirano. Kandidati kljub sklenjeni začasni pogodbi o zaposlitvi v policiji in pogodbi o izobraževanju nimajo do policije nikakršnih obveznosti v primeru neizpolnjevanja pogodbenih

obveznosti. V kolikor se kandidat odloči tekom izobraževanja le-to prekiniti, to lahko stori brez kakršnih koli posledic kadar koli tekom izobraževanja. Pri tem ni zavezan do povrnitve kakršnih koli stroškov izobraževanja, niti do povrnitve materialnih koristi drugih ugodnosti. Kandidat se lahko kadar koli tekom izobraževanja premisli in odstopi od izobraževanja brez kakršnih koli posledic. To kaže na liberalnost celotnega današnjega sistema izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Tu se pojavlja vprašanje, zakaj se glede na tovrstne liberalne pogoje izobraževanja in skoraj nikakršne posledice odstopa od omenjenega izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist ne odloča več kandidatov.

9 USPOSABLJANJE ZA VAROVANJE ZUNANJE MEJE

Vstop Slovenije v Evropsko unijo in posledično nekoliko pozneje v Schengensko območje je povzročil velike potrebe po policistih za varovanje zunanje oziroma Schengenske meje Evropske unije. Velike potrebe in časovna stiska so od pristojnih zahtevale izvedbo takojšnjih ukrepov za zagotovitev zadostnega števila policistov za varovanje zunanje meje Evropske unije. Tako je bila sprejeta odločitev o uvedbi Programa usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in pripravah na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005).

Kot je razvidno že iz samega imena programa, gre v omenjenem primeru za usposabljanje delavcev policije in ne za njihovo izobraževanje. Program usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005) določa cilje usposabljanje. Delavci policije se naj bi po omenjenem programu usposobili za:

- opravljanje nalog varovanja državne meje in opravljanje mejne kontrole;
- opravljanje nalog, določenih v predpisih o tujcih;
- opravljanje nalog, ki zagotavljajo varnost življenja, osebno varnost in varnost premoženja ljudi,
- uporabo zakonov in predpisov skupaj s temeljno državno in evropsko zakonodajo pri izvajanju nalog in pooblastilna področju varovanja zunanje meje Evropske unije;
- delovanje po zakonih, prepoznavanje protipravnih dejanj in ustrezno uporabo policijskih pooblastil;
- spoštovanje in varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Po omenjenem Programu usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005) usposabljanje delavcev policije traja 770 ur. V omenjen program se lahko vključijo samo kandidati, ki s policijo sklenejo pogodbo o zaposlitvi za opravljanje nalog varovanja zunanje meje Evropske unije.

Tabela 9.1: Predmetnik usposabljanja za varovanje zunanje meje Evropske unije

PREDMET	ŠTEVILO UR V PROGRAMU
A. Strokovno teoretično in praktično usposabljanje	
Organizacija in naloge policije	36
Policijska pooblastila in praktični postopek s samoobrambo	146
Varovanje državne meje in tujci	60
Skupaj	242
B. Strokovno teoretično in praktično usposabljanje – druge naloge in vzporedne dejavnosti policijskih postaj za varovanje državne meje	
Kazniva dejanja in dogodki	48
Prekrški	42
Cestni promet in vožnja terenskih vozil	18
Policijska taktika	54
Informatika in telekomunikacije	40
Socialne veščine	58
Strokovna terminologija v slovenskem in angleškem jeziku	46
Psihofizična priprava	32
Nujni ukrepi prve pomoči	6
Skupaj	344
C. Praktično usposabljanje v delovnem procesu	
Praktično usposabljanje na policijskih postajah za varovanje državne meje	160
Praktično usposabljanje na Šolski policijski postaji Policijske akademije	24
Skupaj	184
Skupaj A+B+C	770

Vir: Program usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.

V programu kandidati:

- spoznajo in razumejo organizacijo policije;
- spoznajo in upoštevajo etična načela policijskega kodeksa pri svojem delu;
- razvijajo socialne veščine, zlasti komunikacijske spretnosti;
- razvijajo osebne, socialne in strokovne kompetence po načelih vseživljenjskega učenja;
- spoznajo tehnična sredstva in opremo, ki se uporablja pri varovanju zunanje meje Evropske unije ter jih znajo ustrezno izbrati in varno uporabljati pri svojem delu ter pri izvajanju policijskih pooblastil;
- krepijo in vzdržujejo psihofizično pripravljenost, pomembno za opravljanje dela (Program usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil, 2005).

Če zgornje usposabljanje razdelimo na tedne, dobimo 16 tednov usposabljanja v policijski akademiji in 4 tedne praktičnega usposabljanja v delovnem procesu. Tako celotno usposabljanje po Programu usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005), traja 20 tednov oziroma pet mesecev.

Izvajanje omenjenega programa je organizirano kot uvodno strokovno teoretično in praktično usposabljanje v Policijski akademiji, trajalo pa naj bi štiri tedne. Nato naj bi bilo izvedeno praktično usposabljanje v delovnem procesu in sicer na policijskih postajah, kjer bodo kandidati po končanem usposabljanju zaposleni. Omenjeno usposabljanje naj bi trajalo en teden, kandidat pa se naj bi seznanil z delovnim okoljem in samim delom v enoti, v kateri bo delal. Nato sledi zopet strokovno teoretično in praktično usposabljanje v Policijski akademiji v skupnem trajanju dvanajstih tednov. Temu zopet sledi tritedensko praktično usposabljanje na policijski postaji, na kateri bo kandidat zaposlen. Na koncu usposabljanja je zaključek usposabljanja in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil v skupnem trajanju dveh tednov (glej Program usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil, 2005).

Sistem usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije temelji na Izobraževalnem programu policist (2004). Zaradi časovne stiske, v kateri je bilo potrebno v čim krajšem času usposobiti osebe za izvajanje policijskih pooblastil, ki jih bodo uporabljali pri varovanju zunanje meje Evropske unije. Kandidati morajo v petih do šestih mesecih osvojiti veliko znanj, ki jih kandidati po Izobraževalnem programu policist (2004) osvojijo v osemnajstih mesecih. Tu se pojavlja predvsem vprašanje kakovosti izvajanja omenjenega skrajšanega programa, v katerem kandidati pridobivajo strnjena znanja s področja strokovnih predmetov za pridobitev izobrazbe za izvajanje policijskih pooblastil. Tudi sam program izobraževanja govori o programu usposabljanja in ne o programu izobraževanja. Slušatelji tega skrajšanega programa naj bi bili usposobljeni samo za varovanje zunanje meje Evropske unije. To naj bi obsegalo samo izvajanje najbolj klasičnih policijskih pooblastil, kot so ustavljanje vozil in ugotavljanje identitete oseb, ki se gibljejo ob zunanji meji Evropske unije. Vse nadaljnje policijske postopke naj bi prevzemali policisti, ki so končali izobraževanje po Izobraževalnem programu policist (2004). Glede omenjenega nastopijo težave, saj so »policisti«, ki so usposobljeni samo za varovanje zunanje meje Evropske unije, oblečeni v enake uniforme kot ostali policisti. Težave nastopijo, v kolikor pride do situacije, da morajo le ti izvajati celotno paleto vseh policijskih pooblastil.

Zanimiva situacija bi nastopila, v kolikor bi policist usposobljen samo za varovanje zunanje meje Evropske unije moral pristopiti k izvajanju policijskih pooblastil, za katera ni usposobljen in bi jih pri tem tudi prekoračil. Tu se postavlja predvsem vprašanje odgovornosti za prekoračitev pooblastil, saj imamo v bistvu na terenu policiste, ki niso usposobljeni za izvajanje vseh policijskih pooblastil, kar priznava tudi država. To se nikakor ne bi smelo zgoditi, saj lahko pripelje do hudih posledic tako za posameznika kot tudi za državo. Na teren bi bilo potrebno pošiljati samo dobro izobražene in usposobljene policiste, ki bi na teoretičnem znanju, potrebnem za opravljanje policijskega dela, uspešno gradili svoje delovne izkušnje.

10 IZOBRAŽEVANJE KADROV V TUJIH POLICIJSKIH ORGANIZACIJAH

V nadaljevanju bo predstavljeno izobraževanje v nekaterih evropskih državah za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Gre izključno za izobrazbo, ki posamezniku omogoča, da v predstavljeni državi opravlja delo policista, torej bo predstavljena samo tista minimalna izobrazba, ki posamezniku to omogoča. Poznavanje tujih izobraževalnih sistemov je pomembno, da lahko ugotovljamo, kako primeren in učinkovit je naš lastni izobraževalni sistem.

Izobraževanje policistov za opravljanje njihovih del in nalog je v različnih državah različno urejeno. Radmelič (1996: 79–95) ugotavlja, da različno ureditev izobraževanja pogojuje različen ustroj države, različne tradicije, kulturne navade in drugo. V demokratičnih, naprednih sistemih je globalni cilj izobraziti policista, ki bo delal v dobro večine poštenih državljanov, tako da bo strokovno ukrepal takrat, ko je ogrožena njihova varnost, premoženje ali druge z ustavo in zakoni varovane dobrine. Razvoj družbe pogojuje tudi razvoj različnih vrst kriminalitete. To zahteva od policije nenehno iskanje poti in načinov za uspešnejši boj proti naraščajoči kriminaliteti.

10.1 Izbrani in predstavljeni izobraževalni sistemi tujih policijskih organizacij

V nadaljevanju bodo predstavljeni izobraževalni sistemi policijskih organizacij treh evropskih držav različnih organizacijskih struktur teh policijskih organizacij. Gre za organizacijske strukture policije, ki se pojavljajo glede na to, ali je policijska organizacija vodena centralizirano ali decentralizirano. Oblika vodenja policijske organizacije pa se navezuje na obliko policijske organizacije, in sicer, ali je le-ta posebna, koordinirana ali nekoordinirana. Pri tem je potrebno omeniti, da imajo policijske organizacije v evropskih državah različne organizacijske strukture. Nekatere Evropske države imajo več različnih policij, nekatere pa med policije prištevajo tudi carinske organe, davčne organe in nenazadnje tudi paznike v zaporih.

Predstavljena bo tudi pravna in politična ureditev držav predstavljenih sistemov izobraževanja in usposabljanja policistov za opravljanje poklica policist v njihovih policijskih organizacijah. Prav pravna in politična ureditev države pogosto vplivata na organizacijo, razvoj, delo, odgovornost in nenazadnje tudi sistem izobraževanja in usposabljanja za opravljanje policijskega dela v policijski organizaciji.

10.2 Delitev glede na centralizacijo in decentralizacijo

Policijske organizacije so organizirane tako, da lahko profesionalno skrbijo za izvajanje veljavne zakonodaje, zagotavljanje kakovostnih storitev javnosti ter pridobivanje ugleda v javnosti. Prav tako mora organizacija policijskih organizacij zagotavljati podporo dobrim odnosom z javnostjo ter učinkovito sodelovanje z drugimi ustanovami, lokalnimi skupnostmi, nevladnimi organizacijami ter predstavniki javnosti.

Glede na predhodno tipologijo lahko predstavljene policijske organizacije glede na obliko vodenja uvrstimo v dve osnovni skupini, in sicer v centralizirane in decentralizirane policijske organizacije. Tako centralizirano kot tudi decentralizirano vodene policijske organizacije lahko uvrstimo po treh kriterijih, in sicer glede na to, ali so posebne, koordinirane ali nekoordinirane. Po tej delitvi dobimo naslednjo preglednico, ki razvršča organizacijsko strukturo policijskih organizacij glede na obliko vodenja v povezavi z njihovo organizacijsko strukturo (glej Jurina, Jurkovič, Pušeljič, 1999: 81–92).

Kar zadeva posebno decentralizirano organizacijsko strukturo policijskih organizacij, le-te ni bilo možno identificirati med evropskimi policijskimi organizacijami. V tem primeru bi šlo za eno državno policijsko organizacijo, ki bi bila zelo velika in vodena iz več centrov ali regij. Pri prebiranju strokovne literature in proučevanju policijskih struktur različnih držav ni bilo mogoče izpostaviti države, katere policijska organizacija bi zadoščala tem kriterijem.

Tabela 10.1: Značilnosti posameznih policijskih organizacij

	Centralizirane policijske organizacije	Decentralizirane policijske organizacije
Posebne policijske organizacije		
Koordinirane policijske organizacije	Francija	Nemčija
Nekoordinirane policijske organizacije	Italija	

Vir: Jurina, Milan, Jurkovič, Smiljana, Pušeljič, Mato (1999): Elementi organizacije policije. Zagreb: Ministarstvo unutranjih poslova Republike Hrvatske.

Torej v državah z eno centralizirano policijsko organizacijo običajno skrbi za izobraževanje policistov sama država. Za države z decentralizirano državno upravo je značilno, da imajo tudi decentralizirane policijske organizacije. Decentralizirane policijske organizacije so običajno vezane na posamezne pokrajine ali regije. To pomeni, da posamezna pokrajina ali regija med ostalim skrbi tudi za izobraževanje policistov, seveda na podlagi zvezne oziroma skupne državne zakonodaje. Tu se pri izobraževanju policistov običajno upoštevajo posebnosti pokrajine oziroma regije, v kateri izobraževanje policistov poteka.

10.3 Zvezna Republika Nemčija

Zvezna republika Nemčija je po mnenju (Jurine in drugih, 1999: 81–92) tipična država s koordinirano decentralizirano organizacijsko strukturo policijskih organizacij. Za policijske organizacije v Zvezni republiki Nemčiji je značilna visoka stopnja decentraliziranosti, kar je v veliki meri posledica državne ureditve. Zvezna republika Nemčija je sestavljena iz šestnajstih zveznih dežel, od katerih ima vsaka svojo policijsko organizacijo. Vsaka od teh šestnajstih policijskih organizacij v zveznih deželah ima svoje policijsko vodstvo, ki sprejema odločitve in koordinira delo deželne policijske organizacije. Prav tako je potrebno omeniti, da ima

Zvezna republika Nemčija tudi državno policijo, katera spada pod Zvezno ministrstvo za notranje zadeve, katero tudi koordinira, usmerja in nadzoruje delo te policije. Tudi Dvoršek »in drugi« (2004) navajajo, da se policija v Nemčiji deli na zvezno policijo in na deželne policije. Tu ne moremo mimo dejstva, da deželne policije zaposlujejo skupaj približno 171.382 policistov, na zveznem nivoju pa jih je zaposlenih sedemkrat manj. V zvezni policiji je zaposlenih 23.500 policistov v deželnih policijah pa 171.382 policistov, torej skupaj 195.000 policistov, kar pomeni en policist na 407 prebivalcev (pred združitvijo pa en policist na 281 prebivalcev). Omenjeni policisti službujejo v 282.747 policijskih postajah, ki so razporejene po vsej Nemčiji. Torej ni nobenega dvoma, da ne bi Zvezne republike Nemčije uvrstili med države, ki imajo organizacijsko strukturo policije urejeno po koordiniranem decentraliziranem modelu (glej Das in Palmiotto, 2006).

Omeniti je potrebno tudi nemški pravosodni sistem, ki je zasnovan na zveznem ustroju in je razdeljen na različne pristojnosti. Temelji na preiskovalnem modelu, proces oziroma glavna obravnava pa predstavlja končno dejanje preiskave. Manjše primere obravnavajo pokrajinska sodišča, težje primere pa regionalna sodišča. Sodišča se delijo na prvostopenjska in drugostopenjska sodišča, nad njimi pa bedi Vrhovno sodišče (glej Dvoršek, 2004: 103–127).

Deželne policije so za svoje delo odgovorne Ministru za notranje zadeve. Ministrstvo za notranje zadeve prav tako koordinira delo vseh deželnih policij. Vsaka dežela ima svoje policijsko vodstvo in svoje predpise. Prav tako je vsaka deželna policija razdeljena na štiri delovna področja, in sicer na splošno policijo, kriminalistično policijo, na policijo za vzdrževanje javnega reda in na rečno policijo. Zvezna policija ima tri delovna področja in sicer zvezno kriminalistično policijo, zvezno mejno policijo in zvezni urad za varovanje ustavne ureditve (glej Kniesel in ostali, 1996).

Izobraževanje za pridobitev srednje in višje policijske izobrazbe poteka v vseh nemških deželah, le pridobitev visoke strokovne izobrazbe je urejena enotno za vse dežele na policijski akademiji za vodenje Hiltrup v Munstru. Tako kot organizacija je tudi sistem izobraževanja nemške policije decentraliziran in koordiniran. Vsaka nemška dežela ima običajno eno policijsko šolo za izobraževanje policistov in eno višjo deželno policijsko šolo, ki skrbi za

izpopolnjevanje policistov na višješolskem nivoju. Christe-Zeyse (2005) navaja, da je razmerje med prijavljenimi in sprejetimi kandidati za policiste 6:1. Eden izmed razlogov za tako veliko število interesentov je plača. Policisti so plačani enako kot bančni ali zavarovalniški uslužbenci in boljše od ostalih državnih uslužbencev.

Prav tako policija vsake izmed šestnajstih nemških dežel nameni vsako leto veliko denarnih sredstev za propagando, ki vzpodbuja zaposlitev v policiji. Kniesel in ostali (1996) navajajo, da imajo policijske uprave velikokrat zaposlene tudi posebne svetovalce, ki se ukvarjajo samo s pridobivanjem kadra med mladostniki. Njihovo delo obsega tudi svetovanje glede izbire poklica policist tako mladostnikom kot tudi njihovimi družinam. Christe-Zeyse (2005) pravi, da sprejemni izpit običajno traja dva dni. Ob standardnih testih imajo v Nemčiji še nekatere dodatne teste. Na odločitev o sprejemu ne vpliva toliko uspeh iz šole, ki jo je kandidat za policista končal, temveč rezultati testov in intervjujev, ki jih vodijo policisti in ne psihologi. Morebitni prekrški iz mladosti se presojuje komisijsko, tako da kandidat ne odpade avtomatsko, razen če gre za sodelovanje v neonacističnih in rasnih izpadih.

Izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist traja v vseh nemških deželah od dveh in pol let do treh let. Dolžina šolanja je odvisna od predhodno pridobljene izobrazbe. Kandidati brez končane mature morajo obiskovati 6-mesečni predsemester, da bi se tako izenačili v splošnem predznanju. Vendar je število sprejetih kandidatov brez končane mature običajno zelo nizko. Izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist tako običajno traja dve leti in pol in je razdeljeno na tri dele. Prvi in drugi del izobraževanja trajata eno leto, tretji pa en semester. Skupno z izpiti in vajami običajno obsega izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist v nemških deželah 4620 ur (<http://www1.polizei-nrw.de/im/Aufgaben/?hl=schul>).

Kandidati, ki so sprejeti na šolanje brez mature, dobijo po uspešno končanih dveh blokih izobraževanja status maturanta. Kniesel in ostali (1996) navajajo, da po končanem tretjem bloku v katerem je težišče na policijsko-pravnih predmetih, sledijo izpiti. Kandidati imajo pravico samo enkrat ponavljati izpite. Če niso uspešni, so odpuščeni iz policije. Ko kandidat opravi po dveh in pol letih šolanja zaključni izpit, dobi naziv »policijski pripravnik«, sama

pripravniška doba pa traja leto in pol. V tem času je pripravnik razporejen neposredno na policijsko postajo, kjer dela pod nadzorom mentorja ali pa v enote policije v pripravljenosti.

10.4 Republika Francija

(Jurina in drugi, 1999: 81–92) Republiko Francijo uvrščajo kot državo s koordinirano centralizirano organizacijsko strukturo policijskih organizacij. Omenjena organizacijska struktura policijskih organizacij je značilna za srednje velike in velike države, med katere lahko štejemo Francijo. Das in Palmiotto (2006) navajata, da je za tovrstno organizacijsko strukturo značilno dejstvo, da v državi delujejo dve ali več policijskih organizacij. V Franciji namreč delujeta tako Nacionalna policija kot Žandarmerija, odločitve za njuno delo pa se sprejemajo v samem vrhu vodstva tako ene kot druge policijske organizacije, nato pa se prenašajo po hierarhični piramidi navzdol.

V Franciji ima zelo pomembno vlogo Ministrstvo za notranje zadeve, ki med ostalim skrbi za kohezijo in delovanje državnih in lokalnih oblasti. Hodgson (2005) navaja, da za francosko varnost skrbita dve centralizirani policiji, to je državna (nacionalna) policija in državna žandarmerija. Na lokalnem nivoju deluje lokalna policija. Skupaj tako za notranjo varnost Francije skrbi 227.613 policistov, kar predstavlja enega policista na 247 prebivalcev. Tako državno policijo kot žandarmerijo vodita Generalni direktor nacionalne policije in Generalni direktor žandarmerije. Državna policija zaposluje 116.300 policistov, organizacijsko pa je uvrščena pod Ministrstvo za notranje zadeve izvaja pa klasične policijske naloge. Njeno delo vodi Generalna policijska uprava, katera je razdeljena na devet sektorjev. Državna žandarmerija zaposluje 96.313 policistov, organizacijsko pa spada pod Ministrstvo za obrambo. Žandarmerija deluje na francoskem podeželju in v mestih, ki imajo manj kot 10.000 prebivalcev, prav tako pa ima tudi določene pristojnosti na področju varovanja državne meje. Mestna policija deluje neodvisno tako od Državne policije kot tudi od žandarmerije. Organizacijsko je uvrščena pod Ministrstvo za notranje zadeve. Deluje na območju mest, njene naloge pa so vzdrževanje javnega reda ter preiskovanje kazenskih zadev in prekrškov

(http://www.interieur.gouv.fr/misill/sections/a_votre_service/metiers_et_concours/police_nationale/police-nationale-recrute/view).

Pri našem proučevanju se bomo osredotočili na državno policijo, ki je znana po tradicionalno dobro organiziranem šolstvu. Carrot (1992) navaja, da je izobraževanje v celotni organizacijski shemi francoske nacionalne policije strogo vezano na nazive in funkcije. Horton (1995) pa je zapisal, da je na čelu francoske policije minister, vendar policijo dejansko vodi generalni direktor policije. Das in Palmiotto (2006) navajata, da je generalnemu direktorju policije neposredno podrejena Direkcija za kadre in izobraževanje, ki je ena od dveh upravnih direktij ministrstva. Naloga direkcije je, da preko poddirekcije za izobraževanje na podlagi kadrovskih potreb usmerja vpise, stopnje in smeri izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja za celotno francosko policijo.

Na celotnem ozemlju Francije deluje deset šol za policiste in detektive, za katere je značilno, da so popolnoma enako urejene. V vseh desetih šolah izobražujejo po dveh programih, ki trajata dvanajst mesecev. Razlika je verjetno v nekaterih vsebinah in številu ur, namenjenih posameznim učnim predmetom. Vsaka od desetih šol je dolžna zagotoviti določeno število prostih mest za upokojene podčastnike specialnih enot francoske vojske, ki pa ne smejo biti starejši od 30 let (glej Das in Palmiotto, 2006).

Kandidati za izobraževanje na šoli za policiste morajo uspešno opraviti sprejemni izpit, ki se izvaja v treh fazah. Hodgson (2005) navaja, da že pri psihološkem testiranju, ki obsega prvo fazo, navadno izločijo več kot štirideset odstotkov kandidatov. Po tretji fazi se sestavi lestvica uspešnosti kandidatov, ki jo potrdi Urad za nabor kadra. Ko je kandidat sprejet in vpisan v šolo, dobi status »policist – učenec« in plačo, ki znaša 75 odstotkov plače policista pripravnika. Šola ni internega tipa, zato mora učenec sam poskrbeti za svojo namestitev in prehrano v kakšnem od bližnjih internatov. V internatu šole biva samo v času nekaterih praktičnih vaj ali akcij.

Program izobraževanja traja dvanajst mesecev, s tem da je prvih deset mesecev za vse učence v vseh šolah isti. Kot navaja Horton (1995), se po devetih mesecih opravljajo izpiti in

rangiranje učencev glede na njihov uspeh. Po rangiranju učenci izbirajo vrsto policijske službe (opazovalna, prometna, mejna), v kateri se naslednje tri mesece usposabljujejo za izbrano policijsko službo. Ponovno sledijo izpiti in drugo oziroma dokončno rangiranje, ki omogoča glede na končni uspeh šolanja izbiro kraja službovanja na prej izbranem delovnem področju. V vseh desetih tovrstnih šolah v državi imajo Oddelek za izobraževanje, Enoto za permanentno izobraževanje policistov ter Urad za koordinacijo izpopolnjevanja predavateljev. Šolo vodi direktor, ki je izkušen in sposoben komisar.

10.5 Republika Italija

Italijanska republika je po ustavi iz leta 1948 parlamentarna republika. Predsednik republike ima zelo široke pristojnosti, med ostalim tudi pravico odločilnega veta na vse nove zakonske akte, in je tudi vrhovni poveljnik oboroženih sil. V Italiji živi skoraj 58 milijonov prebivalcev na 301.323 kvadratnih kilometrih državnega ozemlja (glej Natek, 2000).

Kot tipično predstavnico nekoordinirane centralizirane organizacijske strukture policijskih organizacij lahko označimo prav Republiko Italijo. Glavna značilnost tovrstne organizacijske strukture policijskih organizacij je, da ima država več policijskih organizacij tako na lokalni kot tudi na državni ravni. Vsaka od teh policijskih organizacij običajno izvaja policijska pooblastila in opravlja naloge, ki so ji bile dodeljene s posebnimi zakoni. Kot je bilo že omenjeno, ima Italija na državni ravni tri policijske organizacije, in sicer Karabinerje, Državno policijo in Finančno policijo, vsaka od le-teh pa izvaja naloge, ki so ji bile dodeljene s posebnimi zakoni, nad delom le-teh pa bedijo različna ministrstva. Na lokalni ravni deluje mestna policija, ki je v celoti podrejena lokalnim oblastem in županom (glej Das in Palmiotto, 2006).

Italija ima tako naslednje policijske organizacije, in sicer Karabinerje, Državno policijo, Finančno policijo in Mestno policijo. Das in Palminotto (2006) navajata, da v Italiji izvaja policijska pooblastila skupaj 301.492 policistov, kar znese enega policista na 191 prebivalcev. Vsa Italijanska policija spada pod pristojnost Ministrstva za notranje zadeve, katero koordinira

dejavnost vseh policij. Karabinerji so državna policija, ki zaposluje približno 104.211 policistov, ki opravljajo tako vojaške kot tudi civilno policijske naloge.

Predmet naše obravnave bo državna policija, ki je podrejena Ministrstvu za notranje zadeve in v bistvu predstavlja državno policijo. Minister za notranje zadeve je odgovoren za koordiniranje državne policije in drugih policijskih sil v državi. Gualdi (2005) navaja, da za izobraževanje pripadnikov državne policije skrbijo v Italiji Šole za izobraževanje policistov, ki imajo status srednjih policijskih šol in delujejo v 13 italijanskih mestih.

V Šole za izobraževanje policistov sprejemajo kandidate na podlagi javnega razpisa. Gualdi (2005) je zapisal, da morajo kandidati izpolnjevati klasične pogoje, ki jih pogojujejo ostale policije, kot so nekaznovanost, psihofizična sposobnost, starost med 18 in 28 let in končano obvezno šolanje. Das in Palmiotto (2006) navajata, da osnovno šolanje traja v Italiji pet let, to je od šestega do enajstega leta starosti. Po končani osnovni šoli sledi šolanje na triletni nižji srednji šoli, ki je pripojena osnovni šoli. Nižjo srednjo šolo obiskujejo učenci stari od enajst do štirinajst let, šolanje pa končajo z zaključnim izpitom, ki pomeni tudi zaključek obveznega šolanja. Višja srednja šola je enaka našim srednjim šolam različnih stopenj zahtevnosti, traja pa od dveh do petih let.

Kandidati, ki so sprejeti na eno izmed trinajstih italijanskih šol za izobraževanje policistov, dobijo naziv gojenec – agent policije. Izobraževanje na šoli za šolanje policistov traja dva semestra. Po prvem semestru se gojenci, ki so uspešno osvojili učne predmete in praktične vaje, imenujejo za agente na preizkusu. Drugi semester je namenjen praksi in operativni selekciji zaradi morebitne dodelitve službam, ki zahtevajo posebne sposobnosti. Agenti na preizkusu, ki so uspešno opravili teoretično praktične izpite, dobijo naziv agenti policije. Drugi semester se lahko ponavlja samo enkrat in v kolikor kandidat ni uspešen tudi drugič, se odpusti iz policije. Agenti policije so na šestmesečni praksi pri uradih, katerim so dodeljeni ob upoštevanju rezultatov operativne selekcije med obiskovanjem drugega semestra. Na podlagi omenjene selekcije in poročila o strokovni usposobljenosti, ki ga poda predstojnik urada, pri katerem je bil agent na praksi, obiskuje na koncu še šest mesečni tečaj za specializacijo, če je

dodeljen službi, ki terja posebna znanja (glej <http://www.poliziadistato.it/pds/lingua/english/istruzione.html#perfezionamento>).

Policijski izobraževalni sistem v Italiji je po mnenju Gualdija (2005) povsem avtonomen, interen in od splošno izobraževalnih družbenih institucij ločen sistem. Zagotavlja vse stopnje interne izobrazbe, od bazične do visokošolske. Poklicnemu kadru omogoča tudi napredovanje v nazivih in prekvalifikacije ob ustreznih programih usposabljanja in izpopolnjevanja. Italijanski izobraževalni sistem je oblikovan sicer tudi po izobraževalnih stopnjah, toda največji poudarek je na usposabljanju in izpopolnjevanju pa tudi specializacijah. Z vrsto dejavnosti poskušajo doseči, da bi bilo usposabljanje v funkciji motivacije. Zato ga z različnimi oblikami in vrstami tudi omogočajo. Preko njih policisti dosegajo horizontalno in vertikalno rast. S horizontalno dosegajo določeno raven, z vertikalno pa možnost napredovanja. Ta možnost promocije je sicer odvisna od vrste dejavnikov, toda prevladujoči so znanje, izobrazba, inteligentnost, usposobljenost itd. Ob vsem tem so upoštevali, da mora biti napredovanje postopno in sistematično, preskoki večjih stopenj naziva niso možni. Hkrati pa velja načelo, da ob enakih pogojih napredujejo tisti z boljšimi rezultati, znanjem in veščinami. Vse pa je vezano na načrtno kadrovske projekcije.

10.6 Primerjalna analiza

Med tremi primerjanimi državami je Francija po površini ozemlja največja in sicer skoraj za tretjino tako od Italije kot od Nemčije. Kljub temu da ni največja, pa ima Nemčija skoraj za petnajst milijonov več prebivalcev kot Francija oziroma Italija, ki imata vsaka približno šestdeset milijonov prebivalcev (glej Natek, 2000).

Republika Slovenija je glede na države primerjanih policijskih organizacij mlada in majhna država. Ima okrog dva milijona prebivalcev, ki živijo na 20.273 kvadratnih kilometrih površine (glej <http://www.stat.si/>). Slovenija je približno sedemindvajsetkrat manjša od Francije in približno šestnajstkrat manjša od Nemčije oziroma Italije. Prav tako ima približno

tridesetkrat manj prebivalcev kot Italija oziroma Francija in približno dvainštiridesetkrat manj prebivalcev kot Nemčija.

Nemčijo lahko izpostavimo kot tipično državo z decentralizirano policijsko organizacijo, medtem ko imata Francija in Italija centralizirano urejene policijske organizacije. Nemčijo sestavlja šestnajst zveznih dežel, od katerih ima vsaka svojo policijsko organizacijo, prav tako pa na zveznem nivoju deluje tudi državna policija. Tako v Franciji kot tudi v Italiji deluje več policijskih organizacij. V Franciji delujeta dve policijski organizaciji na državni ravni, v Italiji pa še poleg več policijskih organizacij na državni ravni delujejo tudi policijske organizacije na lokalni ravni.

Slovenija ima samo eno policijsko organizacijo, ki je centralizirana, deluje pa na območju celotne države, organizacijsko pa je uvrščena pod Ministrstvo za notranje zadeve. Kot je značilno za centralizirane organizacije, se vse odločitve sprejemajo v samem vrhu vodstva policije, nato pa se prenašajo po hierarhični piramidi navzdol. Tovrstno posebno centralizirano organizacijsko strukturo ima večina svetovnih policijskih organizacij, kar se odraža tudi na izobraževanje policistov. Omeniti je potrebno, da je tovrstna organizacijska struktura policijskih organizacij značilna za manjše in srednje velike države. Je pa potrebno omeniti, da mestna redarstva, ki delujejo na lokalni ravni, iz leta v leto prevzemajo vse več nalog policije.

V Nemčiji skrbi za varnost državljanov skupaj z zvezno policijo in policisti iz zveznih dežel približno 195.000 policistov, kar predstavlja enega policista na 407 prebivalcev. Francija v svojih policijskih organizacijah zaposluje približno 228.000 policistov, kar predstavlja enega policista na 247 prebivalcev. Italija pa v vseh svojih policijskih organizacijah zaposluje 301.000 policistov, kar pomeni enega policista na 191 prebivalcev.

Torej majhnost Slovenije botruje centralizirani ureditvi policije, v kateri je zaposlenih 6.377 uniformiranih policistov in 1.589 neuniformiranih policistov, torej skupaj 7.966 policistov, kar predstavlja enega policista na 251 prebivalcev. Številka je primerljiva s Francijo, zelo odstopa od Nemčije, malo manj pa od Italije (glej <http://www.policija.si/portal/statistika/lp/pdf/LetnoPorocilo2007.pdf>).

Glede na omenjeno se lahko Slovenija po številu prebivalcev na enega policista primerja z vsemi tremi primerjanimi evropskimi državami. Slovenija ima samo eno policijo, znotraj katere pa so policisti usposobljeni za opravljanje posameznih specifičnih nalog, kot so kontrola prometa, preiskovanje kriminalitete, nadzor državne meje in druge. Delo policije, njene naloge, pooblastila, organizacijo in ostale zadeve ureja Zakon o policiji (1998). Tudi izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist je centralizirano in se opravlja v samo enem centru po enem javno veljavnem izobraževalnem programu. Specialnosti se policisti naučijo pozneje in sicer z raznovrstnimi usposabljanji ob zasedbi delovnega mesta v službi, ki se ukvarja s specialnimi nalogami.

Za izobraževanje policistov skrbi v Nemčiji vsaka zvezna dežela zase. Zaradi tega ima vsaka zvezna dežela svojo policijsko šolo, skozi katero izobražuje policiste. Tako v Franciji kot v Italiji skrbi za izobraževanje policistov za policijo pristojno ministrstvo. V Franciji tako zaradi njene velikosti deluje deset šol za policiste in detektive, ki so enako urejene. Na celotnem ozemlju Italije pa deluje trinajst šol, ki izobražujejo policiste in imajo status srednjih policijskih šol. Vse tri primerjane Evropske države izobražujejo policiste preko poklicne prekvalifikacije. To pomeni, da se v proces izobraževanja za pridobitev izobrazbe lahko odločijo tisti kandidati, ki so pred tem že dokončali neko srednjo šolo. Te nato skozi program poklicne prekvalifikacije izobrazijo za opravljanje policijskega dela. Tako program poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist traja v Nemčiji od dveh let in pol do treh let. Trajanje programa poklicne prekvalifikacije za opravljanje policijskega dela je v Nemčiji odvisno od predhodne izobrazbe kandidatov. V Franciji in Italiji pa tovrstna poklicna prekvalifikacija traja dvanajst mesecev.

Področje izobraževanja policistov preko poklicne prekvalifikacije traja v Sloveniji eno oziroma eno in pol leto manj kot v Nemčiji in pol leta več kot v Franciji in Italiji. Podobno kot v primerjanih državah se kandidati za policiste lahko tudi v Sloveniji odločijo za pridobitev policijske izobrazbe preko poklicne prekvalifikacije po končani kateri koli srednji šoli. Pri tem morajo kandidati za policiste izpolnjevati tudi psihomotorične norme, pomembna pa je tudi njihova nekriminalna preteklost. Izobraževanje je zastavljeno z izmenjavanjem teoretičnega učenja in praktičnega dela v policijskih enotah, v katerih bodo kandidati pozneje delali.

11 ZAKLJUČEK

Skozi nalogo je bilo predstavljeno izobraževanje policistov v Sloveniji od konca druge svetovne vojne do danes. Podrobneje je bil predstavljen kadetski sistem izobraževanja miličnikov kot tudi pozneje policistov. Obravnavan je bil tudi sistem poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist, ki je potekal vzporedno s kadetskim sistemom izobraževanja miličnikov in pozneje policistov. Veliko pozornosti je bilo namenjene tudi ukinitvi kadetskega sistema izobraževanja policistov in njegovi nadomestitvi s sistemom poklicne prekvalifikacije. Predstavljeno je bilo tudi izobraževanje policistov v nekaterih evropskih državah.

V zaključku bodo verificirane hipoteze, ki se nanašajo na spremenjen izobraževalni sistem za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Govora bo predvsem o najpomembnejših vzrokih za nadomestitev kadetskega sistema izobraževanja policistov s sistemom poklicne prekvalifikacije. Nenazadnje bo govora tudi o primernosti sistema poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe policist, skozi katerega Slovenija trenutno izobražuje policiste glede doseganja standardov na notranje varnostnem področju v Sloveniji. Na koncu pa bodo podani še predlogi za morebitno izboljšanje trenutnega stanja.

11.1 Verifikacija hipotez

Dejstvo je, da je v dvaintridesetih letih izobraževanja miličnikov in pozneje policistov prihajalo v Sloveniji do različnih družbenopolitičnih in drugih sprememb. V enopartijskemu sistemu, ki je trajal nekje do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja, je delo milice temeljilo na doslednem uveljavljanju družbene samozaščite, samoupravnih odnosov in socialističnih družbenih načel. Milica je prevzemala tako represivno kot tudi preventivno vlogo, preprečevala pa je kršitve večine predpisov v takratni družbi. Družbenopolitična ureditev je temeljila na zagotavljanju državne varnosti, pri tem pa človekove pravice in temeljne svoboščine niso imele nikakršnega pomena. Zagotavljanje državne varnosti je posledično

vodilo v hujše kršitve z mednarodnimi predpisi sprejetih in zagotovljenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je Slovenija kot država stopila na samostojno pot. Samostojnost si je morala izbojevati skozi kratkotrajno vojno, v kateri je odločilno vlogo odigrala prav takratna milica. Skozi obdobje tranzicije oziroma družbeno političnega preoblikovanja je Slovenija spremenila svoj družbenopolitični sistem in prešla iz avtoritarnega v demokratični politični sistem. Slovenija je takoj po osamosvojitvi pričela s spoštovanjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Zagotavljanje najpomembnejših človekovih pravic in temeljnih svoboščin pa je zapisala tudi v Ustavo Republike Slovenije (1991). Družbeno politične spremembe so zajele normativno vzpostavljanje novega sistema preko sprejetja demokratične ustave, pojava vse večjega števila političnih strank, izvedbe svobodnih volitev ter nenazadnje ustanavljanja novih demokratičnih in političnih institucij. Anželj (1995) navaja, da brez političnih strank ni mogoče izpeljati kompetitivne politike, prav tako pa ni mogoča niti učinkovita kontrola oblasti, ki jo izvaja opozicija.

Grizold (2005) govori o varnostni paradigmi, ki zajema izzive, težave, ogrožanje, procese ter institucije in naj bi na začetku enaindvajsetega stoletja pridobila nekatere nove značilnosti. Šlo naj bi za velike spremembe na področju varnosti tako v posameznih državah, kot v mednarodni skupnosti. Enaindvajseto stoletje naj bi prineslo tudi spremembe v zaznavanju in razumevanju varnosti v sodobni družbi. Te spremembe pa se odvijajo v okviru in pod vplivom procesov globalizacije in internacionalizacije. Prav zaradi tega se srečujejo tako posamezne države kot tudi mednarodna skupnost z novimi izzivi zagotavljanja varnosti kot tudi s težavami, ki spremljajo te izzive. Glede na omenjeno lahko ugotovimo, da se je v spremenjenem varnostnem okolju znašla tudi Slovenija, katera kot novonastala država še vedno krepi svoj na novo vzpostavljeni nacionalno varnostni sistem.

Vedno znova se je potrdilo dejstvo, da je demokratična politika v načelu odgovorna politika. Gre za politiko, ki je odgovorna parlamentu, javnosti, in kar je najpomembnejše, tudi volivcem. Te odgovornosti volivcem se zaveda tudi sama politika, zato velikokrat sprejme nepredvidljive odločitve, s katerimi želi zadovoljiti volivce in obenem rešiti tudi nastajajoč

problem. V teh primerih velikokrat nastopa tudi policija, in sicer kot podaljšana roka politike, ki običajno požanje vse kritike.

Družbeno političnim spremembam se ni mogla izogniti niti slovenska policija, katera je v obdobju tranzicije doživela kar nekaj sprememb. Prva opazna sprememba je nastala že na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja ob preimenovanju milice v policijo. Začela se je tudi depolitizacija slovenske policije, katera je bila opredeljena tudi v Ustavi Republike Slovenije (1991), in je izrecno prepovedovala včlanjevanje v politične stranke poklicnim pripadnikom policije.

Zelo pomembno delovno področje policije je po osamosvojitvi predstavljalo varovanje državne meje. Šlo je namreč za delovno področje, ki ga policija pred osamosvojitvijo ni izvajala, niti ga ni poznala. Nova naloga varovanja državne meje kot tudi pozneje zunanje Schengenske meje Evropske unije je zahtevala dodatno kadrovsko in tehnično krepitev slovenske policije.

Družbenopolitično preoblikovanje je zahtevalo tudi sprejemanje nove zakonodaje, tudi tiste, ki je temelj za delo policije. V ospredje je stopilo spoštovanje človekovih pravic in svoboščin v policijskih postopkih in nova pravila izvajanja policijskih pooblastil. Slovenska policija je po vzoru evropskih držav dobila svoj Kodeks policijske etike (1992), katerega določbe sicer niso bile zavezujoče, so pa kršitve le-teh pomenile, in pomenijo še danes, kršitev moralnih načel policijskega delovanja. Kljub spreminjanju predpisov, pravil delovanja in notranje organizacijskega ustroja policije je bilo potrebno spremeniti tudi miselnost policistov in policistk. V enopartijskem sistemu je bila najpomembnejša naloga policije prav varovanje države pred posameznikom in šele nato druge naloge. Družbeno premoženje je izgubljalo svoj pomen, prav tako pa se je tudi manjšalo in dobivalo nove lastnike. Nov pomen je začela dobivati zasebna lastnina, s katero so upravljali njeni lastniki. Tu se je spreminjala tudi vloga policije in njene naloge. Policija je čez noč dobila konkurenco v zasebnih varnostnih službah, katere so pričele za dodatno plačilo zagotavljati dodatno varnost. Konec devetdesetih let so pričele občine ustanavljati Občinske redarske službe, ki so s svojimi uniformiranimi redarji

sprva skrbele samo za mirujoči promet v mestih, pozneje pa se jim je pričelo delovno področje širiti.

Veliko sprememb je prinesel sam Zakon o policiji (1998), saj je policija postala organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve. Ministrova vloga pri vodenju policije je bila samo politična, dejansko pa je prevzel vodenje policije Generalni direktor policije. Vrstile so se tudi spremembe zakonodaje, spremembe pravil delovanja policije kot tudi spremembe notranje organizacije in delovanja policije. Policija v Sloveniji se je pričela prilagajati policijam zahodnoevropskih držav z dolgoletnimi demokratičnimi tradicijami. Pomembno preoblikovanje je predstavljalo tudi uvajanje delitve dela tako znotraj same policije kot v samih policijskih enotah. Ustanavljale so se posebne policijske enote s specializiranimi delovnimi področji, prav tako pa so se tudi na samih policijskih postajah policisti specializirali za opravljanje posameznih policijskih nalog. Ta sprememba družbenega sistema je povzročila, da se je tudi slovenska policija nenadoma znašla pred vrsto situacij, ki jih v preteklosti bodisi ni bilo, so bile bistveno drugačne ali pa so se pojavljale zgolj izjemoma. Tu je pričelo prevladovati splošno mnenje, da se mora slovenska policija čim hitreje preoblikovati, da bo kos novim in večjim zahtevam, ki jih pred njo postavlja družba. Vse omenjeno je terjalo veliko število policistov, ki jih je bilo potrebno tudi primerno izobraziti, da bi lahko samostojno, zakonito in varno opravljali z zakoni predpisane policijske naloge.

Policija se je morala vseskozi prilagajati novonastalim razmeram na vseh področjih, tako na tehničnem, tehnološkem, organizacijskem kot tudi družbenem področju. Vse to je zahtevalo od policistov vse več različnih znanj, tako praktičnih kot tudi teoretičnih, čemur se je moral prilagajati tudi sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov.

Dejstvo je, da si ljudje, ki živijo v Sloveniji, zaslužijo kakovostne policijske storitve. Kakovost policijskih storitev je med drugim odvisna tudi od izobraževalnega sistema policije in od izbranih kandidatov, ki v ta izobraževalni sistem vstopajo. Slovenska policija v svojih vrstah potrebuje razumne strokovnjake s širokimi spektri znanj in obvladovanjem socialnih veščin, ki bodo sposobni zagotavljati varnost.

V obdobju tranzicije oziroma družbeno političnega preoblikovanja Slovenije so se pričele pojavljati vedno glasnejše težnje po ukinitvi kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist. Kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist se je v Sloveniji ohranil še po razpadu skupne države, medtem ko vojska svojih kadrov več ni izobraževala preko kadetskega sistema izobraževanja.

Z vstopanjem Slovenije v Evropsko unijo je bilo pričakovati, da bo kadetski sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov nadomeščen z drugim sistemom izobraževanja policistov. Priporočila Evropskega kodeksa policijske etike (2001) je Slovenija v obdobju približevanja Evropski uniji sprejela kot napotke nadaljnjega organiziranja delovanja in organizacije policije. Prav tako so se omenjeni napotki nanašali tudi na sistem izobraževanja policistov. V zvezi z izbiro primernih kandidatov je Evropski kodeks policijske etike (2001) priporočal, da mora biti izbor kandidatov za opravljanje policijskega dela zasnovan na objektivnih merilih. Kandidat mora imeti primerne osebne lastnosti in izkušnje za opravljanje policijskega dela, kot so sposobnost razumnega presojanja, odprtost, zrelost, poštenost ter spretnost pri komunikaciji. Med osebne izkušnje sodijo izobrazba in življenjske izkušnje ter predhodne delovne izkušnje. Osebna znanja in sposobnosti kandidatov morajo ustrezati ciljem policije. Omenjenega pri kandidatih za šolanje na Srednji policijski šoli ni bilo mogoče ugotavljati, saj je šlo za otroke z neizoblikovano osebnostjo. Tako ni bilo mogoče med izbirnim postopkom zanesljivo ugotoviti, kakšne lastnosti bo kandidat imel po končanem izobraževanju.

Dejstvo je, da je Slovenija tekom sprememb v svojem varnostnem okolju in povezovanju v mednarodne integracije le-tim prilagajala tudi svoj nacionalno varnostni sistem. Prilagajanje nacionalno varnostnega sistema približevanju mednarodnim varnostnim in ekonomskim integracijam je zahtevalo tudi spreminjanje in prilagajanje posameznih subjektov nacionalno varnostnega sistema. To prilagajanje in spreminjanje posameznih subjektov je predvidevalo poleg vseh drugih oblik spreminjanja tudi spremembe na področju izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja. Približevanje Slovenije Evropski uniji je zahtevalo tudi prilagajanje slovenske policije priporočilom Evropskega kodeksa policijske etike (2001). Pri

tem je Slovenija v veliki meri upoštevala nasvete zahodno evropskih držav, od katerih pa nobena ne izobražuje svojih policistov preko kadetskega sistema.

Pregled sistemov izobraževanja policistov v nekaterih demokratičnih zahodnoevropskih državah je pokazal, da v Nemčiji skrbi vsaka zvezna dežela za izobraževanje svoje policije. V vseh zveznih deželah poteka izobraževanje policistov na enak način. Samo izobraževanje za opravljanje poklica policist traja nato za vse kandidate še dve leti in pol. Po končanem izobraževanju morajo policisti pripravniki opraviti še leto in pol trajajočo prakso. Če primerjamo število učnih ur pri poklicni prekvalifikaciji za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, ugotovimo, da v Nemčiji obsega to število 4620 ur, skupaj z vajami in izpiti.

Francoski sistem izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist temelji na poklicni prekvalifikaciji, ki se odvija v desetih šolah po vsej Franciji. Kandidati morajo imeti končano srednjo šolo, prav tako pa morajo uspešno opraviti sprejemni izpit, ki obsega tri faze, in sicer od psihološkega testiranja do preizkusa fizičnih sposobnosti. Policijska šola izvaja dva programa, traja pa eno leto, od tega imajo kandidati tri mesece prakse v enotah, kjer bodo delali. V času šolanja prejemajo kandidati plačo, s katero morajo poskrbeti za svojo nastanitev in prehrano v času šolanja.

Tudi Italija izobražuje svoje policiste po sistemu poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist v trinajstih policijskih šolah na območju Italije. Kandidati se prijavijo v šolo na podlagi javnega razpisa, pri tem pa morajo izpolnjevati pogoje, kot so nekaznovanost, psihofizična sposobnost, starost med osemnajstim in osemindvajsetim letom in končano srednjo šolo. Izobraževanje traja eno leto, od katerega imajo kandidati skoraj pol leta prakse.

Strokovnjaki s področja dela policije Bojan Potočnik, Andrej Anžič in Vinko Gorenak so mnenja, da je bil kadetski sistem izobraževanja policistov preživet in je udeležencem izobraževanja prinašal več negativnih kot pozitivnih dejavnikov.

Kadetski sistem izobraževanja policistov je imel svoje prednosti kot tudi pomanjkljivosti. Omenjen sistem ni bil slab, je pa bil preživet, zato ga je bilo potrebno nadomestiti s sistemom, ki je primerljiv z izobraževalnimi sistemi drugih evropskih policij. Moderna slovenska policija si zasluži tudi moderni izobraževalni sistem. Šele čas bo pokazal, ali je slovenska policija zastavila izobraževanje policistov v pravi smeri in kakšna je sedanja kakovost omenjenega izobraževanja.

Tako lahko potrdimo temeljno hipotezo, da je bila ukinitvev kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist in njegova nadomestitev s sistemom poklicne prekvalifikacije s sistemom izobraževanja odraslih glede na spremembe v varnostnem okolju v Sloveniji kot tudi zgledovanja po drugih demokratičnih državah ter s tem povezanih zahtev po novih znanjih in veščinah za opravljanje poklica policist.

Leta 1996 je bil sprejet sveženj šolskih zakonov, ki so na novo zasnovali celoten vzgojno izobraževalni sistem od vrtca pa vse do izobraževanja odraslih. Uveljavljanje nove zakonodaje je pomenilo poleg statusnih sprememb vzgojno-izobraževalnih organizacij, tudi vsebinsko prenovu šolskega sistema v Sloveniji. Spremembe šolskega sistema so bile poskusno vpeljane že v šolskem letu 1996/97.

Korenite spremembe je doživelo tudi srednješolsko izobraževanje, katerim se je prilagajala tudi Srednja policijska šola. Na temo prilagajanja Srednje policijske šole v Tacnu novo sprejeti zakonodaji je policija organizirala nekaj okroglih miz, na katerih so strokovnjaki predstavili svoje poglede na nadaljevanje izobraževanja policistov v Sloveniji. Glavna tematika okroglih miz je bila, ali se naj Srednja policijska šola preoblikuje v policijsko gimnazijo ali v policijsko poklicno in strokovno šolo. Različni strokovnjaki so zagovarjali različne poglede. Predvsem strokovnjaki iz vrst policije so zagovarjali dejstvo, da večina osnovnega policijskega dela zahteva usposobljenost za poseben poklic, za katerega je značilna posebna poklicna identiteta. Vse omenjeno pa lahko po njihovem mnenju nudi, oziroma omogoči le daljša sistematična temeljna poklicna priprava. Za odločitev o nadaljnjem statusu Srednje policijske šole je bila ustanovljena tudi delovna skupina.

Razprave so potekale predvsem v smeri, ali Srednjo policijsko šolo reorganizirati kot poklicno strokovno šolo ali kot gimnazijo. Tu ni bilo govora o ukinjanju štiriletnega izobraževalnega procesa za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist, temveč o prilagajanju Srednje policijske šole novi šolski zakonodaji.

Točko izvedene hipoteze, ki se nanaša na trditev, da je bil kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist nadomeščen s sistemom poklicne prekvalifikacije zaradi spreminjanja šolske zakonodaje v sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja, ne moremo potrditi.

Kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist je bil zasnovan na sistemu novačenju štirinajstletnih otrok in njihovemu nadaljnjemu zaprtemu izobraževanju iz splošnih, strokovnih in vojaških predmetov. Obsegal je tudi urjenje iz strokovnih predmetov, vojaških predmetov in veščin kot tudi borilnih veščin. Velik poudarek je bil dan urejanju bivalnih prostorov ter okolici šole in njenih objektov. Zaznamovala ga je tudi zelo stroga hierarhija med samimi kadeti, izoblikovana glede na letnik šolanja. Velik pomen je imel tudi učni uspeh kadeta, saj so bili nanj vezani prosti izhodi in druge ugodnosti tekom izobraževanja.

Vsak kadet je moral tekom izobraževanja opravljati obvezno stražarsko službo na stražarskih mestih okrog šole, kar je bil eden od pogojev za priznanje odsluženega vojaškega roka po končanem izobraževanju. Kadetski sistem izobraževanja je predstavljal nekakšen zaprt sistem, s katerim se je ohranjala dolgoletna tradicija in krepila zavest pripadnosti policiji kot organizaciji.

Skalar (1976) je bil mnenja, da so v kadetsko šolo prihajali osebno »neizdelani« otroc, katerim so bile sistematično skozi proces kadetskega izobraževanja privzgojene določene karakteristike, značilne za osebnosti v represivnih poklicih. Prav zaradi tega je bilo veliko polemik o neprimernosti kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica policist, kateri naj bi zahteval, da se v uniformo obleče otroka. Omeniti pa je potrebno tudi dejstvo, da so se za izobraževanje na Srednji policijski šoli odločali mladostniki, ki jim je nošenje

uniforme predstavljalo izziv. Skalar (1976) je poudaril, da so se mladostniki odločali za šolanje na kadetski šoli predvsem zaradi veselja in nagnjenosti do represivnih poklicev. Prav tako je tudi večina kadetov čutila do uniforme, ki jo je nosila, veliko mero spoštovanja.

Kadetski sistem izobraževanja policistov je obsegal tudi usposabljanje mladoletnih kadetov za ravnanje s strelnim orožjem. Mednarodna skupnost je urjenje otrok s strelnim orožjem omejila z mednarodno veljavnimi predpisi. Na omenjeno tematiko se nanašata Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1992) in Izbirni protokol h konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2004).

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1992) navaja, da pomeni za namene konvencije otrok vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Kar zadeva sodelovanje otrok v oboroženih spopadih, so se pogodbenice sporazumele, da bodo osebam, ki še niso dopolnile petnajst let zagotovile, da le-te ne bodo sodelovale v sovražnostih. Pri morebitnem rekrutiranju oseb, ki še niso dopolnile petnajst let, pa bodo pogodbenice dale prednost tistim, ki so starejši. Zakon o ratifikaciji izbirnega protokola h konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2004) povzema določbe Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (1992) in obsoja izbiranje otrok za cilje v oboroženih spopadih. Določa tudi, da je po Statutu mednarodnega kazenskega sodišča vpisovanje ali novačenje otrok v vojsko, starih manj kot petnajst let, opredeljeno kot vojni zločin.

Tako Zakon o ratifikaciji izbirnega protokola h konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2004) kot tudi Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (1992) govorita samo o nesodelovanju otrok do starosti petnajstih let v oboroženih spopadih. Noben dokument ne govori o prepovedi usposabljanja otrok za rokovanje s strelnim orožjem. To pomeni, da usposabljanje kadetov v Srednji policijski šoli za rokovanje s strelnim orožjem ni pomenilo kršitve nobene izmed mednarodnih določb.

Prav zaradi tega lahko točko izvedene hipoteze, ki se nanaša na nadomestitev kadetskega sistema izobraževanja s sistemom poklicne prekvalifikacije zaradi spreminjajočih se norm, ki

so omejevale in preprečevale urjenje in usposabljanje mladoletnih kadetov za opravljanje represivnega dela s strelnim orožjem, zavrնemo.

Operativno delo na terenu ima svoje zakonitosti, s katerimi se lahko kosa samo dovolj strokovno izobražen policist. Velikokrat se je postavljalo vprašanje, ali kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist zagotavlja dovolj znanja in izkušenj za opravljanje tovrstnega težkega poklica. Šola da posamezniku nekakšen okvir, znotraj katerega na podlagi izkušenj in pridobljenih znanj riše sliko. Višjo kot ima posameznik stopnjo izobrazbe, večji je okvir, veliko pridobljenih znanj pa mu na podlagi pridobljenih izkušenj omogoča, da znotraj tega okvirja nariše lepo sliko.

Dejstvo je, da je kadetska šola zagotavljala zelo veliko strokovnega znanja, ki so ga policisti potrebovali pri svojem delu na terenu. Nekoliko manj časa pa je namenila praktičnemu usposabljanju in izpolnjevanju za pisanje kakršnih koli pisnih izdelkov, ki jih pišejo policisti pri opravljanju svojega dela. Tu so mišljeni pisni izdelki, kot so kazenske ovadbe, predlogi za uvedbo postopka o prekršku, izpolnjevanje različnih zapisnikov in ostalo. Malo časa je bilo namenjenega tudi pridobivanju praktičnih znanj glede ustavljanja motornih vozil, opravljanja kontrole prometa, opravljanja mejne kontrole in preiskovanja kaznivih dejanj. Vse to je bilo prepuščeno poznejšemu učenju ob opravljanju pripravništva, v veliki meri pa je bilo pogojeno s samoiniciativnostjo policista pripravnika.

Po zaključku kadetske šole so morali pripravniki opraviti obvezno šestmesečno prakso, v času katere naj bi jih uvajal v delo in usmerjal mentor. Po končani šestmesečni praksi policist pripravnik ni opravljal nikakršnega izpita, s katerim bi dokazal svojo strokovno usposobljenost za uporabo policijskih pooblastil in ostalih policijskih nalog. Šestmesečno obdobje opravljanja obvezne prakse je bilo mnogo prekratko, da bi se policist pripravnik v njem na praktičen način seznanil z vsemi policijskimi nalogami. Po končanem pripravništvu je bil prepuščen svoji iznajdljivosti in znanju, ki ga je pridobil v kadetski šoli. Prihajalo je do komičnih situacij, ko so mladi in neizkušeni policisti učili še mlajše in še bolj neizkušene policiste.

Priznan strokovnjak s področja delovanja policije, Bojan Potočnik (intervju, februar 2008), je v intervjuju potrdil, da je kadetski sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov na teren pošiljal zelo mlade ljudi brez kakršnih koli izkušenj. Kadeti naj bi po njegovem mnenju imeli precej strokovnih znanj in nobenih življenjskih izkušenj. Prav zaradi tega je pri opravljanju vsakodnevnih policijskih nalog obstajalo nepisano pravilo o mešanju policistov, ki so končali kadetnico in policistov, ki so se zaposlili v policiji preko poklicne prekvalifikacije. Policisti s končano kadetnico so razpolagali z velikim spektrom strokovnih znanj, medtem ko so policisti s končano poklicno prekvalifikacijo za opravljanje poklica policist imeli več življenjskih izkušenj kot tudi vsakodnevnih znanj iz svojih poklicev.

Majcen (1996: 69–71) je bil mnenja, da mladi policisti po zaključku Srednje policijske šole nimajo dovolj znanj iz strokovnih predmetov. Veliko je bilo govora tudi o slabih delovnih rezultatih, ki jih naj bi dosegali predvsem mladi policisti po končani Srednji policijski šoli. Na omenjeno tematiko ni policija uradno izvedla nobene raziskave, ki bi ta namigovanja ali potrdila ali zavrnila. Pri tem bi se najverjetneje pojavljale tudi težave glede merjenja rezultatov dela in primerjanja le-teh z drugimi skupinami, zaposlenih v policiji.

Glede na omenjeno ne moremo z gotovostjo potrditi točke izvedene hipoteze, da je bil kadetski sistem izobraževanja za opravljanje poklica policist nadomeščen s sistemom poklicne prekvalifikacije zaradi slabih delovnih rezultatov kadetov po končanem izobraževanju.

Investicijo v izobraževanje moramo jemati kot investicijo v prihodnost. Tako moramo gledati tudi na stroške izobraževanja miličnikov in pozneje policistov preko štiriletnega kadetskega sistema, kakor tudi sistema poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Analiziranje stroškov je pokazalo, da Slovenijo približno enako stane izobraževanje enega policista ne glede na to, ali ga izobražuje preko štiriletnega kadetskega sistema ali preko sistema izobraževanja odraslih. Zavedati se je potrebno, da sistem izobraževanja odraslih zahteva sklenitev pogodbe o zaposlitvi s kandidatom, ki se izobražuje za opravljanje poklica policist. Sklenitev pogodbe je vezana na plačo, stroške zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja in druge dajatve. Prav tako je sklenitev pogodbe o zaposlitvi vezana tudi na povračilo nekaterih materialnih stroškov iz zaposlitve. Poleg vseh ugodnosti pa

imajo udeleženci izobraževanja odraslih v času izobraževanja brezplačno prehrano, nastanitev uniformo in druge ugodnosti. Seštevek vsega omenjenega za čas poklicne prekvalifikacije privede do enakih stroškov na enega policista, kot če bi le-tega izobraževali preko štiriletnega kadetskega sistema.

Strokovna sodelavka Srednje policijske šole Marta Mur Poklukar je v intervjuju poudarila, da visoka cena štiriletnega izobraževanja kadetov za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist ni bila nikoli odločilen dejavnik za ukinitve tovrstnega sistema izobraževanja. Po njenem mnenju je osemnajstmesečna poklicna prekvalifikacija kandidatov za opravljanje poklica policist cenovno izenačena z štiriletnim izobraževanjem kadetov. Kot osnovni razlog za izenačenje navaja, da pri prekvalifikaciji, ki traja manj časa, ostanejo v bistvu vsi stroški kot pri kadetskem sistemu izobraževanja. Pomembno pa je dejstvo, da udeleženci prekvalifikacije tekom izobraževanja prejemajo plačo, poleg tega pa imajo tekom izobraževanja brezplačno nastanitev, prehrano, uniformo in vse ostalo. Podobno kot tajnica šole je tudi Vinko Gorenak tekom intervjuja poudaril, da cena šolanja kadetov ni bila nikoli dejavnik za ukinitve kadetskega sistema izobraževanja za opravljanje poklica miličnik in pozneje policist. Po njegovem mnenju je bilo vseeno, ali je država izobraževala dijake preko proračunskih sredstev Ministrstva za šolstvo ali pa kadete preko proračunskih sredstev Ministrstva za notranje zadeve.

Tako o večjih stroških izobraževanja, ki ga naj bi prinesel kadetski sistem izobraževanja, nikakor ne moremo govoriti. Glede na omenjeno lahko točko izvedene hipoteze, da je bil kadetski sistem izobraževanja miličnikov in pozneje policistov ukinjen zaradi prevelikih materialnih stroškov, zavrremo.

Kot je bilo že omenjeno, je Slovenija prilagajala svoj nacionalno varnostni sistem vstopu v mednarodne integracije. Pri tem se je v veliki meri zgledovala tudi po drugih demokratičnih državah. S spreminjanjem nacionalno varnostnega sistema so se pojavljale tudi potrebe po novih znanjih in veščinah pri opravljanju poklica policist.

Dejstvo je, da v sistemu poklicne prekvalifikacije v proces izobraževanja vstopajo starejše osebe z že izoblikovano osebnostjo. Od njih se tudi pričakuje, da imajo izdelana merila, kaj v življenju želijo početi in kako bodo gradili svojo poklicno pot. Gre za osebe, ki imajo dokončano srednjo šolo in pridobljen poklic. Za opravljanje poklica policist in s tem za poklicno prekvalifikacijo pa so se odločili iz različnih razlogov.

Pomembno nalogo pri izobraževanju bodočih policistov ima predvsem izobraževalni sistem policije. Ta vloga se najprej pokaže pri pridobivanju ustreznega kadra za nadaljevanje izobraževanja in kasnejše opravljanje poklica policist. Nadalje se vloga izobraževalnega sistema bodočih policistov kaže v samem izobraževanju pridobljenega kadra. Tu je potrebno bodočim policistom prenesti čim več teoretičnega znanja, ki ga potrebujejo pri svojem delu, prav tako pa je potrebno to teoretično znanje povezati s praktičnimi izkušnjami.

Primerjava slovenskega izobraževalnega sistema policistov preko poklicne prekvalifikacije z nemškim, francoskim in italijanskim sistemom izobraževanja policistov je na splošni ravni pokazala veliko podobnost vseh primerjanih sistemov. Vse primerjane države izobražujejo svoje policiste preko sistema poklicne prekvalifikacije. Največ pozornosti posveča izobraževanju policistov prav Nemčija, saj tam proces izobraževanja traja od dveh in pol let pa do treh let, odvisno od kandidatove predhodne izobrazbe. V Sloveniji traja poklicna prekvalifikacija za opravljanje policijskega dela osemnajst mesecev, medtem ko v Italiji in Franciji vsega dvanajst mesecev.

Trenutni sistem izobraževanja policistov je v Sloveniji zasnovan nestimulativno in ohlapno, saj se lahko sprejeti kandidat po končanem izobraževanju brez kakršnih koli posledic odloči, da svoje poklicne poti ne bo nadaljeval v policiji. Tu policija brez kakršnega koli zagotovila vlaga v kandidata materialna proračunska sredstva. Policija je ob prehodu na nov način izobraževanja policistov v veliki meri postala odvisna od trga delovne sile. To se lahko slabo odraža, v kolikor policija postane nezanimiv delodajalec glede pogojev dela, nagrajevanja delavcev, težavnosti dela in drugega.

Trenutna varnostna situacija v Sloveniji je ugodna, kar kažejo tudi policijske statistike. Preiskanost kaznivih dejanj, zlasti težjih, je v evropskem povprečju, prav tako pa ni zaznati hujših kršitev javnega reda. Tudi na področju prometne varnosti se razmere počasi izboljšujejo, splošno počutje državljanov pa ne kaže bojazni pred različnimi nevarnostmi s področja kriminala ali prekrškov (glej <http://www.policija.si/portal/statistika/lp/pdf/LetnoPorocilo2007.pdf>).

Glede na omenjeno lahko prvo točko izvedene hipoteze, ki se nanaša na primernost trenutnega sistema izobraževanja policistov, zavrnemo, saj je le-ta naravnano nestimulativno. Kar pa zadeva drugo točko izvedene hipoteze, ki se nanaša na doseganje ustreznih izobraževalnih standardov, primerljivih s tistimi, ki jih dosegajo razvite zahodne države, pa lahko v celoti potrdimo. Trenutni sistem izobraževanja policistov v Sloveniji s poklicno prekvalifikacijo je popolnoma primerljiv glede načina izobraževanja in doseganja varnostnih standardov, manj pa po času trajanja s sistemi izobraževanja policistov v primerjanih razvitih zahodnih državah.

11.1 Predlogi za izboljšanje stanja

Nikakor ne moremo trditi, da ima Slovenija slabo izobraženo policijo, saj imajo vsi policisti končano peto stopnjo srednješolske izobrazbe. Oseba, ki danes zaključi kakršno koli srednjo šolo pete stopnje, si pridobi zadosti znanj, na katerih lahko gradi nadaljnjo poklicno kariero. Kandidati za policiste skozi poklicno prekvalifikacijo dodajajo na obstoječa splošna znanja, pridobljena skozi srednješolsko izobraževanje samo strokovna znanja, ki so potrebna za opravljanje poklica policist.

Veliko večjo pozornost bi morala policija posvetiti prav izbirnemu postopku kandidatov za poklicno prekvalifikacijo za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Skozi izbirni postopek bi bilo potrebno izbrati predvsem kandidate, ki pokažejo resničen interes in smisel za delo v policiji. Izbirni postopek bi moral izločiti kandidate, ki ne ustrezajo minimalnim kriterijem oziroma zahtevam za opravljanje poklica policist. Izbor kandidatov bi se moral pričeti že na policijskih postajah, saj bodo kandidati kot bodoči policisti opravljali svoje delo

prav na teh. Dokončni oziroma ožji izbor kandidatov bi morali opraviti strokovnjaki z različnih delovnih področij tudi s skupinskim intervjujem. Večji poudarek bi bilo potrebno dati sposobnosti samostojnega odločanja, usmerjenosti v ljudi, motiviranosti in storilnosti, samoiniciativnosti in drugim dejavnikom, ki morajo oblikovati dobrega policista. Po mnenju Mejaša (2002) bi bilo potrebno izbrati kandidate, ki bi imeli dovolj razvite tako globalno intelektualne kot tudi specifične sposobnosti, na podlagi katerih bodo lahko osvojili nova znanja in veščine.

Pri izbiri kandidatov za policiste bi bilo potrebno upoštevati priporočila Evropskega kodeksa policijske etike (2001). Iz tega izhaja, da naj bi bilo prepovedano opravljati policijsko delo osebam, ki so bile obsojene zaradi hujših oblik kaznivih dejanj. Vsak kandidat, ki se želi zaposliti v policiji, mora biti podvržen obveznemu preverjanju, kjer se ugotavlja kandidatova primernost za zaposlitev v policiji. Pri nas govori Zakon o tajnih podatkih (2001) o varnostnem preverjanju, nanaša pa se na pridobitev dovoljenja določene osebe za dostop do tajnih podatkov. Vsakdo, ki v policiji izvaja policijska pooblastila, ima tudi dostop do tajnih podatkov, kar pomeni, da mora biti podvržen varnostnemu preverjanju ob zaposlitvi v policiji. Sistem poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist zahteva predhodno kandidatovo zaposlitev v policiji. Zato mora biti kandidat pred zaposlitvijo v policiji in nadaljnjo napotitvijo na izobraževanje za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist predhodno varnostno preverjen.

Organiziranje ali spreminjanje izobraževalnega sistema, da bo leta ustrezal razvojnim potrebam tako organizacije kot tudi zaposlenih ter da se bo prilagodil družbenim spremembam, mora temeljiti na poznavanju potreb za spreminjanje le-tega in možnosti samega spreminjanja. V ta namen bi bilo potrebno izdelati plane izobraževanja, v katerih bi bilo potrebno opredeliti programe, nosilce teh programov ter sredstva, potrebna za izvedbo teh programov. Policija bi morala težiti k nadgrajevanju sistema izobraževanja za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist. Predmetnik poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist naj bi bil zastavljen tako, da bi dal znanja, ki jih policisti potrebujejo v novih družbenih razmerah. Predmetnik vsebuje vse strokovne predmete, ki jih je moč zaslediti v predmetniku Srednje policijske šole. V bistvu gre za predmetnik

Srednje strokovne šole s povzetimi strokovnimi predmeti in večjim številom ur praktičnega usposabljanja.

To nadgrajevanje sistema izobraževanja bi moralo pomeniti nadgrajevanje sedanjega izobraževalnega programa kot tudi težnjo po uvrstitvi sedanje poklicne prekvalifikacije v sistem višjega strokovnega izobraževanja. Pri tem bi veljalo razmisliti o podaljšanju trajanja izobraževanja za opravljanje poklica policist na dve leti, saj bi bili v tem primeru izpolnjeni pogoji za izobraževanje policistov v višji strokovni šoli. Tako bi policija morala dvigniti standard glede izobrazbe za opravljanje poklica policist iz srednje strokovne šola na višjo strokovno šolo. S tem bi bili izpolnjeni pogoji za uvrstitev policistov v višje uradniške nazive in s tem posledično tudi v višje plačilne razrede. To bi vplivalo tudi na dviganje samozavesti pri policistih kot tudi splošnega ugleda policije v družbi. Konec koncev pa si tudi prebivalci Slovenije zaslužijo kvalitetne policijske storitve, ki jih lahko izvajajo samo ustrezno izobraženi policisti.

Sedanji predmetnik poklicne prekvalifikacije obsega skupaj 2190 učnih ur, medtem ko samo izobraževanje oziroma poklicna prekvalifikacija traja 18 mesecev. V izobraževalnem programu Višji policist (2000) je možno zaslediti, da izobraževanje na Višji strokovni šoli za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica višji policist traja dve leti in obsega skupaj 2000 učnih ur. Sedanjemu predmetniku poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist bi bilo potrebno v dveletnem višješolskem programu primerno razdeliti obstoječe predmete. Poudarek bi bilo potrebno dati predvsem na pravne predmete, upravne predmete in kriminalistiko v povezavi z delovnimi področji, kot so preiskovanje kriminalitete, mejne zadeve in tujci, varnost prometa in drugimi delovnimi področji. Razmisliti bi bilo potrebno tudi o uvedbi enega ali dveh novih predmetov, ki bi učili poklicno etiko policistov kot tudi spoštovanje človekovih pravic in svoboščin.

Pristojni za izobraževanje policistov nikakor ne bi smeli dovoliti, da bi policiste v bodoče ponovno izobraževali za opravljanje kakršnega koli specifičnega policijskega dela preko petmesečnega programa usposabljanja. Pet mesecev je prekratko obdobje, da bi kandidat za policista osvojil vsa potrebna znanja za opravljanje policijskega dela. Pri tem se je potrebno

zavedati, da mora policist pri svojem delu poznati in uporabljati okrog dvesto različnih predpisov. Policisti te predpise uporabljajo skozi policijska pooblastila, ki jih je potrebno ob izvajanju postopka skupaj zlagati kot kocke. Prav zaradi tega bi bilo potrebno čim prej ukiniti sistem usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije, ki temelji na Izobraževalnem programu policist (2004). Na to ne bi smela vplivati niti časovna stiska, v kateri bi bilo potrebno v čim krajšem času usposobiti večje število kandidatov za opravljanje policijskega dela.

Tekom izobraževanja bi bilo potrebno dati tudi poudarek spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Tem bi bil lahko tekom poklicne prekvalifikacije namenjenih več predmetov, kateri bi kandidate seznanili z osnovnimi človekovimi pravicami in svoboščinami, z akti, v katerih so navedene, ter s posledicami nespoštovanja le-teh. Gre namreč za področje, ki se čedalje bolj uveljavlja tekom policijskega dela, kljub temu pa mu slovenska policija še vedno ne posveča dovolj pozornosti. Tudi v predmetniku poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica policist ni mogoče zaslediti nobenega predmeta o človekovih pravicah in svoboščinah. Podobno mnenje je v intervjuju izrazil tudi Andrej Anžič, kateri je bil mnenja, da nekdanja skupna država Jugoslavija ni varovala človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Pripravniško dobo kandidatom za policiste po končani poklicni prekvalifikaciji bi bilo smiselno podaljšati iz sedanjega pol leta na eno leto. Vsak kandidat za policista bi moral po uspešno opravljeni pripravniški dobi uspešno opraviti še strokovni izpit, ki bi zajemal preverjanje tako praktičnega kot tudi strokovnega policijskega znanja. Omenjen strokovni izpit bi lahko opravljala policijska akademija, katera tudi skrbi za izobraževanje in usposabljanje policistov. Omenjeni strokovni izpit, ki se bi nanašal na opravljanje policijskega dela, bi lahko nadomestil strokovni upravni izpit, ki je pogoj za imenovanje v naziv po Zakonu o javnih uslužbencih (2002).

Potrebno bi bilo zagotoviti večjo vlogo policijskih enot pri nadgrajevanju obstoječega sistema izobraževanja policistov skozi poklicno prekvalifikacijo. Prav policijske enote prve zaznajo vse pomanjkljivosti poklicne prekvalifikacije za pridobitev izobrazbe za opravljanje poklica

policist. Te ugotovljene pomanjkljivosti bi morale posredovati tako kadrovske službi policije, strokovnjakom, ki opravljajo izbirne postopke, in nenazadnje tudi policijski akademiji. Na podlagi teh prvih podatkov bi morali vsi vpleteni pristopiti k kvalitetnejši izbiri kadrov kot tudi prilagajanju učnih načrtov in programov tako operativnim potrebam policije kot tudi družbenim spremembam v okolju.

Izdelati bi bilo potrebno tudi katalog predpisov, ki jih policisti uporabljajo pri svojem delu. Ta bi med drugim služil tudi kot pripomoček pristojnim pri sestavljanju in dopolnjevanju programov poklicne prekvalifikacije za opravljanje poklica policist. Bojan Potočnik (intervju, februar 2008) je v intervjuju poudaril, da mora policist pri opravljanju svojega dela poznati več kot dvesto različnih predpisov in jih tudi uporabljati pri svojem delu. Tu se postavlja vprašanje, ali je nujno potrebno policistovo široko poznavanje velikega števila različnih predpisov. Ali je policist sposoben kvalitetno uporabljati vse te predpise pri opravljanju svojega dela in nenazadnje tudi kakšen način izobraževanja za opravljanje poklica policist bi bil najbolj primeren. Dejstvo je, da osnovno policijsko izobraževanje vključuje spoznavanje najnujnejših predpisov s področja delovanja državne uprave, sodstva, kriminalistike, prekrškov, mejnih zadev in prometne varnosti.

Glede na izkušnje uspešnih organizacij bi morala tudi slovenska policija nemudoma uvesti načrtno »gospodarjenje s kadri«. Medtem ko se pri nas nihče ne ukvarja s tovrstnimi težavami, v drugih evropskih policijah govorijo o »gospodarjenju s kadri«. Richarz (2002) navaja, da »gospodarjenje s kadri« pomeni ugotavljanje potreb po kadrih, usmerja gibanje kadrov, določa napredovanja, vzpodbuja izobraževanje in podobno.

Okrepiti bi bilo potrebno tudi zavest kandidatov glede pripadnosti policiji kot organizaciji. Pristojni bodo morali do podrobnosti izdelati mehanizme, s katerimi bodo pri kandidatih dvignili pripadnost policiji. Tu gre verjetno za kompleksno področje, ki zajema tako postopke sprejemanja kandidatov v proces poklicne prekvalifikacije kot tudi za postopke tekom samega izobraževanja kandidatov. Verjetno se bodo morali izogniti tudi sprejemanju »ekonomskih policistov«, ki jim zaposlitev v policiji pomeni samo prehodno obdobje v iskanju nove, boljše zaposlitve.

Glede na zahtevnost policijskega dela, nevarnost, ki ga spremlja, ter glede na uporabo širokega spektra znanj, bi bilo potrebno razmisliti tudi o boljšem materialnem nagrajevanju policistov. Policijo bo verjetno k temu prisilil sam trg delovne sile, saj bo v prihodnosti le-ta še težje pridobivala in zadrževala pridobljen kader. Policija bo morala postati zanimiv delodajalec za mlade, da se bodo odločali za zaposlitev v policiji preko poklicne prekvalifikacije. Za delo v policiji se kandidati, ki že imajo končano neko srednjo šolo in s tem pridobljen poklic, kar jim mogoča, da lahko kadar koli zapustijo policijo in si poiščejo zaposlitev drugje.

12 SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE

12.1 Knjižni viri ter članki v strokovnih in publicističnih revijah

1. Anželj, Darko (1995): Policija v obdobju tranzicije. Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
2. Anžič, Andrej (1993): Možne smeri razvoja osnovno policijskega izobraževanja v Republiki Sloveniji. Revija Policija, 13 (2), 208–215.
3. Anžič, Andrej, Pogorevc, Marko (1998): Abolition of the Cadet Education System: A New challenge and opportunity for the Slovene Police. V Milan Pagon (ur.): Policing in Central and Eastern Europe: organizational, managerial, and human resource aspects, 109-117.
4. Bajt, Vladimir (1996): Podatki o pritoku kadrov v policijo od leta 1960 do 1995 v luči smotnosti obstoja srednje policijske šole. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 63-65. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
5. Brejc, Miha (2000): Ljudje in organizacija v javni upravi. Ljubljana: Visoka upravna šola.
6. Bučar, Bojko, Šabič, Zlatko, Brglez Milan (2006): Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomskega dela. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Bunc, Stanko (1974): Slovar tujk. Maribor: Založba obzorja Maribor.
8. Carrot, Georges (1992): Historie de la police Francaise. Paris: Tallandier.
9. Celar, Branko (1996): Razmišljanje o spremembi systemske zakonodaje v cilju reforme srednje-šolskega oz. poklicnega izobraževanja. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 55–56. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
10. Christe-Zeyse, Jochen (2005): Polizei und theorie: Anmerkungen zu einem schwierigen verhältnis. Die polizei, 5, 135–142.
11. Čelik, Pavle (2005): Orožništvo na Kranjskem: 1850–1918. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
12. Čelik, Pavle (1991): Policaji: (orožniki, miličniki, policisti). Ljubljana: Delo.
13. Čelik, Pavle (2001): Slovenski orožniki: 1918–1941. Ljubljana: Društvo za preučevanje zgodovine, literature in antropologije.

14. Das, Dilip, K., ur., Palmiotto, Michael, J., ur. (2006): World police encyclopedia. New York: Routledge.
15. Debeljak, Biserka (1997): Zgodovinski pregled delovanja Srednje policijske šole. Varnost, XLV (18-19), 28–33.
16. Durić, Džemal (2002): Teoretična izhodišča sistema razvoja kadrov. Zbornik karierni sistem, 7–16. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
17. Dvoršek, Anton (2002): Kako priti do sistema policijskega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja. Zbornik karierni sistem, 89–92. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
18. Dvoršek, Anton, Grad, Franc, Igličar, Albin, Kaučič, Igor in Pirnat, Rajko (2004): Primerjalna ureditev policijsko-varnostnih sistemov in nadzor nad njimi. V Igor Kaučič (ur.): Zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru ciljnega raziskovalnega programa (CRP) Konkurenčnost Slovenije 2001–2006. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
19. Evropski kodeks policijske etike (2001): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
20. Florjančič, Jože, Jereb, Janez (1998): Načrtovanje kadrov in njihovega razvoja. V Možina Stane (ur.): Management kadrovskih virov, 29–73. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Furlan, Ivan (1996): Izobraževanje za poklic policist v Srednji policijski šoli. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 17–23. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
22. Gorenak, Vinko (1991): Vpliv učnovzgojnih rezultatov v kadetski šoli za miličnike na delovno uspešnost miličnikov. Magistrska naloga. Kranj: Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede Kranj.
23. Gorenak, Vinko (1996): Kako do poklica policist glede na novo zakonodajo. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 37-46. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
24. Grizold, Anton (2005): Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju: k razvoju obrambno zaščitnega sistema: izzivi in spodbude. Ljubljana: Tiskarna Marginalija.
25. Gualdi, Carlo, ur. (2005): Scuola di perfezionamento per le forze di polizia: Una storia venuta da lontano. Roma: Buffo.
26. Herbaj, Elvis, Alojzij (2005): Izobraževanje za poklic policista v Republiki Sloveniji. V Branko Lobnikar (ur.): 6. slovenski dnevi varstvoslovja [Elektronski vir]. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.

27. Hodgson, Jacqueline (2005): French criminal justice. Oxford, Portland: Hart.
28. Horton, Cristine (1995): policing policis in France. London: Policy studies institute.
29. Izobraževalni program policist (2004): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Generalna policijska uprava, Policijska akademija.
30. Izobraževalni program višji policist (2000): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Generalna policijska uprava, Policijska akademija.
31. Jereb, Janez (1998): Izobraževanje in usposabljanje kadrov. V Možina Stane (ur.): Management kadrovskih virov, 175–212. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Jezernik, Marija (1994): Osebnostne značilnosti in učni uspeh slušateljev Šole za podčastnike, ki imajo različno predhodno izobrazbo. Specialistična naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelk za psihologijo.
33. Jurina, Milan, Jurkovič, Smiljana, Pušeljič, Mato (1999): Elementi organizacije policije. Zagreb: Ministarstvo unutranjih poslova Republike Hrvatske.
34. Kalčina, Liana (1999): Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin s protokoli. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.
35. Kniesel, Michael, ur., Kube, Edwin, Murch, Manfred (1996): Handbuch fur führungskrafte der polizei: Wissenschaft und praxis. Lubeck: Schmidt – Romhild.
36. Kodeks policijske etike (1992): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
37. Kolenc, Tadeja (2002): Slovenska policija. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava.
38. Krušič, Marjan, ur. (1982/1987): Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana: Cankarjeva založba.
39. Likar, Borut (1996): Statusna ali tudi vsebinska preobrazba srednje policijske šole?. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 7–15. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
40. Majcen, Igor (1996): Izobraževanje za poklic policist. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 69–71. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
41. Makovec, Milan (1996): Izobraževanje policistov na prehodu v novo tisočletje. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 73–78. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

42. Mejaš, Niko (2002): Pomen in vloga izbirnega postopka. Zbornik karierni sistem, 41–46. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
43. Mokorel, Omerovič, Danila (1996): Vpisni pogoji in značilnosti dijakov srednje policijske šole. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 25–36. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
44. Mokorel, Omerovič, Danila (2002): Izbirni postopek kandidatov za policiste. Zbornik karierni sistem, 47–50. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
45. Možina, Stane (1998): Strateški pomen kadrovskih virov. V Možina Stane (ur.): Management kadrovskih virov, 1–28. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. Muršak, Janko (1993): Analiza modelov izobraževanja za poklic policista. V Nevenka Tomovič (ur.): Kako do izobrazbe za poklic policista, 5–20. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
47. Natek, Karel, Natek, Mareta (2000): Države sveta 2000. Ljubljana: Svet knjige.
48. Pagon, Milan, Bojana Virjent-Novak, Melita Djurič, Branko Lobnikar (1998): Evropski sistemi policijskega izobraževanja in usposabljanja. V Andrej Anžič in Milan Pagon (ur.): Proučevanje in primerjalni vidiki policijske dejavnosti v svetu, 92–117.
49. Pezdirc, Dušanka (2002): Tacenska leta 1967–2002, 32 generacij. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
50. Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za delavce milice (1970): Ljubljana: Socialistična Republika Slovenija, Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.
51. Predmetnik in učni načrt Strokovne šole za notranje zadeve, Odsek za miličnike kadete (1970): Ljubljana: Socialistična republika Slovenija, Strokovna šola za notranje zadeve v Ljubljani.
52. Predmetnik in učni načrt šole za miličnike kadete (1974): Ljubljana: Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve.
53. Predmetnik in učni načrt Šole za miličnike za učence, ki so končali poklicno šolo (1976): Ljubljana: Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve.
54. Program usposabljanja delavcev policije za varovanje zunanje meje Evropske unije in priprave na izpit za izvajanje policijskih pooblastil (2005): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.

55. Radmelič, Božidar (1996): Problemi in dileme policijskega izobraževanja. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 47–53. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
56. Radmelič, Božidar (1996): Izobraževanje tujih policij. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 79-95. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
57. Rajh, Vekoslav, Krobe, Srečko (1995): Informacija o ogroženosti slovenskih policistov. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
58. Richarz, Willi (2002): Karierni sistem nemške policije. Zbornik karierni sistem, 130 – 135. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
59. Skalar, Vinko, Mihelič, Bernarda, Smrekar, Emil, Trobentar, Adolf (1976): Izbor, usposabljanje in delovna uspešnost miličnikov kadetov. Raziskava številka 46. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.
60. Šiška, Stanislav (1996): Predstavitev analize odgovorov na vprašalnik. V Milan Makovec (ur.): Zbornik izobraževanje za poklic policist, 57–61. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
61. Taurer, Boris (2002): Izobraževanje in karierni sistem policije. Zbornik karierni sistem, 79–87. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
62. Tomovič, Nevenka (2002): Kariera v policiji. Zbornik karierni sistem, 103–109. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
63. Toš, Niko, Hafner-Fink, Mitja (1998): Metode družboslovnega raziskovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
64. Umek, Peter (2002): Napredovanje in stres. Zbornik karierni sistem, 63 – 66. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
65. Virjent, Bojana (2004): Prihodnost policijskega izobraževanja v Nemčiji. V Dvoršek Anton (ur.): Varstvoslovje: revija za teorijo in prakso varstvoslovja, 309–312.
66. Žaberl, Miroslav, ur. (1997): Policijska pooblastila v (pred)kazenskem postopku. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
67. Železnik, Tanja, ur. (2006): Veliki splošni leksikon – priročna izdaja, sedma knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d.
68. Železnik, Tanja, ur. (2006): Veliki splošni leksikon – priročna izdaja, osma knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d.

69. Železnik, Tanja, ur. (2006): Veliki splošni leksikon – priročna izdaja, enajsta knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d.
70. Železnik, Tanja, ur. (2006): Veliki splošni leksikon – priročna izdaja, štirinajsta knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d.
71. Železnik, Tanja, ur. (2006): Veliki splošni leksikon – priročna izdaja, devetnajsta knjiga. Ljubljana: Državna založba Slovenije, d.d.

12.2 Pravni viri

72. Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1992): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 35/1992.
73. Navodilo o preverjanju kandidatov za sklenitev delovnega razmerja v milici (1990): Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve, številka 0433-8-SZ-121/1-90.
74. Odločba o predmetnikih in učnem načrtu Odseka za delavce milice v Strokovni šoli za notranje zadeve (1971): Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve, številka 61/1-1-71.
75. Odločba o predmetniku in učnem načrtu odseka za miličnike kadete v Strokovni šoli za notranje zadeve (1971): Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve, številka 61/1-1-71.
76. Odločba o predmetniku in učnem načrtu 4 letne šole za miličnike kadete šolskega centra za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve (1974): Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve, številka 43/8-S-61/92-74.
77. Pravilnik o izobraževalnem programu za odrasle za pridobitev srednje strokovne izobrazbe Policist (2004): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 74/2004.
78. Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest Ministrstva za notranje zadeve in Policije (1999): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, številka 0043-1-037/73-99.
79. Ustava Republike Slovenije (1991): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 33/1991.
80. Vzgojno izobraževalni program – policist srednje policijske šole (1992): Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
81. Zakon o gimnazijah (1996): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 12/1996.

82. Zakon o javnih uslužbencih (2002): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 56/2002.
83. Zakon o kazenskem postopku (1994): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 63/1994.
84. Zakon o notranjih zadevah (1967): Ljubljana: Uradni list Socialistične Republike Slovenije, številka 13/1967.
85. Zakon o notranjih zadevah (1972): Ljubljana: Uradni list Socialistične Republike Slovenije, številka 47/1972.
86. Zakon o notranjih zadevah (1980): Ljubljana: Uradni list Socialistične Republike Slovenije, številke 28/1980, 388/1988, 27/1989 in 19/1991.
87. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 12/1996.
88. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (1996): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 12/1996.
89. Zakon o policiji (1998): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 49/1998.
90. Zakon o ratifikaciji izbirnega protokola h konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2004): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 85/2004.
91. Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (2002): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 56/2002.
92. Zakon o strokovni šoli za notranje zadeve (1965): Ljubljana: Uradni list Socialistične Republike Slovenije, številka 112/65.
93. Zakon o tajnih podatkih (2001): Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, številka 87/2001.

12.3 Spletni viri

94. Ministere de l'Interieur (2008): La police nationale recrute. Dostopno na http://www.interieur.gouv.fr/misill/sections/a_votre_service/metiers_et_concours/police_nationale/police-nationale-recrute/view, (januar 2008).

95. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008): Izobraževalni program policist: Potek izbirnega postopka. Dostopno na <http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/potekIzbirnegaPostopka07.php>, (januar 2008).
96. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008): Izobraževalni program policist: Preizkus telesnih zmogljivosti in kriteriji. Dostopno na <http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/kriteriji.php> (januar 2008).
97. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008): Izobraževalni program policist: Prijava kandidatov za policiste. Dostopno na <http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/razpis-kandidati07.php> (januar 2008).
98. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008): Izobraževalni program policist: Program za odrasle. Dostopno na <http://www.policija.si/si/organiziranost/pa/sola-policist.html> (januar 2008).
99. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008): Izobraževalni program policist: Zdravstvene in psihofizične zahteve. Dostopno na <http://www.policija.si/portal/zaposlitve/javni/psihofizicneZahteve.php> (januar 2008).
100. Polizei des Landes Nordrhein-Westfalen (2008): Bürgerorientiert - Rechtsstaatlich – Professionell. Dostopno na <http://www1.polizei-nrw.de/im/Aufgaben/?hl=schul> (januar 2008).
101. Polizia di stato (2008): Police Academy. Dostopno na <http://www.poliziadistato.it/pds/lingua/english/istruzione.html#perfezionamento> (januar 2008).

12.4 Intervjuji:

102. Anžič, Andrej (2008): Intervju opravljen februarja 2008. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
103. Goli, Petra (2008): Intervju opravljen marca 2008. Ljubljana: Policijska postaja Črnomelj.
104. Gorenak, Vinko (2008): Intervju opravljen aprila 2008. Ljubljana: Kabinet predsednika vlade republike Slovenije.
105. Mur, Poklukar, Marta (2008): Intervju opravljen marca 2008. Ljubljana: Policijska akademija.
106. Potočnik, Bojan (2008): Intervju opravljen februarja 2008. Ljubljana: Urad predsednika Republike Slovenije.